

การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นางสาวอินทิรา ฉิวรัมย์

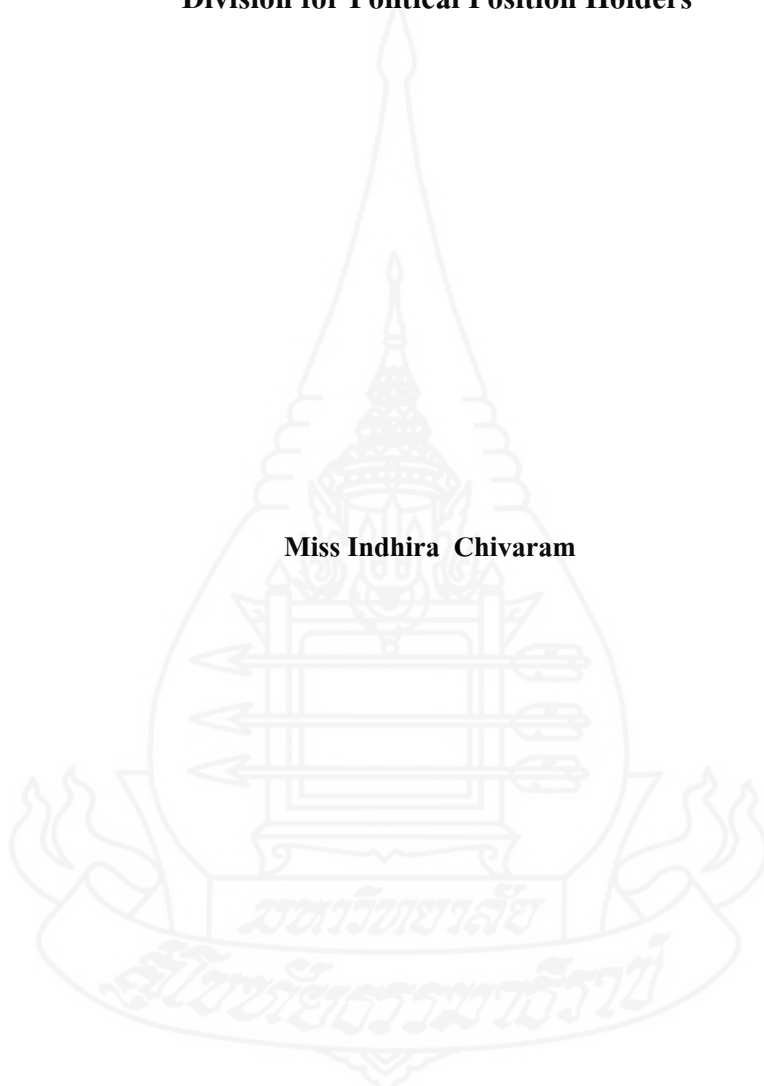

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายมหาชน สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2553

**An Inspection of the Judicial Authority of the Supreme Court of Criminal
Division for Political Position Holders**

Miss Indhira Chivaram

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Public Law

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2010

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ชื่อและนามสกุล นางสาวอินทิรา ฉวีรัมย์
วิชาเอก กฎหมายมหาชน
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์มาลี สุรเชษฐ
2. อาจารย์วิชา มั่นสกุล

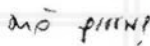
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2554

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

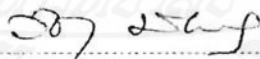
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. ประพันธ์ ทรัพย์แสง)

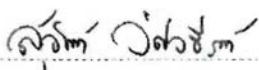
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์มาลี สุรเชษฐ)

กรรมการ

(อาจารย์วิชา มั่นสกุล)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของท่าน ดร. ประพันธ์ ทรัพย์แสง ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ท่านวิชา มั่นสกุล ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์มาลี สุรเชษฐ กรรมการอาจารย์ที่ปรึกษา ในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ปรับปรุง แก้ไข เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์นี้เป็นอย่างดี ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความเมตตา และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณท่านหม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา ท่านสมศักดิ์ เนตรมัย ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา ท่านบุญรอด ต้นประเสริฐ ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา ท่านประทีป เฉลิมภัทรกุล ประธานแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกา ท่านวีระชาติ เอี่ยมประไพ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา และท่านสุบุญ วุฒิวงศ์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา (ขณะสัมภาษณ์รับราชการในตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค 3) ที่ได้เมตตาผู้ศึกษาในการให้สัมภาษณ์อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณท่านสุทัศน์ เงินหมื่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ท่านสหาย ทรัพย์สุนทรกุล อธิการบดีสูงสุด รองศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ คณบดีคณะนิติศาสตร์ สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์(นิด้า) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก เต็งจำรูญ นักวิชาการอิสระ ดร. ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล อาจารย์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และดร.อักรินทร์ ลีมประเสริฐ ทนายความ ที่ได้กรุณาสละเวลาในการให้สัมภาษณ์ เพื่อความรู้ ข้อมูลและข้อคิดเห็นต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ หากปราศจากการมีส่วนร่วมของท่านทั้งหลายแล้ว งานวิทยานิพนธ์จะมีอาจปรากฏสู่สาธารณะได้เลย

ประโยชน์ คุณค่า ความดีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้ศึกษาขอบแต่บิดา (ผู้ล่วงลับ) มารดา ผู้บังเกิดเกล้าอันเป็นที่รัก เคารพยิ่งเหนืออื่นใด ที่ได้เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม แก่ผู้ศึกษาตลอดมา ความสำเร็จและความภูมิใจทั้งหลายล้วนเกิดจากพระคุณของท่านทั้งสอง และหากข้อบกพร่องอันอาจจะเกิดขึ้นได้ในงานนี้จะด้วยเหตุใดก็ตาม ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

อินทิรา ฉิวรัมย์

สิงหาคม 2554

ชื่อวิทยานิพนธ์ การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ผู้วิจัย นางสาวอินทรา จิวรัมย์ **รหัสนักศึกษา** 2524001944 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์มาลี สุรเชษฐ (2) อาจารย์วิชา มั่นสกุล **ปีการศึกษา** 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อค้นคว้ารูปแบบวิธีการของระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (2) เพื่อหาความคิดเห็นของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมต่อการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (3) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ที่มีต่อการปฏิบัติงานของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและ (4) เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงวิธีการในการตรวจสอบเพื่อความเป็นธรรมในการดำเนินการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิจัยเอกสารจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการค้นคว้าเอกสารวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้พิพากษาศาลฎีกา จำนวน 8 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกจำนวน 6 คน

ผลการศึกษาพบว่า มีระบบหรือกระบวนการในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองรวมทั้งสิ้น 5 ลักษณะ 7 กระบวนการ ได้แก่ การตรวจสอบโดยการถอดถอนออกจากตำแหน่งจากภายในองค์กรศาลยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมทางอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความและองค์การตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งปัจจุบันทุกกระบวนการได้ทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากสังคม โดยพบว่า ผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ถูกตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้พิพากษาศาลยุติธรรมที่ดำรงตำแหน่งอื่นๆ ในความเห็นของผู้พิพากษาและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกที่ดี มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการตรวจสอบผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมากที่สุด แต่โดยหลักของการตรวจสอบแล้วต้องมีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกที่เป็นอิสระควบคู่กันไป เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกระบวนการถอดถอนออกจากตำแหน่งและโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่หากจะให้เป็นที่ยอมรับมากกว่านี้ควรจะมีกระบวนการตรวจสอบในทางตุลาการ (Judicial Review) โดยศาลหรือองค์กรที่สูงกว่าหรือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากกว่านี้ ขณะเดียวกันต้องไม่ละเลยการตรวจสอบที่ไม่เป็นทางการ (Informal Check) ด้วย เช่น การตรวจสอบจากนักวิชาการ สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เป็นต้น โดยมีผลการศึกษาวิจัยนำมาเป็นข้อเสนอ คือ ให้มีศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างน้อยสองศาล โดยอาจจะเริ่มที่ศาลอาญา (ในส่วนของคดีอาญา) หรือศาลแพ่ง (ในส่วนของคดีแพ่ง) หรืออาจจะเริ่มต้นจากศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยให้มีการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งเป็นศาลสุดท้าย และเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีประกอบไปด้วยบุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ทั้งในแง่ปฏิบัติ ทฤษฎีและมิติทางการเมือง รวมทั้งผนวกการเชื่อมโยงกับประชาชน ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงควรประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกา จำนวน 9 คน ผู้พิพากษาสมทบจากนักวิชาการหรืออาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญทางกฎหมายมหาชนหรือรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน และนักการเมือง เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน ก็จะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความเหมาะสม

คำสำคัญ การตรวจสอบ, อำนาจหน้าที่, ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

Thesis title: An Inspection of the Judicial Authority of the Supreme Court of Criminal Division for Political Position Holders

Researcher: Miss Indhira Chivaram; **ID:** 2524001944; **Degree:** Master of Laws;

Thesis advisors: (1) Malee Surachet Associate Professor; (2) Mr. Wicha Mansakul; **Academic year:** 2010

Abstract

The purposes of this research were (1) to seek for an appropriated inspecting system for the use of the judicial authorities in the Supreme Court of Criminal Division for Political Position Holders, (2) survey the opinion of the judge in Thai judiciary toward such inspection, (3) analyze the impact of the inspecting on the performance of the such Supreme Court for justice end and (4) propose the guideline to improve any methods for inspecting as of to be an efficiency as such.

Qualitative approach was the core of this research method through the documentary collecting. Eight judges in the Supreme Court and six experts from the Supreme General Attorney, university professors, scholars, and the representatives and lawyer were the sample for in dept interview.

The results had revealed that the Inspecting system or process to monitor the use of the judicial such Supreme Court were constituted obviously as five methods and seven processes as the removal process from the official position, the internal audition, monitoring through any individual Judge by Judicial council Commission, monitoring the performance of the authority by the tribunal, The criminal justice system, the Case Procedural law, the organizations under the Constitution. As for both judge and outside scholar opinions, it is acceptable that the Inspecting of such judge have to conduct throughout the judicial review only by the Commission on Judicial Council is the best way. To perform as such, it recognized as a good and effective mechanism to monitor the judges of the Supreme Court of Criminal Division for most part. Apart from this, there must be audited by an external organization as to be parallel to the more enhanced by the process of being removed from position through the Chairman of the National Commission of Prevention and Suppression for Corruption. Moreover, the Informal Check system such as throughout the scholar –media-NGOs forum should be conducting as much as possible. Research result from this study can be implied as recommendations as to set up at least two levels of court both the criminal and the civil court (in the civil case).The case may origin at the first instant court and then life up to the Court of Appeal of Criminal Division for the Political Positions Holders. The Supreme Court's of Criminal Division for Political Position holder, then, has to audit through the judicial review system as the last stage. The assemblies are constituted with nine professional judges from the Supreme Court, three associated judges or university professors of public law or political sciences and three politicians as totally as fifteen persons. This will be the appropriated mechanism on the inspecting process.

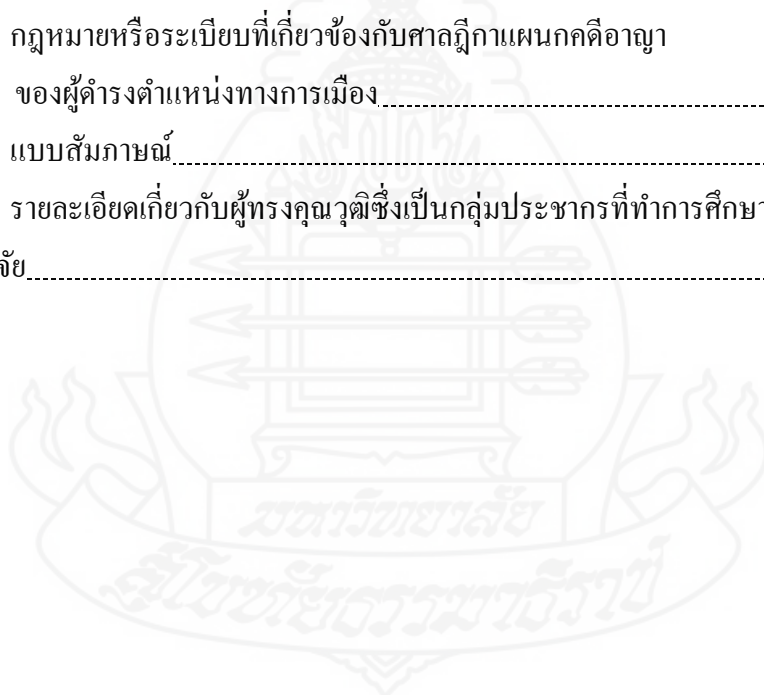
Keywords: Inspecting, Judicial Authority, the Supreme Court Criminal Division for Political Position Holders

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
ประเด็นปัญหาการศึกษา.....	4
ขอบเขตการศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดทฤษฎี.....	6
การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาในต่างประเทศ.....	27
การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.....	43
หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในประเทศไทย.....	115
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.....	130
ระบบอิมพิชเมนต์และการพิจารณาคดีบุคคลที่มีตำแหน่งสำคัญในต่างประเทศ.....	137
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	148
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	151
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	151
เนื้อหาแบบสัมภาษณ์.....	152
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	153
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	154
การสัมภาษณ์.....	154
การนำเสนอผลการศึกษา.....	154

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษาและการอภิปรายผลการศึกษา.....	155
ความคิดเห็นของผู้พิพากษาและบุคคลภายนอกผู้ทรงคุณวุฒิต่อกระบวนการตรวจสอบ การใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.....	155
วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล 164 ข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร.....	164
อภิปรายผลการศึกษา.....	170
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	184
บรรณานุกรม.....	192
ภาคผนวก.....	196
ก กฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.....	197
ข แบบสัมภาษณ์.....	223
ค รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา.....	236
ประวัติผู้วิจัย.....	240

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยการถอดถอนจากตำแหน่ง.....	45
ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.).....	53
ภาพที่ 2.3 องค์ประกอบของคณะอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (อ.ก.ต.).....	54
ภาพที่ 2.4 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	63
ภาพที่ 2.5 ขั้นตอนการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง...69	
ภาพที่ 2.6 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. (การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน).....	96
ภาพที่ 2.7 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. (การร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน).....	100
ภาพที่ 2.8 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. (การตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง).....	105
ภาพที่ 2.9 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยผู้ตรวจการแผ่นดิน.....	109

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อำนาจตุลาการเป็นหนึ่งในสามของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ภายใต้ระบบการปกครองสามส่วน การใช้อำนาจทั้งสามประเภทจะต้องถูกตรวจสอบเสมอ เนื่องจากหากผู้ใช้อำนาจมีสิทธิขาดในการใช้อำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จแล้ว โอกาสที่จะใช้อำนาจดังกล่าวไปในทางที่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพหรือประโยชน์ของมหาชนย่อมเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ โดยเฉพาะองค์กรตุลาการนั้นหากประชาชนมิได้ศรัทธาหรือมีความเชื่อมั่นในองค์กรตุลาการแล้ว ก็อาจจะหันไปใช้วิธีการอื่นๆ ที่เชื่อว่าจะนำความยุติธรรมมาสู่ตนเองได้ดีกว่า ผลที่ตามมาคือความวุ่นวายในสังคมก็อาจจะเกิดขึ้น และบางกรณีเมื่อผลการพิจารณาพิพากษาคดีบางเรื่องออกมาในเชิงสวนกระแสสังคมด้วยแล้ว ก็มักจะมีการถกเถียงถึงกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของตุลาการหรือผู้พิพากษาที่เข้มงวดขึ้นทุกคราวไป จึงไม่ใช่เรื่องแปลกแต่ประการใดว่าเพราะเหตุใดศาลยุติธรรมซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรตุลาการจึงอยู่ในความคาดหวังของประชาชนเสมอว่าจะต้องมีความบริสุทธิ์และยุติธรรมอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้อำนาจองค์กรภายนอกในการตรวจสอบศาลมากขึ้น เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 271 บัญญัติให้วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุดรวมทั้งผู้พิพากษาและตุลาการที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดชัดคดี ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงและมาตรา 164 ประกอบมาตรา 271 วรรคสาม กำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลดังกล่าวได้และจากการที่รัฐธรรมนูญให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจตุลาการนี้ นอกจากเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนแล้ว ขณะเดียวกันก็อาจจะกระทบกระเทือนถึงความเป็นอิสระของศาลด้วย ปัญหาคือทำอย่างไรจึงจะเกิดความสมดุลระหว่างการตรวจสอบการใช้อำนาจตุลาการและการคุ้มครองความเป็นอิสระของตุลาการ โดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่โดยเคร่งครัด เข้มแข็ง และถูกต้องชอบธรรม

แต่บังเอิญไปขัดผลประโยชน์ของกลุ่มผู้มีอิทธิพล ก็อาจจะตกเป็นเหยื่อของการถูกเพิกถอนดังกล่าวได้โดยไม่เป็นธรรมหรืออาจเป็นการเปิดโอกาสให้มีการกลั่นแกล้งกันได้ง่ายขึ้น แม้ในที่สุดจะพ้นข้อกล่าวหาก็ตาม แต่ก็อาจทำให้เกียรติประวัติของบุคคลนั้นต้องมียอดค้างปรือไปแล้วย่างแก้ไขมิได้ และที่สำคัญคือต้องถือว่าได้มีการคุกคามความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของศาลแล้ว¹

จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นในศาลฎีกา ที่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดกรณีคดีที่มีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นจำเลยนั้น ในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นคงประกอบไปด้วย 2 ประการ คือ การตรวจสอบสถาบันศาลยุติธรรมในฐานะที่เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการประการหนึ่ง และการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในรายบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายประการหนึ่ง ซึ่งในการใช้อำนาจประการหลังนี้ อาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ได้ เช่น การลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล ที่ผู้พิพากษาผู้แก่อำนาจหรือตอบโต้บุคคลที่ถูกกล่าวหาอย่างมีอารมณ์หรือไร้ความสง่างาม² อย่างไรก็ตาม กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาก็ยังคงใช้รูปแบบต่างๆ เช่นเดียวกับศาลอื่นๆ ในศาลยุติธรรม ปัญหาควมมีว่ากระบวนการเหล่านี้ยังคงมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสกัดกั้นหากจะมีการใช้อำนาจโดยมิชอบได้หรือไม่ จึงเป็นสิ่งที่สังคมเฝ้าจับตา โดยเฉพาะในปัจจุบันศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้รับความสนใจจากสาธารณชนว่าในการพิจารณาคดีต่าง ๆ นั้นจะถูกกดดันหรือไม่ จะสามารถให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้มากน้อยเพียงใด ประกอบกับศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นศาลชั้นเดียวและศาลสูงสุด โอกาสที่จะเกิดผลกระทบในวงกว้างต่อผู้ที่เกี่ยวข้องย่อมไม่ยากนัก

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2554 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฉบับที่ 2 พ.ศ.2554 ซึ่งเมื่อนำมาใช้ประกอบรัฐธรรมนูญ ปี2550 แล้วจะเห็นได้ว่า ในการถอดถอนโดยวุฒิสภานั้นให้มีการขยายตำแหน่งตุลาการในตำแหน่งที่นอกเหนือจาก ประธานศาลฎีกาและรองประธานศาลฎีกา ด้วย กล่าวคือรวมถึงตำแหน่งผู้พิพากษาที่ดำรงตำแหน่งอื่นๆ ตามที่ ป.ป.ชประกาศกำหนด ซึ่งต้องมีการตั้ง

¹ ชานินทร์ กรีวิเชียร (2553) การปรับปรุงศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งลิซซิ่ง จำกัด (มหาชน), น.97-120.

² วิชัย วิวิตเสรี และคณะ , ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ที่ฟังของคนไร้เส้น สำนักพิมพ์ บ้านพระอาทิตย์ 2549 ,หน้า 98

ข้อกล่าวหาก่อน โดยผ่านคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช) ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าแม้จะยังไม่มีการพิสูจน์ความผิดตามข้อกล่าวหาก็ตาม เพียงแต่มีการครหาเกิดขึ้น ประชาชนก็อาจจะเกิดความสับสน และไม่เชื่อมั่นในกระบวนการพิจารณาคดีของผู้พิพากษาผู้ปฏิบัติหน้าที่เสียแล้ว ซึ่งก็น่าจะถือได้ว่าองค์กรศาลยุติธรรมเกิดความมัวหมอง และหากต้องรอการ ตรวจพิสูจน์ซึ่งอาจต้องใช้เวลานาน ประชาชนอาจเข้าใจไปแล้วว่าเป็นดั่งที่มีการครหา ดังนั้น หากมีการ ทบทวนกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พร้อมทั้งหาหนทางแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่ ก็อาจจะทำให้ศาลฎีกาแผนก คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของไทยได้รับความเชื่อมั่นและศรัทธาจากประชาชนเพิ่มขึ้น และหากระบบดังกล่าวดีอยู่แล้ว องค์กรอิสระที่เกิดขึ้นมาในปัจจุบันก็น่าจะได้นำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน จึงนำไปสู่การศึกษาการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อันเป็นกระบวนการป้องกัน มิให้มีการครหา หรือยอมให้มีการครหาผู้พิพากษาผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ ดำรงตำแหน่งทางการเมืองน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ อีกทั้งเป็นการป้องกันหรือข่มขู่ ยับยั้งการใช้อำนาจ โดยมิชอบของผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ได้รับเลือกให้เป็นองค์คณะพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อค้นคว้ารูปแบบวิธีการของระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษา ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- 2.2 เพื่อหาความคิดเห็นของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมต่อการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ที่มีต่อการปฏิบัติงาน ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- 2.4 เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงวิธีการในการตรวจสอบเพื่อความเป็นธรรม ในการดำเนินการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง

3. ประเด็นปัญหาการศึกษา

การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของสภาศึกษาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่

4. ขอบเขตการศึกษา

ทำการศึกษากระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ที่มีลักษณะรูปแบบที่เป็นทางการหรือที่เห็นได้ชัด (Formal Check) ตามที่มีอยู่ในระบบศาลยุติธรรมของไทย ณ ปัจจุบัน พร้อมทั้งสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข โดยบางกระบวนการจะทำการศึกษาเปรียบเทียบกับแนวทางที่ใช้ในต่างประเทศ รวมถึงการศึกษาศักยภาพของสภาศึกษาศาลฎีกาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เคยหรือมีโอกาสจะได้รับเลือกให้พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อทราบความเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบในรูปแบบต่างๆ และผลกระทบของการตรวจสอบดังกล่าวต่อการปฏิบัติงานของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตลอดจนแนวโน้มในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การตรวจสอบ หมายถึง การพิจารณาโดยผู้ที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นทางการหรือโดยกฎหมายว่าการกระทำหรือการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นผิดหรือถูก ชอบหรือไม่ชอบ³

5.2 ผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หมายถึง ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งได้แก่ ผู้พิพากษาศาลฎีกาและผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา

5.3 การใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หมายถึง การใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาและผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้พิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการ

³ วิถีพิเศษ (แปลโดยผู้ศึกษา) และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

ประพฤติกปฏิบัติตนให้ประชาชนเชื่อมั่นว่าผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวมีการใช้อำนาจในทางที่ชอบ

5.4 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่ใช้เพื่อพิจารณาการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐหรือองค์กร ให้มีอำนาจวินิจฉัยบรรดคดีที่มีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นจำเลยว่าผิดหรือถูกชอบหรือไม่ชอบ เพื่อให้การใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวเป็นไปโดยชอบธรรมถูกต้องตามกฎหมายและกรอบอำนาจที่กำหนดไว้

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

6.1 ได้ค้นคว้าหาแนวคิด รูปแบบ และวิธีการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในรูปแบบที่มีกฎหมายให้อำนาจโดยตรงและสภาพปัญหาที่เป็นอยู่เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป

6.2 ได้ทราบความคิดเห็นของผู้พิพากษาศาลยุติธรรม เกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

6.3 ได้วิเคราะห์ปัญหาหรือผลกระทบของการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

6.4 ได้แนวทางและข้อเสนอแนะในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระอื่นๆ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการศึกษาดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาเอกสารต่างๆ เช่น ตำรา บทความ รายงานการสัมมนา เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยที่การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มประชากรจึงต้องมีประสบการณ์พอสมควร ผู้ศึกษาจึงเลือกเฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมซึ่งจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง โดยต้องเป็นหรือเคยเป็นเจ้าของสำนวนหรือองค์กรคณะที่ผ่านการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกามาแล้วหรือเป็นผู้ที่มีโอกาสจะได้รับเลือกให้พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งแต่ละคดีจะมีองค์คณะผู้พิจารณาพิพากษาคดีละ 9 คน ในจำนวนนี้ ตัวบุคคลผู้พิจารณาคดีอาจจะเคยพิจารณาคดีมากกว่า 1 คดี นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มประชากรที่เป็นบุคคลนอกองค์กร ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อดีตพนักงานอัยการระดับสูง อาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย นักวิชาการ และทนายความ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลจากบุคคลภายนอกในประเด็นเดียวกันว่ามีมุมมองเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาจะใช้เครื่องมือในการศึกษา 2 แบบผสมกัน คือ

1) การสำรวจข้อมูลจากหนังสือและเอกสารต่างๆ (Documentary Survey) ได้แก่ การค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการต่างๆ ข้อมูลจากเอกสารทางราชการ เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นอิสระของผู้พิพากษา เจตนารมณ์ของการตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการตรวจสอบการใช้อำนาจตุลาการโดยประชาชน เป็นต้น

2) แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) จะได้สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่จะศึกษา โดยจะจัดเรียงคำถามไว้ตามลำดับอย่างต่อเนื่อง ให้เหมาะสมกับผู้ถูกสัมภาษณ์

3.2 เนื้อหาแบบสัมภาษณ์

เนื้อหาแบบสัมภาษณ์จะมีประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและผลกระทบของระบบการตรวจสอบที่มีอยู่ในปัจจุบันตามความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งความคิดเห็นของบุคคลภายนอกที่ผู้ให้สัมภาษณ์รู้จักหรือสังเกตมา ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดคำถามไว้ดังนี้

3.2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) ประวัติการทำงาน

3.2.2 **ประเด็นคำถาม** ใช้คำถามแบบเดียวกันในทุกวิธีการตรวจสอบ โดยจะไล่เรียงถามไปตามลำดับที่กำหนดไว้โดยมีประเด็นหลักคือ

1) เห็นว่ากระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีประสิทธิภาพเพียงใดมีข้อบกพร่อง และจุดที่ควรแก้ไขปรับปรุงหรือไม่

2) เห็นว่ากระบวนการพิจารณาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีประสิทธิภาพเพียงใด มีข้อบกพร่องและจุดที่ควรแก้ไขปรับปรุงหรือไม่

3) เห็นว่ากระบวนการตรวจสอบที่ใช้ในส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้พิพากษาอย่างไรบ้างหรือไม่ ความคิดเห็นของผู้พิพากษาที่ผู้ให้ข้อมูลรู้จัก/หรือเท่าที่สังเกตมีอย่างไรต่อกระบวนการต่างๆ

4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(1) เห็นด้วยหรือไม่ หากมีการเริ่มต้นคดีโดยการยื่นฟ้องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อศาลอุทธรณ์และหากมีการอุทธรณ์คำพิพากษาทำให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(2) เห็นด้วยหรือไม่ หากในการพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ถือเสียงข้างมากในมติสองในสามแทนมติเกินกึ่งหนึ่ง (โดยอาจจะคำนวณจากฐานความคิดที่ว่าองค์คณะ 9 ท่านนั้นมาจากศาลชั้นต้น 3 ท่าน , ศาลอุทธรณ์ 3 ท่าน และศาลฎีกา 3 ท่าน ซึ่งหากใช้มติในแต่ละชั้นศาล จะต้องเป็นมติ 2 ใน 3 ทุกชั้นศาล เมื่อรวมทุกชั้นศาลแล้วก็จะเป็น 6 ใน 9 หรือ 2 ใน 3 นั่นเอง)

(3) เห็นด้วยหรือไม่ หากมีการกำหนดระเบียบกรณีมีการถอนตัวจากองค์คณะผู้พิพากษา โดยข้อสำคัญต้องมีการแสดงผลในการถอนตัวที่ชัดเจนจริงๆ

(4) เห็นด้วยหรือไม่ หากให้มีการเลือกองค์คณะผู้พิพากษาสำรองไว้ในฐานะเป็นผู้ทำการแทนองค์คณะผู้พิพากษาชุดแรกสำหรับกรณีที่ต้ององค์คณะผู้พิพากษาชุดแรกคนใดคนหนึ่งมีเหตุต้องถอนตัวหรือมีกรณีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

(5) เห็นด้วยหรือไม่ หากในการลงมติเพื่อลงโทษจำเลยโดยให้มีการแยกการลงมติอีกครั้งหลังจากพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดแล้ว โดยหากไม่มีเสียงเกินกึ่งหนึ่งให้ถือว่าโทษสูงสุดถูกปฏิเสธ และให้ลงมติในโทษที่อ่อนกว่า นั้น

(6) เห็นด้วยหรือไม่ หากคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีองค์คณะผู้พิพากษาสองชุด ชุดแรกทำหน้าที่สืบพยาน ผู้พิพากษาคดีนี้เรียกว่า ผู้พิพากษาพิจารณา (Ruling Judge หรือ Instructing Judge) เมื่อคดีเสร็จการพิจารณาแล้ว จะจัดทำบันทึกสรุปเป็นลายลักษณ์อักษรและส่งบันทึกดังกล่าวพร้อมทั้งสำนวนให้ผู้พิพากษาอีกชุดหนึ่งเรียกว่า ผู้พิพากษาชี้ขาดตัดสิน ผู้พิพากษาคดีหลังจะฟังคำแถลงการณ์ของกลุ่มความแล้วตัดสินเลย หรือจะไต่สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมก่อนก็ได้

(7) เห็นด้วยหรือไม่ หากในการพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีการยึดโยงกับสาธารณชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสรรหาองค์คณะผู้พิพากษา เช่น หลังจากการประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ทำการเลือกองค์คณะผู้พิพากษาแล้ว ให้นำรายชื่อองค์คณะผู้พิพากษาไปให้สภาเพื่อพิจารณา เป็นต้น

5) มีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างไร หรือไม่

3.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษานี้ผู้ศึกษาได้กำหนดว่าจะสัมภาษณ์กลุ่มผู้พิพากษาศาลฎีกาแบบเจาะลึก โดยต้องเป็นหรือเคยเป็นเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะที่ผ่านการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกามาแล้วหรือเป็นผู้ที่มีโอกาสจะได้รับเลือกให้พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งแต่ละคดี จะมีองค์คณะผู้พิจารณาพิพากษาคดีละ 9 คน และหลังจากที่ได้มีการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตามที่กำหนดไว้ในเค้าโครงวิทยานิพนธ์แล้ว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนถึงแนวความคิดของบุคคลภายนอก ผู้ศึกษาจึงได้สัมภาษณ์บุคคลภายนอกเพิ่มเติมซึ่ง ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อดีตพนักงานอัยการระดับสูง นักวิชาการ อาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย และทนายความ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ศึกษาเอง ซึ่งจะใช้การสนทนา แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ความเข้าใจ ตลอดจนเหตุผลจึงจะบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นั้นทันที โดยจดบันทึกทั้งคำถาม และคำตอบ รวมทั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของผู้ถูกสัมภาษณ์ แต่ละคนไว้

3.5 การสัมภาษณ์

สำหรับวิธีการสัมภาษณ์นั้นนอกจากที่กล่าวแล้ว จำเป็นที่จะต้องมีการจัดการที่เหมาะสมอีกด้วย เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นข้าราชการตุลาการชั้นผู้ใหญ่และเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ การงานอยู่ในตำแหน่งระดับสูง ซึ่งมีภารกิจมาก การที่จะได้รับความร่วมมือจากกลุ่มประชากรด้วยดี และได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงเบนน้อยที่สุดนั้น ผู้ศึกษาจะต้องนัดหมายเวลาสัมภาษณ์ล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน หลังจากที่ได้กำหนดแล้วว่าจะเข้าไปสัมภาษณ์บุคคลใดในกลุ่มประชากรต่างๆ โดยการ นัดหมายนั้นผู้ศึกษาจะไปพบผู้ให้สัมภาษณ์และแจ้งวัตถุประสงค์ให้ทราบ รวมทั้งมอบแบบการ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและแผนภูมิแสดงการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่รูปแบบต่างๆ ที่ได้ศึกษา ไว้ทั้งหมดให้แก่กลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษา อย่างชัดเจนก่อน ที่จะให้ข้อมูลต่างๆ ผ่านการสัมภาษณ์

3.6 การนำเสนอผลการศึกษา

ในการนำเสนอผลการศึกษานั้น ผู้ศึกษาจะนำเสนอโดยการอธิบายข้อมูลที่ได้อ มาจากการรวบรวมเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา แล้ววิเคราะห์เพื่อหาคำตอบ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ได้ตั้งไว้

โดยในขั้นตอนการวิเคราะห์นั้น ผู้ศึกษาจะประมวลผลจากการสัมภาษณ์ โดยยึด หลักว่าเมื่อคำนวณแล้วผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นอย่างไร ทั้งจะพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้เพียงพอ หรือไม่ ที่จะถือว่าเป็นทัศนะของผู้พิพากษาทั้งหมด นอกจากนั้นความเห็นปลีกย่อยบางประเด็น ของผู้ถูกสัมภาษณ์บางคน หากมีคุณค่าสมควรได้รับการถ่ายทอดออกไปสู่สาธารณชน ผู้ศึกษาก็จะ นำเสนอในการศึกษานี้ด้วย

นอกจากการนำข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร และการสัมภาษณ์มาประมวลเข้ากัน เพื่อหาคำตอบแล้ว ผู้ศึกษา仍将นำข้อมูลที่ประมวลแล้วนั้นไปวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีบางเรื่อง ที่ เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อทำให้เห็นว่า ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งเป็นที่ ยอมรับในวงการศึกษหรือไม่ และหาคำตอบจากการศึกษานี้มีความสมบูรณ์เพียงพอ ผู้ศึกษาจะได้ใช้ เป็นข้อมูลในการเสนอแนะ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และวงการศึกษต่อไปอีกด้วย

บทที่ 4

ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ 2 ทาง คือ การศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งสำหรับวิธีการศึกษาแนวทางแรกนั้นผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจากเอกสารวิชาการต่างๆ เพื่อให้ได้ภาพของการตรวจสอบในแต่ละลักษณะที่ชัดเจน จากการศึกษาพบว่า มีการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งสิ้น 5 ลักษณะ 7 กระบวนการซึ่งผู้ศึกษาแสดงรายละเอียดไว้ในบทที่สองแล้วนั้น สำหรับการศึกษาแนวทางที่ 2 คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้น ผู้ศึกษาจะได้เสนอผลดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นของผู้พิพากษาและบุคคลภายนอกผู้ทรงคุณวุฒิต่อกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งหมายที่จะรวบรวมกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาตำแหน่งทางการเมืองแล้วนำมาตรวจสอบกับความคิดเห็นของผู้พิพากษาในระบบศาลยุติธรรมว่ากระบวนการดังกล่าวทั้งหลายนั้นได้ผลเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้พิพากษาหรือไม่ มีอะไรบ้างที่จะต้องปรับปรุงอีก ผู้ศึกษาจึงมุ่งไปรวบรวมข้อมูลในเชิงทัศนคติจากตัวแทนของผู้พิพากษาศาลยุติธรรม ซึ่งได้แก่ ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสในระดับผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาเท่านั้น ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นบุคคลที่เหมาะสม สามารถให้เหตุผลเชิงวิชาการและเป็นตัวแทนความคิดเห็นของผู้พิพากษาทั้งหลายได้ การศึกษาจึงมุ่งเฉพาะความคิดเห็นของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมในชั้นศาลฎีกาซึ่งเคยพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือแม้จะไม่เคยพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาก่อน แต่ก็มีโอกาสที่จะได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้เป็นองค์คณะพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคดีใดคดีหนึ่งอยู่แล้ว เนื่องจากในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญปี 2550 ในมาตรา 219

วรรคสี่ ว่า “ให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา โดยองค์คณะผู้พิพากษา ประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนเก้าคน ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับและให้เลือกเป็นรายคดี” ดังนั้น ผู้พิพากษาศาลฎีกาและผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจึงมีโอกาที่จะได้รับเลือกให้พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกคน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาทัศนคติจากบุคคลภายนอกผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อดีตพนักงานอัยการระดับสูง นักวิชาการ อาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย และทนายความ

จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกกลุ่มประชากรที่ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย

1. กลุ่มประชากรภายในองค์กร มีกลุ่มประชากรที่ให้สัมภาษณ์ทั้ง 8 คน โดยมีอัตราเฉลี่ยในการรับราชการ เป็นผู้พิพากษาศาลยุติธรรม คนละ 35 ปี เป็นผู้พิพากษาศาลฎีกามาแล้ว 8 ปี และมีอายุเฉลี่ย 62 ปี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 มีผู้เคยดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) มาแล้ว 3 คน คิดเป็นร้อยละ 38

1.2 มีผู้เคยดำรงตำแหน่งเป็นอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (อ.ก.ต.) มาแล้ว 3 คน คิดเป็นร้อยละ 38

1.3 มีผู้เคยทำหน้าที่เป็นกรรมการสอบวินัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรมมาแล้ว 5 คน คิดเป็นร้อยละ 63

1.4 มีผู้เคยพิจารณาพิพากษาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้ว 6 คน คิดเป็นร้อยละ 75

2. กลุ่มประชากรภายนอก มีกลุ่มประชากรภายนอกองค์กรจากบุคคลภายนอกที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน มีดังนี้

2.1 กลุ่มประชากรที่ให้สัมภาษณ์ทั้ง 6 คน มีอายุเฉลี่ย 58 ปี

2.2 ดำรงตำแหน่งต่างๆ ดังนี้

เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน

เป็นอดีตพนักงานอัยการระดับสูง 1 คน

เป็นนักวิชาการ 1 คน

เป็นอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย 2 คน

เป็นทนายความที่มีตำแหน่งบริหารในสภาทนายความ 1 คน

แนวคิดเบื้องต้นผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเห็นว่า การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลฎีกาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยทั่วไปเป็นที่ยอมรับของสังคมแต่มีข้อสังเกตว่าคดีที่เกี่ยวข้องกับพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ไม่ว่าจะเป็นคดีที่ดินรัชดาหรือคดียึดทรัพย์ ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชนและสื่อมวลชนนั้นถูกกระแสนักวิพากษ์วิจารณ์ไปต่างๆ นานา แต่อย่างไรก็ตามทุกคนล้วนเห็นว่า แม้จะดูวิพากษ์วิจารณ์ไปบ้างก็เป็นเรื่องปกติของการตัดสินคดีที่มีทั้ง “ความถูกต้อง” และ “ความถูกต้อง” เพราะคนที่แพ้คดีหรือคนที่เสียประโยชน์ย่อมต้องมีความรู้สึกว่าเขาไม่ได้ได้รับความยุติธรรมอย่างแน่นอน ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทรงเคยมีพระราชวินิจฉัยไว้ตอนหนึ่งว่า “ในกระแสแห่งยุติธรรมมา ยากจะหาความเกษมเปรมปรีย์” โดยมีผลการให้สัมภาษณ์ตามคำถามต่อไปนี้

1.1 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยการถอดถอนจากตำแหน่ง

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่า ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้อำนาจองค์กรภายนอกในการตรวจสอบศาลมากขึ้นและรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 271 บัญญัติให้วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุดรวมทั้งผู้พิพากษาและตุลาการที่มีพฤติการณ์ร้ายผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง และมาตรา 164 ประกอบมาตรา 271 วรรคสาม กำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลดังกล่าวได้ ปรากฏว่าเท่าที่ผ่านมามีกรณีผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ได้พิจารณาพิพากษาคดียึดทรัพย์พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตรอดีตนายกรัฐมนตรี ฐานร้ายผิดปกติถูกประชาชนเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะเกือบทั้งหมดออกจากตำแหน่ง ประเด็นนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่าโดยหลักการแล้วดี ปัญหาคงอยู่ที่ว่ามาตรฐานขององค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบเป็นอย่างไร หากประชาชนเลือกสมาชิกวุฒิสภาที่มีคุณภาพเข้ามามาก หรือวุฒิสภาที่มาจากการสรรหามีคุณภาพ การใช้อำนาจในการถอดถอนก็น่าจะเป็นธรรมและเกิดประโยชน์ต่อประเทศอย่างแท้จริง แต่หากเกิดการครอบงำทางวุฒิสภาได้ การถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายตุลาการก็อาจเกิดปัญหาขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม แต่ก็สามารถทำให้เกิดความระมัดระวังในการใช้อำนาจได้ แต่น่าจะไม่มีผลถึงขนาดทำให้ผู้พิพากษาเกรงกลัวหรือยับยั้งการใช้อำนาจโดยมิชอบได้

1.2 กรณีการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยการตรวจสอบจากภายในองค์กรตุลาการศาลยุติธรรม

1.2.1 โดยการตรวจสอบรายบุคคลโดยคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.)

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับมาตรการการตรวจสอบโดยคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นตรงกันว่าสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาทางการเมืองได้เป็นอย่างดี เนื่องจากในภาพรวม ก.ต. จะมีวิธีดำเนินการกับผู้พิพากษาศาลยุติธรรมที่ประพฤตินิชอบ โดยเฉพาะในกรณีทุจริตคอร์รัปชันอย่างเฉียบขาดอยู่แล้ว โดยเฉพาะการลงโทษนั้นมีความรุนแรงมากถึงขั้นไล่ออกเกือบทุกกรณี ทำให้สามารถข่มขู่ หรือยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมดให้กระทำหรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้ และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้พิพากษาในระบบได้ว่าหากผู้พิพากษาประพฤติดี ประพฤติชอบ ก็จะได้รับคามคุ้มครองจาก ก.ต. ซึ่งเป็นเสมือนเกราะคุ้มกันมิให้ผู้พิพากษาถูกกลั่นแกล้ง แต่ถ้าหากผู้พิพากษาประพฤติผิดนอกเหนือจากหรือขัดต่อจริยธรรมตุลาการก็จะถูก ก.ต. ดำเนินการด้วยมาตรการที่รุนแรงดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น แต่กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดย ก.ต. นี้อาจจะรัดกุมอ่อนตรงที่ ก.ต. มักจะมีข้อมูลแต่เฉพาะในเชิงลบ จึงไม่มีข้อมูลในเชิงบวกที่เป็นระบบ ทำให้ขาดการบริหารข้อมูลในเชิงบวก โดยเฉพาะกรณีผู้พิพากษาคนใดที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งถ้าหากมีใครรู้ว่าบุคคลใดมีความรู้ความสามารถก็ตีไป แต่หากไม่มีใครทราบก็อาจทำให้เสียโอกาสที่จะนำทรัพยากรบุคคลในองค์กรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงทำให้เกิดปัญหาในการคัดสรรผู้พิพากษาที่จะมาเป็นผู้บริหารศาล

1.2.2 โดยการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่โดยองค์กรคณะ (ตามวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง)

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่า จำนวนองค์กรคณะ 9 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นเป็นจำนวนที่เหมาะสมแล้ว เนื่องจากหากมีองค์กรคณะที่น้อยเกินไปอาจทำให้เกิดกระบวนการวิ่งเต้นได้ง่ายแต่ควรจะต้ององค์กรคณะขั้นต่ำไว้ เช่น ให้มีองค์กรคณะ 9 คน เป็นต้น แต่หากมีกรณีขัดข้องส่วนตัว เช่น เจ็บไข้ได้ป่วยหรือเดินทางไปต่างประเทศก็ให้ใช้องค์กรคณะขั้นต่ำ เช่น 5 ใน 9 คน เป็นต้น แต่ระบบการตรวจสอบโดยองค์กรคณะจะถึงขั้นเป็นการข่มขู่หรือยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมดไม่ให้กระทำหรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้หรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่แสดงทัศนะว่าจะไม่ถึงขั้นนั้น เพราะผู้พิพากษาทุกคนมีความคิดเห็นเป็นอิสระซึ่งเป็นสิ่งที่ดีเนื่องจากทำให้เกิดความคิดที่หลากหลายและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันทำให้เกิดผลดีในการพิจารณาพิพากษาคดีเพราะมีการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน

1.3 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่า การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง น่าจะเป็นวิธีการที่ดีและเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เพราะในที่สุดแล้วหากผู้พิพากษาประพฤติมิชอบก็จะถูกลงโทษทางอาญา ทำให้เสียชื่อเสียงไปถึงวงศ์ตระกูล แต่เท่าที่ผ่านหลายสิบปี ก็ยังไม่ปรากฏกรณีที่ผู้พิพากษาถูกดำเนินคดีอาญาฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่มิชอบในการยุติธรรมโดยตรง มีแต่เพียงถูกร้องเรียน ซึ่งถ้าหากมีพยานหลักฐานพอให้เชื่อว่ามีกระทำความผิดวินัย ก็จะต้องเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบโดย ก.ต. อยู่แล้ว แต่โทษทางวินัยที่หนักที่สุดคือ การไล่ออก ซึ่งก็ยังไม่รุนแรงต่อผู้กระทำเท่ากับถูกลงโทษทางอาญา อย่างไรก็ตามการตรวจสอบโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญานี้ ผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทุกคนเห็นว่าสามารถข่มขู่หรือยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมด ไม่ให้กระทำ หรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้ เนื่องจากผู้พิพากษาส่วนใหญ่ไม่กล้าทำผิดกฎหมาย โดยเฉพาะในการปฏิบัติหน้าที่ในการยุติธรรม

1.4 โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความ

ประเด็นนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากแสดงทัศนะว่า การที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีเพียงชั้นเดียวและไม่อาจอุทธรณ์ฎีกาได้นั้น น่าจะขัดต่อหลักประกันด้านสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่จะได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แต่มีผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านเห็นว่าการพิจารณาคดีซึ่งมีนักการเมืองถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดควรแตกต่างจากคดีทั่วไป เพราะการพิจารณาคดีที่รวดเร็วก็อาจทำให้มีการพิสูจน์ว่านักการเมืองผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์หรือเป็นผู้กระทำผิดเสร็จอย่างรวดเร็ว ซึ่งหากกระทำความผิดจริงอาจต้องหยุดการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนักการเมืองทันที มิฉะนั้นอาจเกิดความเสียหายร้ายแรงต่อประเทศชาติ เมื่อสอบถามในประเด็นคำวินิจฉัยส่วนตัว ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากตอบว่าโดยทั่วไปแล้ว คำวินิจฉัยส่วนตัวในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นจะแตกต่างจากคำวินิจฉัยส่วนตัวในศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากคำวินิจฉัยส่วนตัวในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องทำเสร็จก่อนที่จะมีการลงมติ ซึ่งจะแก้ไขผลไม่ได้ เว้นแต่เป็นการปรับปรุงถ้อยคำสละสลวยและทุกคนจะต้องลงความเห็นในทุกประเด็น แม้ว่าตนจะมีความเห็นมาก่อนว่าไม่มีอำนาจฟ้องหรือควรจะยกฟ้องก็ตามซึ่งเมื่อถามว่าวิธีการเช่นนี้ดีหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากตอบว่าดี เนื่องจากทำให้แต่ละคนต่างต้องระวังตัวเพราะทำให้เกิดความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) แต่ถ้าหากมีการลงมติก่อนแล้วจึงมีคำวินิจฉัยส่วนตัวออกมา อาจทำให้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดตนเองได้ แต่ถ้าจะให้เกิด

กระบวนการสร้างความเข้าใจในหมู่ประชาชนแล้ว ควรจะมีประชาสัมพันธ์คำวินิจฉัยส่วนตนให้แพร่หลายมากกว่านี้

1.5 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

1.5.1 โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าเป็นโดยหลักแล้ว ป.ป.ช. มีอำนาจหน้าที่เป็นโจทก์ในคดีทุจริตอยู่แล้ว จึงสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของศาลได้ แต่ต้องคำนึงว่าจะไปกระทบกับความเป็นอิสระของผู้พิพากษาอย่างไร หรือไม่ อย่างไรก็ตามเมื่อมีกรณีเข้าสู่การตรวจสอบของ ป.ป.ช. ป.ป.ช. ก็ควรจะส่งเรื่องให้ ก.ต. เพื่อพิจารณาต่อไป เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นการแทรกแซงศาล นอกจากนี้อีกประเด็นหนึ่งคือโดยหลักการแล้ว การมี ป.ป.ช. เป็นองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตในหน้าที่ราชการนั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่กระบวนการได้มาซึ่ง ป.ป.ช. ต่างหากที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เนื่องจากอาจเกิดปัญหาในประเด็นการแทรกแซงศาลได้ ส่วนคำถามที่ว่าสามารถข่มขู่ยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมดไม่ให้กระทำหรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้หรือไม่นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากตอบว่าน่าจะมีผลทำให้ผู้พิพากษาโดยทั่วไปไม่กล้าปฏิบัติผิดกฎหมาย แต่แม้ไม่มีองค์กรอิสระที่จะมาตรวจสอบการทำหน้าที่ ผู้พิพากษาก็ระมัดระวังตัวอยู่แล้วเนื่องจากองค์กรตรวจสอบภายในคือ ก.ต. ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดซึ่งก็ไม่มีเหตุที่ผู้พิพากษาจะต้องไประมัดระวังตัวเพิ่ม

1.5.2 โดยผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่าเป็นกระบวนการที่ดี ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งของประชาชนที่สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ แต่เมื่อเกิดเรื่องแล้วก็ควรส่งเรื่องมาให้องค์กรภายใน หรือ ก.ต. ตรวจสอบอีกทีตามอำนาจหน้าที่ เพื่อไม่ให้เป็นการแทรกแซงอำนาจของศาลและความเป็นอิสระของผู้พิพากษา อย่างไรก็ตามเมื่อถามว่ากระบวนการนี้สามารถข่มขู่ยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมดไม่ให้กระทำหรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้หรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากตอบว่ามีผลกับผู้พิพากษาน้อยมาก เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่ค่อยปรากฏว่ามีการรายงานจากผู้ตรวจการแผ่นดินมาสู่หน่วยงานภายในเท่าใดนัก

1.5.3 โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจให้คำแนะนำหรือคำปรึกษา มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นว่ายังมีประชาชน

จำนวนมากที่ไม่ทราบว่าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีอำนาจหน้าที่อย่างไร โดยเฉพาะบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการทำงานของศาลต่างๆ ที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีอำนาจเข้ามาตรวจสอบกรณีฎีกาหรือเรียนว่าศาลละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น กรณีประกันตัวซึ่งถือเป็นสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่บางครั้งศาลก็ละเลยหรือไม่ยึดถือหลักกฎหมายโดยเคร่งครัด แต่กลับไปยึดเอาข้อยกเว้นเป็นหลัก

ปัญหาต่อไปที่สอบถามผู้ที่ให้สัมภาษณ์ก็คือ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว เห็นว่ากลไกหรือกระบวนการตรวจสอบทั้งหมดมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้หรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากตอบว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยมีเหตุผลที่พอจะสรุปได้คือ โดยกระบวนการตรวจสอบภายในขององค์กรซึ่งก็หมายถึง ก.ต. หากมีการกระทำผิดวินัยเกิดขึ้น ก.ต. จะดำเนินการลงโทษอย่างรุนแรงเหมาะสมกับพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการทุจริตเกิดขึ้น ก.ต. จะลงโทษอย่างเฉียบขาดถึงขั้นไล่ออก แต่ข้อสำคัญที่ฝากไว้ก็คือ ก.ต. ต้องไม่ช่วยเหลือพวกเดียวกัน

ประเด็นต่อไปเมื่อสอบถามว่าควรเพิ่มมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็นในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีกหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนตอบว่ายังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มมาตรการใดๆ ที่จะนำมาใช้ในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีก เว้นแต่สถานการณ์ความไว้วางใจที่ประชาชนมีต่อองค์กรศาลยุติธรรมเปลี่ยนแปลงไป

จากคำถามที่ว่าระบบตรวจสอบที่ใช้ในปัจจุบันนั้นส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างไรหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนตอบคล้ายๆ กันว่าไม่มีกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากผู้พิพากษาศาลฎีกาได้รับความไว้วางใจให้พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเมื่อได้รับสำนวนก็จะระมัดระวังตัวทันที เพราะส่วนใหญ่เป็นคดีสำคัญอยู่แล้ว โดยเฉพาะถ้าหากเป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชน

ส่วนประเด็นการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระบบใดที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากตอบว่า การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดย ก.ต. สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากระบบ ก.ต. ซึ่งเป็นองค์กรการบริหารงานบุคคลของฝ่ายตุลาการได้ทำหน้าที่ตรวจสอบอย่างเคร่งครัดอยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าหากจะให้ ก.ต. มีความเข้มแข็งหรือมีมาตรฐานเพิ่มขึ้นก็ต้องมาพิจารณาที่มาของ ก.ต. ว่าผู้พิพากษาทั้งระบบตระหนักถึงภาระหน้าที่ของการเป็น ก.ต. ว่าจะ

กระทบถึงภาพลักษณ์หรือการทำหน้าที่ของสถาบันศาลยุติธรรมมากนักเพียงใด อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านที่ตอบว่า การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดน่าจะเป็นการถอดถอนออกจากตำแหน่งโดยวุฒิสภา เนื่องจากถือว่าเป็นการตรวจสอบโดยภาคประชาชน แต่ข้อสำคัญก็อยู่ที่มาตรฐานของวุฒิสภาและ ป.ป.ช. ด้วยเช่นกัน มิฉะนั้นอาจเกิดการกลั่นแกล้งกันได้

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ประเด็นแรกกับคำถามที่ว่า หากมีการเริ่มต้นคดีโดยการยื่นฟ้องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ และหากมีการอุทธรณ์คำพิพากษา ก็ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งต่อครั้งมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยผู้ที่เห็นด้วยส่วนมากเป็นบุคคลภายนอกผู้ทรงคุณวุฒิล้วนให้ความเห็นเป็นไปในทำนองเดียวกันว่าการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยศาลฎีกาเพียงศาลเดียวนั้น เป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและหลักสากลของนานาอารยประเทศ ดังนั้น จึงควรมีการพิจารณาพิพากษาคดีประเภทนี้อีกอย่างน้อยสองชั้นศาล โดยจะเริ่มต้นที่ศาลชั้นต้นซึ่งอาจจะเป็นศาลอาญาหรือเริ่มต้นที่ศาลอุทธรณ์ก็ได้ โดยจำลองรูปแบบจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในปัจจุบัน ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยต่างก็ให้ความเห็นว่าการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยศาลฎีกาศาลเดียวนั้นเหมาะสมแล้ว เพราะเดิมการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในอดีตมักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะทางฝ่ายบริหารนั้นมียานาจมาก กล่าวคือ ทั้งในฐานะที่เป็นรัฐบาลมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในการบริหารประเทศและในฐานะที่เป็นฝ่ายปกครองที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายและนโยบายที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าว อาศัยโอกาสที่ตนมีอำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง รวมถึงใช้อิทธิพลที่มีข่มขู่ หรือกำจัดผู้ที่ขัดขวางผลประโยชน์ให้หมดไป พฤติกรรมเช่นนี้ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติอย่างร้ายแรง ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและทรัพย์สินของประชาชนได้ เมื่อกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจของเหล่าบรรดาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่มีประสิทธิภาพเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเหล่านั้นเกิดความรู้สึกว่าตนเองอยู่เหนือกฎหมาย และพยายามกอบโกยผลประโยชน์และทำทุกวิถีทางที่จะเข้าสู่ตำแหน่งและนำมาซึ่งปัญหาสำคัญคือการซื้อสิทธิขายเสียงและเมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจมาก แต่กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เพราะผู้ตรวจสอบยังคงตกอยู่ใต้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยที่ไม่มีองค์กรใดให้หลักประกันว่าหากดำเนินคดีอย่างตรงไปตรงมาแล้ว จะไม่มีผลกระทบต่อ

หน้าที่การงานของผู้ตรวจสอบ เช่นนี้ย่อมไม่มีผู้ตรวจสอบผู้ใดกล้าเสี่ยง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบขาดความเป็นอิสระนั่นเอง และเนื่องจากคดีประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่นักการเมืองซึ่งเป็นผู้มาด้วยอำนาจ วาสนา เงินตรา บารมีและอิทธิพล จึงมีบางท่านเห็นว่าการพิจารณาคดีซึ่งบุคคลเหล่านี้ถูกกล่าวหาจึงควรแตกต่างไปจากคดีทั่วไป เพราะการพิจารณาคดีที่รวดเร็วก็อาจทำให้มีการพิสูจน์ว่านักการเมืองผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์หรือเป็นผู้กระทำผิด ซึ่งหากกระทำผิดจริงอาจต้องหยุดการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนักการเมืองในทันที มิฉะนั้นอาจเกิดความเสียหายร้ายแรงกับประเทศชาติกว่าที่ควรจะเป็น อีกประการหนึ่งคือผู้พิพากษาศาลฎีกาที่พิจารณาคดีประเภทนี้ถือว่าเป็นผู้ได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่และล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทั้งสิ้น และแม้คดีจะผ่านศาลล่างมาก่อน ถึงอย่างไร ศาลฎีกาก็กลับคำพิพากษาลงล่างได้อยู่แล้ว

ประเด็นคำถามที่ว่า หากในการพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ถือเสียงข้างมากใน มติสองในสาม แทน มติเกินกึ่งหนึ่ง นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่าใช้มติเกินกึ่งหนึ่งเหมาะสมแล้ว เนื่องจากป้องกันการวิ่งเต้นคดี (หากจะมี) ได้ดีกว่ามติสองในสามซึ่งมีเสียงข้างน้อยเท่ากับสามเสียงเท่านั้นและการใช้มติเกินกึ่งหนึ่งดังกล่าวก็เป็นหลักสากลซึ่งใช้กันอยู่ทั่วไป

ส่วนคำถามว่า หากมีการกำหนดระเบียบใช้แน่นอนกรณีมีการถอนตัวจากองค์คณะผู้พิพากษา โดยข้อสำคัญต้องมีการแสดงเหตุผลในการถอนตัวที่ชัดเจนจริงๆ ประเด็นนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีระเบียบกำหนดได้อีก เนื่องจากปกติก็ต้องใช้หลักเกณฑ์การถอนตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอยู่แล้ว และอีกประการหนึ่งก็ต้องผ่านมติโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาซึ่งในบางกรณีต้องใช้ความยี่หุบมิฉะนั้นอาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดี

ต่อคำถามที่ว่าหากให้มีการเลือก องค์คณะผู้พิพากษาสำรอง ไว้ในฐานะเป็นผู้ทำการแทนองค์คณะผู้พิพากษาชุดแรกสำหรับกรณีที่องค์คณะผู้พิพากษาชุดแรกคนใดคนหนึ่ง มีเหตุต้องถอนตัวหรือมีกรณีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ ผู้ถูกสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีองค์คณะสำรอง เว้นเสียแต่อาจจะมีการกำหนดจำนวนองค์คณะขั้นต่ำหรือมีการเลือกเผื่อไว้อีก 2 คน

ส่วนในการลงมติเพื่อลงโทษจำเลยโดยให้มีการแยกการลงมติอีกครั้ง หลังจากพิพากษาจำเลยมีความผิดแล้ว โดยหากไม่มีเสียงเกินกึ่งหนึ่งให้ถือว่า โทษสูงสุดถูกปฏิเสธ และให้ลงมติใน โทษที่อ่อน กว่านั้น ผู้ถูกสัมภาษณ์ส่วนมากตอบว่าให้ใช้เกณฑ์เสียงข้างมากตามปกติจนกว่าจะได้โทษที่แท้จริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ปัญหาต่อไปมีว่า หากคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีองค์คณะผู้พิพากษาสองชุด ชุดแรกทำหน้าที่สืบพยาน ผู้พิพากษาชุดนี้เรียกว่า ผู้พิพากษาพิจารณา (Ruling Judge หรือ Instructing Judge) เมื่อคดีเสร็จการพิจารณาแล้ว จะจัดทำบันทึกสรุปเป็นลายลักษณ์อักษรและส่งบันทึกดังกล่าวพร้อมทั้งสำนวนให้ผู้พิพากษาอีกชุดหนึ่งเรียกว่า ผู้พิพากษาชี้ขาดตัดสิน ผู้พิพากษาชุดหลังจะฟังคำแถลงการณ์ของกลุ่มความแล้วตัดสินเลย หรือจะไต่สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมก่อนก็ได้ ผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทุกคนตอบเหมือนกันว่าผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีกับผู้พิพากษาผู้ทำหน้าที่พิพากษาคดีควรเป็นบุคคลชุดเดียวกัน เนื่องจากไม่ขัดต่อหลักการพิจารณาที่ว่า ผู้ที่ทำหน้าที่พิพากษาคดีควรต้องได้ฟังการพิจารณาคดี (hearing) จึงจะรู้ข้อมูลที่แท้จริง

สำหรับคำถามสุดท้ายที่ว่า หากในการพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีการยึดโยงกับสาธารณชนโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสรรหาองค์คณะผู้พิพากษา เช่น หลังจากการประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ทำการเลือกองค์คณะผู้พิพากษาแล้วให้นำรายชื่อองค์คณะผู้พิพากษาไปให้สภาเพื่อพิจารณา เป็นต้น ประเด็นนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนไม่เห็นด้วย เนื่องจากอาจถูกแทรกแซงทางการเมืองได้ นอกจากนี้ยังมีบุคคลภายนอกผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่าการที่ศาลยุติธรรมมี ก.ต. ซึ่งมีองค์ประกอบให้มีบุคคลภายนอกเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมเป็น ก.ต. ได้ด้วยนั้น น่าจะถือได้ว่ามีการยึดโยงกับประชาชนแล้ว แต่มีบางท่านเห็นว่าศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นศาลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเมือง จึงควรมีนักรัฐศาสตร์เข้าร่วมเป็นผู้พิพากษาสมทบหรืออาจมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 1 – 2 คนเข้าร่วมเป็นองค์คณะก็อาจทำให้ตัวบุคคลผู้เป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีประเภทนี้ได้ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการพิจารณาคดีที่ต้องมีผู้มีความรู้ ความเข้าใจในทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร

จากกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้ง 5 ลักษณะ 7 กระบวนการ ที่ได้ศึกษามานั้นพบว่าทุกกระบวนการจะมีการรองรับโดยบทบัญญัติของกฎหมายให้กระบวนการเหล่านี้สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งส่วนหนึ่งก็คือกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมทั่วไปนั่นเอง และบางกระบวนการก็ใช้กับองค์กรราชการหรือตำแหน่งสำคัญอื่นๆ เช่น การถอดถอนออกจากตำแหน่งโดยวุฒิสภาซึ่งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 271 บัญญัติให้วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนประธาน

ศาลรัฐธรรมนูญ และประธานศาลปกครองสูงสุดรวมทั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง นอกเหนือจากประธานศาลฎีกา และผู้พิพากษาศาลยุติธรรมที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งราชการ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง นอกจากนี้ก็ยังมี การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยจากภายในองค์กร กระบวนการยุติธรรมทางอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ป.ป.ช. ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

แต่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นบางกระบวนการก็อาจจะยังไม่เคยถูกนำมาใช้เลย ได้แก่ การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้ตรวจการแผ่นดินและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ส่วนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยภายในองค์กรฝ่ายตุลาการนั้น โดยเฉพาะในส่วนของการตรวจสอบโดย ก.ต. จะมีการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา เช่นเดียวกับการตรวจสอบผู้พิพากษาศาลยุติธรรมทั่วไป สำหรับการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ โดยการถอดถอนออกจากตำแหน่งนั้นก็เพิ่งจะมีกรณีหลังจากที่ผู้พิพากษาศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษาคดียึดทรัพย์พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีนานรัวผิดปกติ ซึ่งเมื่อองค์กรคณะผู้พิพากษาศาลฎีกาได้อ่านคำพิพากษาแล้ว ปรากฏว่ามีการร้องขอต่อประธานวุฒิสภาให้ถอดถอนผู้พิพากษาที่เป็นองค์กรคณะเกือบทั้งหมดออกจากตำแหน่ง และยังมีกรกล่าวหาต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าองค์กรคณะผู้พิพากษาชุดนี้ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ แต่ ป.ป.ช. มีมติไม่รับคำกล่าวหาไว้ พิจารณาเพราะยังฟังไม่ได้ว่ามีการกระทำตามข้อกล่าวหาดังกล่าว

อย่างไรก็ตามหากวิเคราะห์โดยภาพรวมทั้งหมดแล้ว โดยเฉพาะในช่วงก่อนและหลังที่มีการพิจารณาคดีรวมทั้งหลังจากที่คดีได้รับการพิพากษาแล้ว จะพบว่า กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ที่ทำหน้าที่อยู่ตลอดเวลา ก็คือการตรวจสอบจากภายในองค์กรศาลยุติธรรม ซึ่งแยกเป็นการตรวจสอบตัวบุคคลโดย ก.ต. และตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่โดยองค์กรคณะ โดยเฉพาะหากไม่ยึดถือและปฏิบัติตามจริยธรรมตุลาการแล้วก็อาจเป็นความผิดทางวินัยซึ่งต้องเข้าสู่กระบวนการ ก.ต. จากการสัมภาษณ์พบว่าองค์กรการบริหารงานบุคคลของศาลยุติธรรม โดยเฉพาะ ก.ต. นั้นได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็งและเคร่งครัดจนสามารถเป็นตัวอย่างให้กับหน่วยงานอื่นได้และส่วนใหญ่หลังจากที่มีการพิพากษาคดีแล้วกระบวนการอื่นๆ ก็จะเริ่มทำหน้าที่ซึ่งในการทำหน้าที่ซึ่งจะต้องมีการกล่าวหา ก่อนว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบอย่างไร ถ้าหากยังไม่มีการกล่าวหาตามขั้นตอนของกฎหมายก็จะมีเพียง ก.ต. เท่านั้นที่ทำหน้าที่ตรวจสอบอย่างใกล้ชิดอยู่องค์กรเดียวเว้นแต่จะมีการตรวจสอบอย่างไม่เป็นทางการ โดยภาคประชาชน

เช่น สื่อมวลชน นักวิชาการหรือองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ทั้งนี้ในการตรวจสอบทั้งหลายทั้งปวงดังกล่าวก็เป็นการตรวจสอบในด้านความเหมาะสมในการทำหน้าที่หรือด้านความซื่อสัตย์สุจริตเท่านั้น ไม่ได้เป็นการตรวจสอบในทางตุลาการ เพราะศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นทั้งศาลชั้นต้นและศาลสูงสุดในขณะเดียวกัน ส่วนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยฝ่ายตุลาการ นอกเหนือจาก ก.ต. โดยตรงก็คือการตรวจสอบโดยองค์กรอิสระซึ่งเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่สำหรับการตรวจสอบโดยองค์กรอิสระนั้น จากการสัมภาษณ์ พบว่า จำนวนองค์กรอิสระ 9 คน นั้นเหมาะสมแล้วและต่างก็ได้ทำหน้าที่ตรวจสอบซึ่งกันและกันเป็นอย่างดีทำให้ผู้พิพากษาแต่ละคนระวังตัว ไม่เช่นนั้นผู้ร่วมองค์กรอาจไม่ได้วางใจหรืออาจจะเกิดความเสียหายแก่ตนเองและสถาบัน แต่โดยทั่วไปถือว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากกว่าที่จะมาควบคุมตรวจสอบกันอย่างจริงจัง แต่มีข้อสังเกตคือในเรื่องการรักษาความลับซึ่งที่ผ่านมาก็มีคดีร้ายที่ปรากฏว่าก่อนอ่านคำพิพากษามีการเสนอข่าวโดยสื่อมวลชนว่า มีมติยกฟ้องด้วยคะแนน 8 ต่อ 1 ซึ่งในที่สุดก็เป็นจริงตามนั้น ทำให้มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนว่าระบบการระงับรักษาความลับภายในจะเป็นอย่างไร ซึ่งอาจจะเกิดผลเสียต่อภาพลักษณ์ของสถาบัน

ในด้านการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาวิธีพิจารณาความอาชญาโดยเฉพาะคำวินิจฉัยส่วนตนนั้น พบว่าถือเป็นการตรวจสอบที่ดี เพราะทำให้กระบวนการพิพากษาคดีเกิดความโปร่งใส เป็นการป้องกันผู้พิพากษาที่เป็นองค์กรอิสระแต่ละคนนั้นมีกระบวนการคิดอย่างไร เพราะโดยหลักของการทำคำวินิจฉัยส่วนตนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้วจะต่างจากศาลรัฐธรรมนูญกล่าวคือ ในการประชุมจะยึดเสียงข้างมากเป็นหลัก ทำให้แต่ละคนต้องมีเหตุผลของตนเองโดยจะเกิดผลดีตรงที่สามารถตรวจสอบความคิดของกันและกันได้ สามารถป้องกันไม่ให้มีการแสดงเหตุผลกลับไปกลับมาระหว่างกันหรือเหตุผลที่ไร้จุดยืน แต่อาจจะมิจุดอ่อนคือหากองค์กรอิสระคนใดคนหนึ่งเห็นว่าเหตุผลของคนอื่นดีกว่าของตนเองเช่นนี้องค์กรอิสระนั้นก็ไม่สามารถเปลี่ยนไปยึดเหตุผลของผู้อื่นได้ ทั้งที่ของคนอื่นมีเหตุผลดีกว่า ดังนั้น แทนที่ความเป็นธรรมสูงสุดจะตกแก่ประชาชนกลับต้องมาถูกปิดปากด้วยหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ส่วนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยการถอดถอนออกจากตำแหน่งนั้น ก็เป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญโดยมองว่ากระบวนการถอดถอนนั้นนอกจากให้เป็นอำนาจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่แล้ว มาตรา 164 ประกอบมาตรา 271 วรรคสามยังกำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อ

ประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลซึ่งได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งเหตุผลที่กระบวนการนี้ได้รับเลือกให้มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยภายในองค์กรฝ่ายตุลาการก็เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าเป็นกระบวนการที่ยืดโยงกับประชาชนหรือได้มีการให้ภาคประชาชนเข้ามาเป็นมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ทำให้การพิจารณาคดีของศาลมีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้นเนื่องจากมีประชาชนเฝ้าจับตามอง ดังนั้น หากศาลมีการพิพากษาคดีที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้แล้วก็ไม่ต้องเกรงกลัวว่าจะมีการถอดถอนโดยกระบวนการนี้ แต่ข้อสำคัญคือต้องระวังการกลั่นแกล้งกัน โดยการใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือในกรณีมีการจัดตั้งมวลชนเพื่อให้ครบจำนวนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องยากแต่ประการใด กล่าวคือต้องระวังเรื่องการแทรกแซงทางการเมืองนั่นเอง อีกประการหนึ่งคือที่มาขององค์กรที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่วุฒิสภาและป.ป.ช. ก็จะต้องได้รับการเชื่อถือด้วยเช่นกัน ซึ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ ได้ให้ข้อสังเกตว่า เหตุใดคณะกรรมการสรรหาวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา จึงต้องประกอบด้วยบุคคล 7 คนตามรัฐธรรมนูญ จึงเป็นเรื่องที่น่าคิดว่าควรมีคณะกรรมการสรรหาที่หลากหลายอาชีพมากกว่านี้หรือไม่ เพื่อเป็นหลักประกันว่าวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาได้รับการคัดสรรมาอย่างดีโดยคณะกรรมการจำนวนมาก ซึ่งยากแก่การลobbies⁶⁹

ในส่วนของการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญ อันได้แก่ ป.ป.ช. ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนนั้น องค์กรที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดก็คือ ป.ป.ช. ซึ่งที่ผ่านมา ก็มีข่าวดังกรีกโครมกรณี ป.ป.ช. มีคำสั่งเรียกผู้พิพากษาศาลจังหวัดอุทัยมาไต่สวนกรณีออกหมายจับอดีตอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ประเด็นคือการที่ ป.ป.ช. มีคำสั่งเช่นนั้นถือว่าเป็นการกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษาหรือไม่ แต่ในการศึกษานี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ปรากฏว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากมีความเห็นว่าถ้าพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแล้ว ป.ป.ช. เป็นองค์กรที่สำคัญที่สุดเนื่องจากต้องทำหน้าที่ในการสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีทุจริตของหน่วยงานราชการแทบทุกกรณี ดังนั้น หากผู้พิพากษาประพฤติมิชอบ หรือมีกรณีทุจริต ป.ป.ช. ก็จะทำหน้าที่เหมือนกับพนักงานสอบสวน ผู้พิพากษาจึงไม่ควรปฏิเสธการทำหน้าที่ตามกฎหมายขององค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ กล่าวคือ ป.ป.ช. ก็มีหน้าที่เข้ามาตรวจสอบว่าผู้พิพากษาได้ปฏิบัติหน้าที่ “ตามอำเภอใจ” อย่างไรหรือไม่ นั่นเอง แต่ต้องมีเส้นแบ่งให้ชัดเจนว่าแค่ไหน เพียงใด จึงจะไม่กระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษา แต่อาจจะมีปัญหาในองค์กรของ ป.ป.ช. อยู่พอสมควร ประการแรกคือ จำนวนสัดส่วนของ ป.ป.ช.

⁶⁹ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, จุดไฟในสายลม พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2552 สำนักพิมพ์ openbooks ถนนพิชัย แขวงถนน นครไชยศรี เขตดุสิต กทม.๙

กับปริมาณคดีที่รับผิดชอบ ประการที่สองที่มาของ ป.ป.ช. ได้มีการคัดสรร คัดเลือกอย่างแท้จริงหรือไม่ ประการที่สามในด้านความรู้ ความสามารถมีมากพอที่รองรับกับปัญหาหรือไม่และประการสุดท้าย การใช้ดุลพินิจในการคัดเลือกหรือหยิบยกคดีขึ้นมาพิจารณาก่อนหลังมีหลักเกณฑ์อย่างไร เพราะ มิฉะนั้นก็จะเหมือนคดีคลองด่านที่ทำให้ไม่สามารถเอาผิดกับจำเลยได้ เนื่องจากคดีขาดอายุความ

ส่วนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของดำรง ตำแหน่งทางการเมืองโดยผู้ตรวจการแผ่นดินและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนนั้น ข้อมูลจากการ สัมภาษณ์สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบน้อยมาก ทั้งๆ ที่โดยหลักการ แล้วดีเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในการที่จะใช้ช่องทางนี้ร้องเรียนเพื่อเอาผิด หรือดำเนินการกับ หน่วยงานหรือบุคคลที่ใช้อำนาจโดยมิชอบ แต่มีหลายต่อหลายครั้งที่องค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินและ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนไม่ได้เข้าไปดำเนินการในการตรวจสอบต่อไปต่างๆ ที่อาจจะเข้าข่ายละเลย ต่อการทำหน้าที่ เช่น กรณีที่มีข่าวครีโกรมจากศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับเรื่องการทุจริตการสอบเข้า รับราชการ เป็นต้น

สำหรับการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปรากฏชัดว่า ตั้งแต่ศาลฎีกามีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมานานกว่า 11 ปี ก็ยังไม่ปรากฏว่า มีผู้พิพากษาศาลฎีกาที่พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกตรวจสอบโดยกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา แต่ก็ถือว่ากระบวนการนี้จะใช้ได้ผลเพราะสามารถใช้ป้องปรามได้และประชาชน ก็จะได้ประโยชน์อย่างแท้จริง แต่มีจุดอ่อนคือ ใช้เวลานานเกินไป ทางแก้คือควรมีการกำหนดระยะเวลา ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาไว้ให้แล้วเสร็จภายในเวลาอันควร

ส่วนภาพรวมของกลไกหรือกระบวนการตรวจสอบทั้งหมดมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะ ตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือไม่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่ากลไกหรือกระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะ ตรวจสอบแล้ว เพียงแต่ในแต่ละองค์กรจะต้องทำหน้าที่ตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ อย่างแท้จริงและข้อสำคัญคือ ต้องอาศัยการตรวจสอบที่ไม่เป็นทางการ (Informal Check) ช่วยกระตุ้น ด้วย เช่น สื่อมวลชน นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เป็นต้น

ในประเด็นที่ว่าระบบการตรวจสอบที่ใช้ในปัจจุบันนั้นส่งผลกระทบต่อการทำงานของ ผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่ พบว่า ไม่กระทบเพราะหาก ผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาก็ไม่มีผู้ใดสามารถมาทำอะไรได้อยู่แล้ว ส่วนอำนาจนอก ระบบที่มาข่มขู่ศาลนั้น แม้จะมีอยู่จริงและอาจส่งผลให้เกิดภัยคดี แต่ก็คงไม่ถึงขนาดทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงผลการตัดสินได้ อีกประการหนึ่งคือผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ได้รับการคัดเลือกให้พิจารณาคดี

ประเภทนั้นนอกเหนือจากจะมีความทรงอาวุธในชั้นศาล ซึ่งหมายถึงความเป็นผู้มีประสบการณ์แล้ว ในแต่ละขั้นตอนของการพิจารณาคดีก็เปิดโอกาสให้คู่ความสามารถโต้แย้งคัดค้านได้ อีกทั้งคดีประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ ดังนั้นผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะก็ต้องระมัดระวังตัวมากกว่าปกติอยู่แล้ว

ลำดับต่อไปผู้ศึกษาจะได้วิเคราะห์ถึงแนวทางการพัฒนาวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ประเด็นแรกคือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ควรเป็นศาลชั้นเดียวเช่นปัจจุบันหรือควรเป็นสามชั้นศาลเช่นคดีทั่วไปหรือควรมีอย่างน้อยสองศาล เพื่อจะได้เป็นการตรวจสอบในทางตุลาการด้วย ประเด็นนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากโดยเฉพาะบุคคลภายนอกผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ควรอย่างยิ่งที่จะให้มีอย่างน้อยสองศาล ขณะเดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์อีกจำนวนหนึ่งก็มีความเห็นว่าแม้จะจัดต่อหลักสากลหรือหลักสิทธิมนุษยชนอยู่บ้าง แต่เมื่อพิจารณาสถานะของจำเลยประกอบกับรูปคดีที่ส่วนใหญ่จะอาศัยโอกาสที่จำเลยมีตำแหน่งในทางการเมือง ในการกระทำการแล้วในภาพรวมถือว่าเป็นคดีที่มีความสำคัญ กระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เป็นหลักและ โอกาสที่จะได้ตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีในชั้นศาลล้วนแต่เป็นเรื่องยาก หากปล่อยให้ การพิจารณาคดีเนิ่นช้าไปอาจเกิดผลเสียหายต่อประเทศชาติมากกว่า อีกทั้งผู้พิพากษาผู้พิจารณาคดี ก็ล้วนแต่มีประสบการณ์และเกียรติภูมิอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อคดีได้รับการพิจารณาโดยผู้ที่ทรงความ อาวุโสในทุกๆ ด้าน จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปทำให้กระบวนการพิจารณาคดีเนิ่นช้าออกไปโดย การมีมากกว่าหนึ่งศาลและหากมีคำพิพากษาออกไปแล้ว หากพิสูจน์ได้ว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ก็จะได้เป็นการให้โอกาสจำเลยรีบกลับไปทำประโยชน์ในทางการเมืองให้แก่ประเทศชาติต่อไปอีก ซึ่งก็เป็นมิติที่ดีแก่จำเลยเช่นกัน

ส่วนประเด็นการพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนมากยังคงยึดหลักการในปัจจุบันคือ ให้ใช้ฆังติเกินกึ่งหนึ่งหรือ 5 ต่อ 4 เสียงนั้น สามารถวิเคราะห์ ได้ว่าหากใช้ฆังติที่มากกว่านี้ เช่น 2 ใน 3 หรือ 6 ใน 9 คนก็อาจเป็นช่องทางให้จำเลยในคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งโดยทั่วไปแล้วก็จะเป็นผู้ที่มีตำแหน่งสำคัญซึ่งอาจจะมีการมี บริวาร มีพรรคพวกที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลืออยู่แล้ว หากใช้ฆังติ 2 ใน 3 หรือ 6 คนใน 9 คน ก็อาจจะมีการวิ่งเต้น (ถ้าหากจะมี) โดยไม่จำเป็นต้องหาให้ครบสี่เสียงก็สามารถทำได้โดยง่ายกว่าใช้เสียงข้างมาก อยู่แล้ว ซึ่งอาจทำให้การได้ตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษไม่สัมฤทธิ์ผล เจตนารมณ์ในการมีแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่บรรลุผล อีกประการหนึ่งคือการให้ฆังติเกินกึ่งหนึ่งก็เป็นหลักสากล ที่ใช้อยู่ทั่วไป

สำหรับการกำหนดระเบียบกรณีมีการถอนตัวจากองค์คณะผู้พิพากษาโดยข้อสำคัญต้องมีการแสดงเหตุผลในการถอนตัวที่ชัดเจนจริงๆ นั้น จากข้อมูลพบว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ส่วนมากยังเห็นว่า

การถอนตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังคงใช้ได้ เพราะถึงอย่างไรก็ต้องลงมติ โดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาอยู่แล้ว ซึ่งจะเกิดประโยชน์มากกว่าที่จะใช้ความเคร่งครัดโดยอาศัยระเบียบที่กำหนดขึ้นอย่างตายตัว แต่หากมีการเลือก องค์คณะผู้พิพากษาสำรอง ไว้ในฐานะเป็นผู้ทำการแทน องค์คณะผู้พิพากษาชุดแรกสำหรับกรณีที่องค์คณะผู้พิพากษาชุดแรกคนใดคนหนึ่งต้องมีเหตุถอนตัวหรือมีกรณีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้นั้น จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากไม่เห็นด้วยแต่ไม่ขัดข้องหากมีการตั้งเผื่อไว้ 2 คน สำรองไว้กรณีมีการถอนตัวหรือด้วยเหตุอื่นๆ แต่เวลานั่งพิจารณาคดีก็ต้องนั่งตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด (ซึ่งเฉพาะผู้ที่ได้รับเลือก 9 คนแรกเท่านั้น)

ส่วนประเด็นในการลงมติเพื่อลงโทษจำเลยนั้น จากข้อมูลพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่า ให้ใช้หลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังเช่น ใช้อยู่ปัจจุบันดีแล้ว ทั้งยังคงเห็นด้วยว่าองค์คณะผู้พิจารณาคดีควรเป็นชุดเดียวกันกับองค์คณะผู้พิพากษาคดี เนื่องจากผู้ที่จะมาทำหน้าที่พิพากษาก็ควรเป็นผู้ที่รู้ข้อเท็จจริงอย่างดีจึงจะสามารถใช้ดุลพินิจที่เหมาะสมในการวินิจฉัยความผิดได้

ประเด็นสุดท้ายที่ผู้พิพากษาจะได้วิเคราะห์ถึงก็คือหากในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีการขัดแย้งกับสาธารณชนโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสรรหาองค์คณะผู้พิพากษา เช่น หลังจากที่ได้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ทำการเลือกองค์คณะผู้พิพากษาแล้วให้นำรายชื่อขององค์คณะผู้พิพากษาไปให้สภาเพื่อพิจารณา เป็นต้น พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากไม่เห็นด้วย อาจเป็นเพราะเกรงว่าจะทำให้การเมืองเข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาได้ เนื่องจากยังมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าระบบรัฐสภาของประเทศไทยยังมีระบบอุปถัมภ์อยู่มาก หากนำมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีย่อมเกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง อีกประการหนึ่งคือ การเปิดเผยรายชื่อขององค์คณะผู้พิพากษาทั้ง 9 คน ต่อสาธารณชนก็ถือว่าเป็นความโปร่งใสระดับหนึ่งซึ่งสามารถคัดค้านผู้พิพากษาได้อยู่แล้ว แต่หากฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภาเข้ามาพิจารณาอาจจะเป็นการแทรกแซงศาลมากกว่าจะเป็นการตรวจสอบโดยตัวแทนของประชาชน

3. อภิปรายผลการศึกษา

สำหรับความเห็นของผู้ศึกษาประกอบกับข้อมูลที่ได้รับมาจากการศึกษา ผู้ศึกษาเห็นว่า กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็คือกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมทั่วไปนั่นเอง เพียงแต่ผู้พิพากษาที่จะมาพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นเป็น

ผู้พิพากษาในศาลสูงหรืออยู่ในชั้นศาลฎีกา ซึ่งถือว่าสามารถเป็นบุคคลที่เป็นตัวอย่างของผู้พิพากษา ศาลล่าง ทั้งเป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูง มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถ มีเกียรติภูมิ ตลอดจนได้รับการยอมรับมาอย่างยาวนาน อีกทั้งได้ชื่อว่ามีคุณลักษณะดี เชื่อมั่น สมกับได้ชื่อว่าเป็นระดับชั้นครูอาจารย์ของผู้พิพากษา ดังนั้น กระบวนการตรวจสอบบุคคลเหล่านี้จึงอาจจะเน้นไปที่องค์กรภายในมากกว่าองค์กรภายนอก เนื่องจากว่าท่านเหล่านี้จะได้รับการยอมรับจนกระทั่งก้าวขึ้นมาอยู่ในจุดสูงสุดคือ ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลฎีกา แสดงว่าท่านทั้งหลายได้ดำรงตนมาอย่างเปี่ยมด้วยคุณธรรมจริยธรรม จึงเห็นได้ว่าแทบจะไม่เคยมีผู้พิพากษาศาลฎีการายใดที่ถูกลงโทษโดย ก.ต. หรือถูกดำเนินคดีจนเสื่อมเสียชื่อเสียงตนเองและสถาบัน และยังผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ได้รับเลือกให้มาพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งเป็นคดีสำคัญด้วยแล้ว ท่านเหล่านี้ก็จะยิ่งระมัดระวังตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งความซื่อสัตย์สุจริต แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจะ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ดำรงตนให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะในหมู่ผู้พิพากษาด้วยกันก็ตาม แต่ความจำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของท่านเหล่านี้ก็มีความสำคัญไม่น้อย เพราะหากมีกระบวนการตรวจสอบที่ดียอมทำให้ประชาชนมั่นใจได้ว่ากระบวนการเหล่านั้นสามารถข่มขู่หรือยับยั้งให้ผู้ใช้อำนาจเกรงกลัวที่จะทำการละเมิดหรือใช้อำนาจในทางไม่ชอบ นอกจากนี้แล้วยังสามารถส่งเสริมให้ผู้ใช้อำนาจนั้นๆ ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพโดยปราศจากความหวาดระแวงว่าจะถูกกลั่นแกล้งใส่ร้ายอีกด้วย ทั้งนี้ Judge J. Clifford Wallace⁷⁰ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้เคยบรรยายใน โครงการศาลฎีกาในประเทศไทยเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2551 ในหัวข้อมาตรฐานจริยธรรมตุลาการ : ความคาดหวังและความเชื่อมั่นของสังคมว่า ถ้าประชาชนไม่เชื่อมั่นในความเป็นอิสระของตุลาการและคิดว่าตุลาการถูกแทรกแซงได้โดยหน่วยงานอื่นๆ ก็จะไม่มีความเชื่อมั่นในคำพิพากษาซึ่งจะนำไปสู่การหลบเลี่ยงกระบวนการทางกฎหมายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการทุจริต การติดสินบนหรือแม้แต่การข่มขู่ ถ้ารัฐบาลทราบว่าเป็นประชาชนต้องการตุลาการที่มีความเป็นอิสระ รัฐบาลก็จะให้การสนับสนุน วิธีการในการสนับสนุนความเป็นอิสระของตุลาการคือการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในความถูกต้องของการตัดสินของฝ่ายตุลาการ เพราะถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่เกิดขึ้น ประชาชนก็จะไม่เคารพต่อบทกฎหมายและจะยอมทำสิ่งต่างๆ ที่ผิดกฎหมายมากขึ้น ถ้าประชาชนคิดว่าผลลัพธ์ของความเป็นธรรมจะเกิดขึ้นเนื่องจากอำนาจเงินหรืออำนาจอื่นๆ ประชาชนก็จะไม่นำคดีความมาสู่ศาล การทุจริตซึ่งเป็นการบ่อนทำลายความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมก็จะเกิดขึ้นเรื่อยๆ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการก็จะสูญเสียความเชื่อมั่นจากประชาชน และหากประชาชนมีความเชื่อว่าฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการเลือกปฏิบัติแก่กลุ่มบุคคลใด

⁷⁰ Judge J. Clifford Wallace, มาตรฐานจริยธรรมตุลาการ : ความคาดหวังและความเชื่อมั่นของสังคมวารสารยุติธรรมปริทัศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 สิงหาคม – กันยายน 2551 หน้า.11-13

บุคคลหนึ่งเป็นพิเศษประชาชนก็จะเชื่อว่าตุลาการจะไม่มีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษา ดังนั้น คำพิพากษาคดีต่างๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเผยแพร่ เพื่อให้ประชาชนรับรู้ว่าฝ่ายตุลาการสามารถพิจารณาพิพากษาคดีและนำคนผิดมาลงโทษ โดยเฉพาะกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการทุจริต การเผยแพร่นี้รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลการลงโทษผู้พิพากษาที่ทุจริตไม่ใช่แต่เนกการเมืองที่พัวพันกับการทุจริตเท่านั้น สำหรับผู้ศึกษาแล้วเห็นว่าองค์กรบริหารงานบุคคลที่ทำหน้าที่ลงโทษบุคลากรในศาลยุติธรรมหรือที่เรียกว่า ก.ต. นั้นได้ทำหน้าที่ในการควบคุมวินัยของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมทุกคนอย่างเคร่งครัด เข้มแข็ง จนสามารถเป็นแบบอย่างให้กับหน่วยงานอื่นๆ ได้ โดยเฉพาะในหลายประเทศ ฝ่ายบริหารมีอำนาจตรวจสอบการทำงานของฝ่ายอื่น ปัญหาคือฝ่ายบริหารอาจใช้อำนาจในการตรวจสอบไปในทางที่จัดการกับผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นที่ไม่ตรงกับฝ่ายบริหาร เพื่อเป็นการป้องกันการแทรกแซงจากฝ่ายบริหารจึงจำเป็นต้องกำหนดวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องของฝ่ายตุลาการด้วยตนเอง ดังนั้นกระบวนการในการตรวจสอบตนเองของฝ่ายตุลาการจึงต้องมีความเที่ยงธรรม มีประสิทธิภาพ และมีความโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นทั้งเป็นการป้องกันไม่ให้ฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายการเมืองเข้ามาแทรกแซงหรือมีอำนาจเหนือฝ่ายตุลาการ ตัวอย่างเช่น ในศาลรัฐบาลสหรัฐ (U.S. Federal Court) ผู้พิพากษาจะต้องถอนตัวออกจากคดีซึ่งคิดว่าอาจจะเกิดความไม่เป็นกลางขึ้น หากตนเองมีอคติเนื่องจากเคยเกี่ยวข้องกับคดีนั้น เช่น เคยเป็นทนายความหรืออัยการในคดีมาก่อน หรือมีผลประโยชน์ทางการเงินหรือมีญาติพี่น้องเกี่ยวข้องกับคดีนั้นๆ ผู้พิพากษาต้องระวางเรื่องมาตรการการลงโทษทางวินัยซึ่งกำหนดไว้โดยกฎหมาย ผู้พิพากษาต้องยื่นแสดงบัญชีทรัพย์สินเป็นประจำทุกปี ระบบนี้เป็นการควบคุมและตรวจสอบความประพฤติของผู้พิพากษา รวมทั้งรักษาความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ระบบการตรวจสอบตนเองที่มีประสิทธิภาพของฝ่ายตุลาการทำให้ประชาชนมั่นใจในระบบการตรวจสอบ ฝ่ายตุลาการจะได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนั้นความเป็นอิสระของตุลาการจึงมีอยู่ตราบเท่าที่ประชาชนเชื่อมั่นว่า ฝ่ายตุลาการมีผู้พิพากษาซึ่งมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมและไม่ทุจริต เมื่อประชาชนมีความเชื่อมั่นเช่นนั้นแล้วประชาชนจะไม่ยอมให้ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติเข้ามาแทรกแซงความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ⁷¹

แต่สำหรับประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบโดย ก.ต. ผู้ศึกษาเห็นว่ายังมีส่วนที่ต้องตระหนักโดยเฉพาะ ในประเด็นเกี่ยวกับที่มาซึ่งในปัจจุบันองค์ประกอบของ ก.ต. ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาจากศาลฎีกา จำนวน 6 คน ผู้พิพากษาจากศาลอุทธรณ์ จำนวน 4 คน ผู้พิพากษาจากศาลชั้นต้น จำนวน 2 คน ซึ่งเลือกจากผู้พิพากษาในแต่ละชั้นศาล นอกจากนี้ยังประกอบด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกอีก 2 คนที่ได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา โดยมี

⁷¹ J. Clifford Wallace, อ้างแล้ว

ประธานสภาผู้แทนราษฎร ก.ต. โดยตำแหน่ง ประเด็นที่ให้ผู้พิพากษาเลือก ก.ต. จากเฉพาะในศาลของตนดังที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า ผู้พิพากษาศาลควรมีสิทธิเลือกผู้ที่จะเป็น ก.ต. ทุกคนเพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการคัดกรองผู้ที่จะมาตรวจสอบตน ดังนั้น ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นจึงควรมีสิทธิเลือก ก.ต. ในชั้นศาลฎีกาหรือชั้นศาลอุทธรณ์ด้วย เนื่องจาก ผู้พิพากษาจากศาลสูงคือ ศาลฎีกา และศาลอุทธรณ์ ซึ่งมีจำนวน ก.ต. รวมกันเท่ากับ 10 คน เมื่อรวมกับประธานศาลฎีกาซึ่งเป็น ก.ต. โดยตำแหน่งอีก 1 คน ก็จะเป็น 11 คน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่มากกว่าสองในสามของ ก.ต. ทั้งหมด และจะต้องทำหน้าที่ตรวจสอบผู้พิพากษาศาลยุติธรรมทุกคน โดยเฉพาะศาลชั้นต้นที่มีจำนวนกว่า 3,500 คน คิดเป็นจำนวนมากกว่าสามในสี่ของผู้พิพากษาทั้งหมด ดังนั้น เพื่อความเป็นธรรมในการที่ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งจะต้องถูกตรวจสอบโดย ก.ต. จากศาลสูงและเพื่อให้เกิดความถ่วงดุล ซึ่งกันและกัน ก็ควรที่จะให้ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นได้มีโอกาสคัดกรองคุณสมบัติผู้ที่จะมาตรวจสอบตนเองด้วยเช่นกัน หากเกรงว่าอาจเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ว่าศาลชั้นต้นเป็นผู้กำหนดตัว ก.ต. หรืออาจเป็นเหตุให้กล่าวได้ว่าเสียวัฒนธรรมองค์กรเพราะอาจทำให้ผู้ใหญ่ต้องไปหาเสียงกับเด็กแล้ว ก็อาจจะแก้ปัญหานี้โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ใหม่ โดยอาจจะให้ค่าน้ำหนักของชั้นศาลแตกต่างกัน ภายใต้สมมุติฐานว่าผู้พิพากษาศาลสูงมีประสบการณ์สูงกว่าควรมีค่าน้ำหนักของคะแนนมากกว่า เช่น ผู้พิพากษาศาลฎีกา 1 คน มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน เมื่อเทียบกับศาลอุทธรณ์และศาลชั้นต้นซึ่งมีค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 3 และ 1 คะแนน ตามลำดับ เมื่อผู้พิพากษาศาลฎีกา 1 คนเลือกผู้ใดเป็น ก.ต. ผู้นั้นจะได้ค่าน้ำหนักของคะแนนเท่ากับ $5 \times$ จำนวนของผู้พิพากษาศาลฎีกาที่เลือกตนเอง เป็นต้น ทั้งนี้จะอ้างว่าผู้พิพากษาต่างชั้นศาลกันจึงไม่มีข้อมูลมากพอที่จะรู้ว่าใครเป็นอย่างไรนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่ายังฟังไม่ถนัดนักเพราะประชากรในศาลยุติธรรมไม่ได้มีมากจนถึงขนาดว่าจะไม่สามารถสืบสาวประวัติว่าผู้ใดเป็นผู้ใด โดยเฉพาะศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ซึ่งรวมกันแล้วก็มีประมาณ 500-600 คน และส่วนใหญ่ก็เคยเป็นครูอาจารย์หรือผู้บังคับบัญชาของผู้พิพากษาศาลชั้นต้นมาก่อน อีกประการหนึ่งคือจำนวนผู้พิพากษาในศาลฎีกามีจำนวนน้อย หากมีการ ล็อบบี้ (Lobby) ให้เลือกเฉพาะกลุ่มหรือพรรคพวกของตน ก็อาจทำให้ไม่ได้พิจารณาคุณสมบัติของผู้ที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ ก.ต. เท่าที่ควร นอกจากนี้ควรจะต้องจัดให้มีผู้ที่ทำหน้าที่เป็น ก.ก.ต. ประจำศาลยุติธรรมมีหน้าที่ตรวจสอบว่ามีการหาเสียงเป็น ก.ต. แบบใดถือว่ามีจะผิดวัฒนธรรมองค์กร ข้อสำคัญคือหากรัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์จะให้ผู้พิพากษาศาลสูงสามารถลงมาเป็น ก.ต. ในศาลชั้นต้นได้ ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติไว้ชัดเจนถึง ก.ต. ในแต่ละชั้นศาลแต่อย่างใด

อนึ่งในการตรวจสอบโดย ก.ต.หรือในส่วนของการบริหารงานบุคคลของต่างประเทศ Alexander Hammlton⁷² ได้ตั้งข้อสังเกตที่สำคัญไว้ว่า การรักษาไว้ซึ่งความเป็นกลางของอำนาจฝ่ายตุลาการนั้นยากกว่าการรักษาไว้ซึ่งความเป็นกลางของอำนาจอัยการอีก 2 อำนาจที่เหลือแต่ฝ่ายตุลาการเป็นฝ่ายที่มีอันตรายน้อยที่สุดคือ ไม่มีคาบและไม่มีเงินอยู่ในมือที่จะสร้างอิทธิพลเหนือผู้อื่น จึงไม่สามารถกำหนดทิศทาง ความแข็งแกร่ง หรือความมั่งคั่งของสังคมได้ รวมทั้งไม่สามารถที่จะลงมติเพื่อให้ผู้อื่นนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ฝ่ายตุลาการมีเพียงอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น หลักจริยธรรมตุลาการของประเทศในเครือจักรภพที่มีการร่างขึ้นใหม่ ส่วนใหญ่จะยึดหลักการบังกาลอร์ ซึ่งได้รับการรับรองจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ. 2003 โดยจะมีหลักการใหญ่ๆ อยู่ 6 ประการ และที่สำคัญก็จะเกี่ยวกับความเป็นอิสระ เป็นกลาง ชอบด้วยคุณธรรม ความถูกต้อง ความสามารถและความขยันหมั่นเพียรของตุลาการ ในส่วนของความเป็นอิสระนั้น ผู้พิพากษาจะต้องไม่ประพฤติดนที่ก่อให้เกิดการเสื่อมเสียหรือการติฉินนินทา หรือทำให้ความเป็นอิสระของผู้พิพากษาเสื่อมเสียไป การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาจะต้องไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้พิพากษาสนิทสนมกับสมาชิกพรรคการเมือง มีการไปเยี่ยมเยียนหรือสังสรรค์กับพรรคการเมืองบ่อยครั้ง ผู้พิพากษาอาจได้รับการเตือนก่อนว่าการกระทำเช่นนั้นไม่เหมาะสม เป็นการก่อให้เกิดถึงความไม่เป็นกลางในกรณีที่การกระทำของผู้พิพากษาเป็นการฝ่าฝืนหรือละเมิดวินัยตุลาการก็จะมีกรรณการร้องเรียนไปยังผู้พิพากษาที่มีอาวุโส ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสจะตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย เมื่อสอบสวนเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการสอบสวนทางวินัยจะทำรายงานเสนอต่อไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและประธานศาลฎีกา ทั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและประธานศาลฎีกาจะต้องเห็นด้วยกับการลงโทษผู้พิพากษาที่กระทำผิด การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมต้องเข้ามามีส่วนรู้เห็นเกี่ยวกับดำเนินการด้านวินัยตุลาการเป็นระบบของประเทศอังกฤษเพราะอาจมีกรณีที่ฎีกาจะต้องเห็นด้วยกับการลงโทษผู้พิพากษาที่กระทำผิด การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมต้องเข้ามามีส่วนรู้เห็นเกี่ยวกับดำเนินการด้านวินัยตุลาการเพราะอาจมีกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร้องเรียนความประพฤติของผู้พิพากษาจึงจำเป็นต้องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีนี้ด้วย และหากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกับประธานศาลฎีกามีความเห็นไม่ตรงกัน ก็จะต้องมีการพิจารณากันใหม่จนกว่าจะเห็นชอบตรงกัน ตามประมวลจริยธรรมใหม่ มาตรการการลงโทษทางวินัยผู้พิพากษาจะเริ่มจากการตักเตือน การดำเนินอย่างรุนแรงและการปลดออกจากตำแหน่ง แต่สำหรับผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์และฎีกาจะไม่สามารถปลดออก

⁷² Alexander Hammlton, มาตรฐานจริยธรรมตุลาการ : ความคาดหวังและความเชื่อมั่นของสังคมวารสารยุติธรรมปริทัศน์ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 สิงหาคม-กันยายน 2551 หน้า 11-13.

จากตำแหน่งได้โดยง่าย แต่จะต้องมีการลงมติในสภาล่างหรือสภาผู้แทนราษฎรและสภาสูงหรือวุฒิสภา
อย่างไรก็ตามสำหรับประเทศไทยการตรวจสอบโดย ก.ต. นั้นแม้สามารถกล่าวได้ว่ามีประสิทธิภาพ
โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับระบบการตรวจสอบโดยองค์กรภายในขององค์กรอื่นๆ ก็ตาม แต่ใน
ประเด็นการตรวจสอบ ก.ต. อาจมีการถกเถียงกันต่อไปได้ว่า ใ้ว่าจะไม่มีกฎหมายให้อำนาจในการ
ตรวจสอบ ก.ต. เพราะตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ.2543
มาตรา 42 ก็ได้บัญญัติให้อำนาจข้าราชการไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนข้าราชการตุลาการ
ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่สามารถเข้าชื่อถอดถอน ก.ต. ได้

นอกจากนี้ ในประเด็นเกี่ยวกับ ก.ต. นี้ ศาสตราจารย์ธานีินทร์ กรีวิเชียร มีความเห็นว่า
อำนาจในการแต่งตั้งและควบคุมจริยธรรมของผู้พิพากษาล้วนแต่เป็นอำนาจของ ก.ต. ทั้งสิ้น แม้ ก.ต.
ซึ่งมีทั้งหมด 15 คน จะมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นบุคคลภายนอก 2 คนก็ตาม ก็ยังคงถือว่า ก.ต.
เป็นองค์กรภายในศาลยุติธรรมอยู่ดี ทำให้มีปัญหาหน้าคิดว่า หาก ก.ต. กระทำการไม่ถูกต้อง ไม่ว่าจะ
จะเป็นเรื่องการออกระเบียบ การพิจารณาแต่งตั้งโยกย้าย หรือการพิจารณาลงโทษทางวินัย จะมี
หน่วยงานภายนอกที่เป็นอิสระหน่วยงานใดบ้างหรือไม่ที่จะเข้ามาตรวจสอบการทำงานของ ก.ต.
และจะตรวจสอบได้แค่ไหนเพียงไร เพราะถ้าให้หน่วยงานที่จะมาตรวจสอบมีอำนาจมากเกินไป
ก็ย่อมกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและสถาบันศาลยุติธรรม แต่ถ้าให้อำนาจน้อยเกินไป
การตรวจสอบก็ไม่อาจสัมฤทธิ์ผลโดยท่านมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

(1) หน่วยงานที่จะมาทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของศาลยุติธรรมนี้ ควรเป็นองค์กร
อิสระตามรัฐธรรมนูญ และมีโครงสร้างในรูปของคณะกรรมการ คือ “คณะกรรมการตรวจสอบ
ระบบงานศาลยุติธรรม” หรือชื่ออื่นที่สื่อความหมายถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุดนี้
ซึ่งประกอบด้วยกรรมการทั้งหมด 7 คน และให้กรรมการเลือกกันเอง ให้คนหนึ่งเป็นประธาน
กรรมการ โดยกรรมการทุกคนต้องเป็นบุคคลภายนอกที่มีใช้ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม
และมีใช้พนักงานอัยการ หรือทนายความ หรือเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอยู่ในฝ่ายนิติบัญญัติ หรือ
ในฝ่ายบริหาร ทั้งนี้ การพิจารณาคณะสมมติอื่นของคณะกรรมการตรวจสอบฯ ควรเปรียบเทียบกับ
ผู้ตรวจสอบจริยธรรมและการแต่งตั้งผู้พิพากษา (JACO) ของอังกฤษ และคณะกรรมการพิทักษ์
ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.) ของข้าราชการพลเรือนที่อ้างถึงข้างต้นประกอบด้วย

อนึ่ง เหตุผลที่สมควรให้องค์กรอิสระนี้อยู่ในรูปของคณะกรรมการแทนที่จะให้มีเพียง
คนเดียวเช่น JACO ของอังกฤษก็เพราะ วัฒนธรรมองค์กรของไทยนั้นมักจะจัดตั้งหน่วยงานที่ทำ
หน้าที่ตรวจสอบในรูปของคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการ ป.ป.ช.
เป็นต้น หรือแม้แต่ศาลเอง การพิจารณาพิพากษาคดีก็ทำเป็นองค์คณะ เพื่อให้มีการตรวจสอบและถ่วง
ดุลซึ่งกันและกันในระหว่างคณะกรรมการ อันจะช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

(2) สำหรับการสรรหาผู้ที่จะมาทำหน้าที่กรรมการตรวจสอบระบบงานศาลยุติธรรมนั้น ควรจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อทำหน้าที่สรรหาบุคคล ผู้เหมาะสม โดยเฉพาะเทียบเคียงกับ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญอื่นๆ ของไทย เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นต้น องค์การอิสระเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีคณะกรรมการสรรหาทั้งสิ้น โดยอาจให้คณะกรรมการสรรหามีจำนวนทั้งหมด 7 คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาล รัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาคัดเลือกจำนวนหนึ่งคน และบุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาล ปกครองสูงสุดคัดเลือกจำนวนหนึ่งคน เป็นกรรมการสรรหาผู้มีความเหมาะสมต่อวุฒิสภา เพื่อมีมติให้ความเห็นชอบต่อไป โดยต้องเสนอชื่อพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อ ทั้งนี้ กรรมการที่มาจากการคัดเลือกของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครอง สูงสุดนั้น ต้องมิใช่ผู้พิพากษาหรือตุลาการ และต้องมีได้เป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กร ตามรัฐธรรมนูญอื่นในขณะเดียวกัน

นอกจากการตรวจสอบโดยองค์กรภายในแล้ว องค์กรภายนอกที่ควรได้รับการ กล่าวถึงว่า สามารถใช้กลไกตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ควบคู่กันไปด้วย คือ การตรวจสอบโดยการถอดถอนออกจากตำแหน่ง

การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจในการถอดถอนผู้พิพากษา โดยให้ ป.ป.ช. เป็นผู้ทำการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วส่งเรื่องกลับไปยังวุฒิสภา ก็เพื่อให้วุฒิสภาพิจารณาลงมติถอดถอน นั้นเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างอำนาจตุลาการกับประชาชนนั่นเอง แต่ต้องตระหนักให้ดี เนื่องจากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารในประเทศเรานั้น มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นอำนาจที่ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากเกินไป จนบางครั้งก็มีลักษณะเป็น “การฮั้ว” กันอย่างชัดเจนและบุคคลที่ ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่วนใหญ่แล้วก็คือผู้ที่มาจากอำนาจทั้งสอง ฝ่ายนี้ หรือมีละนั้นก็ก็เป็นเครือข่ายบริวารของบุคคลที่อยู่ในอำนาจนิติบัญญัติและบริหาร จึงเห็นได้จาก กรณีคดียึดทรัพย์ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วก็ปรากฏว่ามีการร้องขอให้ ถอดถอนองค์คณะผู้พิจารณาคดี ทั้งที่ยังไม่มีพฤติการณ์แน่ชัดว่ามีการกระทำความผิดที่ถูกล่าหาลหรือไม่ ซึ่งอาจทำให้มองได้ว่าเป็นการกลั่นแกล้งกันได้หรือไม่ แต่มีข้อสังเกตคือ ในกระบวนการตรวจสอบ โดยการถอดถอนนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และ 2550 จะมุ่งไปที่ผู้ที่ จะต้องใช้อำนาจในระดับสูงอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาประกอบพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 แล้วจะเห็นว่ากฎหมาย ฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติในเรื่องตำแหน่งของผู้ที่จะถูกถอดถอนไว้มากกว่าตำแหน่งประธานศาลฎีกา และรองประธานศาลฎีกาโดยเพิ่มตำแหน่งที่เป็นผู้พิพากษาที่ดำรงตำแหน่งอื่นๆ ด้วย ตามที่

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนด ดั่งนั้นกระบวนการตรวจสอบโดยการถอดถอนจึงใช้บังคับกับ ผู้พิพากษาศาลฎีกาที่พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยทั่วไปด้วย สิ่งที่น่าพิจารณา คือ ยังมีคำถามจากสังคมว่าศาลยุติธรรมขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนหรือไม่ ประเด็นนี้ รองศาสตราจารย์ ดร. วรเจตน์ ภาคีรัตน์ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เคยให้สัมภาษณ์ ทางโทรทัศน์ช่องหนึ่ง หลังวันที่ศาลมีคำพิพากษาในคดียึดทรัพย์อดีตนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ว่าไม่เห็นด้วยกับเหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง และเรียกร้องให้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย กล่าวคือต้องให้ศาลมีจุดเชื่อมโยงกับประชาชน ดั่งนั้น หากจะตีความว่าประชาชนมีส่วนร่วมใน การตรวจสอบการใช้อำนาจศาลยุติธรรมในปัจจุบันน้อยไปหรือไม่ ประเด็นนี้ ท่านประพันธ์ ทรัพย์แสง ได้แสดงความเห็นว่า เนื่องจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นศาลที่ เกี่ยวข้องกับสถาบันทางการเมือง นักการเมือง และนโยบายของรัฐบาลที่นักการเมืองนำมาใช้ในการ ปฏิบัติหน้าที่ เมื่อนักการเมืองมีที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนจึงควรที่จะให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบนักการเมืองที่เป็นจำเลยด้วย และในขณะเดียวกันก็เป็นการ ตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของศาลไปในตัวหรืออีกนัยหนึ่งก็คือทำให้เกิดความโปร่งใสขึ้นนั่นเอง ขณะที่ประเด็นเดียวกันนี้ รองศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้เช่นกัน ว่า สำหรับประเทศไทยนั้น ก.ต. เป็นผู้แต่งตั้งผู้ที่จะดำรงตำแหน่งเป็นผู้พิพากษาให้ทำหน้าที่พิจารณา พิพากษาคดี เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของผู้แต่งตั้งคือ ก.ต. ซึ่งประกอบด้วยบุคคลทั้งจากภายใน และภายนอกองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกซึ่งจะต้องผ่านการสรรหาจาก วุฒิสภาซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนก่อนอยู่แล้ว จึงน่าจะอนุโลมได้ว่าการแต่งตั้งผู้ที่จะดำรงตำแหน่ง เป็นผู้พิพากษาก็มีการเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงกับประชาชนแล้ว

ดั่งนั้น ในส่วนของการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดย ป.ป.ช. ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 197 ได้บัญญัติไว้ว่า การพิจารณาพิพากษา อรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปโดยยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ วรคสองบัญญัติว่า ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระใน การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญให้หลักประกันความเป็นอิสระของศาล แต่ความเป็นอิสระที่ว่านั้น หมายถึง ความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายเท่านั้น หากศาลมิได้พิจารณาคดีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายแล้ว ถือได้ว่าเป็นการพิจารณา พิพากษาคดีตามอำเภอใจ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังได้บัญญัติเชื่อมโยงถึงการใช้อำนาจ หน้าที่ระหว่างฝ่ายตุลาการและองค์กรอิสระ ซึ่งในที่นี้ผู้ศึกษาหมายถึง ป.ป.ช. ซึ่งเป็นการตรวจสอบ

ฝ่ายตุลาการจากองค์กรภายนอกโดย มาตรา 251 กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจหน้าที่ (1) ไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ รวมถึงประธานศาลฎีกา (2) ไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับค่านิยมคดียาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีกล่าวหาว่านายกรัฐมนตรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ร่ำรวยผิดปกติ กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (3) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกองขึ้นไปร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม และมาตรา 271 บัญญัติว่า ผู้ดำรงตำแหน่ง...ประธานศาลฎีกา...มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างแท้จริง วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้ วรรคสอง บัญญัติว่า บทบัญญัติวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ด้วยคือ... (2) ผู้พิพากษาหรือตุลาการพนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายได้บัญญัติเช่นนั้น หมายถึงเป็นการให้อำนาจ ป.ป.ช. หรือองค์กรจากภายนอกตรวจสอบฝ่ายตุลาการเพื่อถ่วงดุลแห่งอำนาจโดยให้ตรวจสอบในเรื่องความเหมาะสม ความรู้ความสามารถและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น มิได้เป็นการตรวจสอบในทางตุลาการ ซึ่งโดยปกติก็ต้องถูกตรวจสอบโดยฝ่ายตุลาการด้วยกันอยู่แล้ว ดังนั้น ป.ป.ช. จึงมีอำนาจที่จะตรวจสอบผู้พิพากษาศาลยุติธรรมทุกคนที่ ป.ป.ช. มีข้อมูลว่ามีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือได้ใช้อำนาจโดยอำเภอใจหรือใช้อำนาจโดยมิชอบ ซึ่งรวมถึงผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ได้พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกคนและที่ผ่านไปหลังจากศาลฎีกาได้พิพากษาคดียึดทรัพย์คดี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ซื้อหาร่ำรวยผิดปกติแล้วก็มีข้อมูลเชิงประจักษ์ว่ามีการกล่าวหาต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าองค์กรพิพากษาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ซึ่งในที่สุด ป.ป.ช. ก็มีมติไม่รับคำกล่าวหาไว้พิจารณาเพราะยังฟังไม่ได้ว่าการกระทำตามข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นความผิด ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ การที่ ป.ป.ช. มีอำนาจตามกฎหมาย เช่นว่านี่จะเป็นการกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษาหรือไม่ ประเด็นนี้ ท่านวิชัย วิวิตเสวี กรรมการ ป.ป.ช. เคยให้สัมภาษณ์ไว้กรณี ป.ป.ช. ให้ศาลปกครองชี้แจงหรือส่งเอกสารกรณีกล่าวหาอดีตประธานปกครองสูงสุดว่าเปลี่ยนองค์คณะพิจารณาคดีประสาทพระวิหารว่า ก.ศ.ป. หรือองค์กรบริหารงานบุคคลของศาลปกครองมีหน้าที่วินิจฉัยเฉพาะความผิดทางวินัย ส่วนความผิดทางอาญา

เป็นหน้าที่ของ ป.ป.ช. ไม่เช่นนั้นจะมีประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 200, 201 และ 202 ไปเพราะเหตุใด⁷³ ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่จะถือว่าเป็นการกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษาได้นั้นก็ต้องมาพิจารณาว่าผู้พิพากษาที่ถูกกล่าวหาใน ประเด็นใด หากเป็นเรื่องในทางตุลาการ เช่น หลังจากมีคำพิพากษาแล้ว ฝ่ายที่เสียประโยชน์อ้างว่ามีการทุจริต ก็ต้องมีพฤติการณ์แห่งการกระทำผิดตามข้อกล่าวหา รวมทั้งพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการได้สวนข้อเท็จจริงได้ มิใช่กล่าวหากันลอยๆ ดังนี้ ถือว่าไม่ใช่กรณีกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษา แต่ถ้าหากไม่มีพฤติการณ์และพยานหลักฐานพอสมควรแล้วเช่นนั้น จู่ๆ จะมาใช้อำนาจเช่นนี้อาจจะขัดต่อหลักนิติธรรมก็เป็นได้ จึงจะถือว่าเป็นการกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษา กล่าวคือ ความเป็นอิสระของผู้พิพากษาก็ต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบจากองค์กรอื่นเช่นกัน มิใช่ “อิสระ” จนกลายเป็น “อำเภอใจ” ดังนั้น การที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนดให้องค์กรอิสระต่างๆ ตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของฝ่ายตุลาการได้ จึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมแล้ว เนื่องจากการถ่วงดุลแห่งอำนาจนั่นเอง นอกจากนี้กฎหมายก็ยังคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา โดยได้จัดกระบวนการถ่วงดุลอำนาจของ ป.ป.ช. ได้โดยตามมาตรา 97 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554 ให้อำนาจอัยการสูงสุดตรวจสอบรายงานและเอกสาร รวมทั้งความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยหากอัยการสูงสุดเห็นว่ารายงานเอกสารและความเห็นที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ ก็ให้อัยการสูงสุดแจ้งให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ ในกรณีนี้ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. และอัยการสูงสุดตั้งคณะทำงานขึ้น โดยมีผู้แทนจากแต่ละฝ่ายและหากคณะทำงานไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ก็ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจฟ้องคดีเองหรือแต่งตั้งทนายความให้ฟ้องคดีแทนได้ แสดงให้เห็นว่า มิใช่เรื่องที่จะทำได้ง่ายนัก หากปราศจากซึ่งหลักฐาน แต่มีข้อสังเกตคือที่มาและกระบวนการสรรหา ป.ป.ช. ว่าควรจะเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าได้รับการยอมรับจากประชาชนอย่างแท้จริง

สำหรับการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น ผู้ศึกษาเห็นด้วยกับ อนิรุทธิ์ ชาญชัยกิตติกร⁷⁴ ที่แสดงความเห็นว่า ควรสนับสนุนให้ Ombudsman หรือผู้ตรวจการแผ่นดินเข้ามาเพื่อทำการตรวจสอบการทำงานของผู้พิพากษาไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือการทำงานโดย อนิรุทธิ์ ชาญชัยกิตติกร มีความเห็นว่า ระบบการตรวจสอบภายในของผู้พิพากษาที่เป็นอยู่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอเพราะไม่สามารถเอาผิดกับผู้พิพากษาในเรื่องความประพฤติ

⁷³ วิชัย วิวิตเสวี, หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

⁷⁴ อนิรุทธิ์ ชาญชัยกิตติกร, ตุลาการวิวัฒน์กับวิกฤตทางการเมือง 2549, ตุลาคม เล่ม 3 ปีที่ 56

ที่ไม่เหมาะสมได้ เนื่องจากเมื่อภาระหน้าที่ของศาลยุติธรรมจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองมากขึ้นย่อมเป็นช่องทางให้ฝ่ายการเมืองวิ่งเข้ามาหา เพื่อเป็นการป้องกันการทำหน้าที่ของผู้พิพากษาให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น จึงสมควรที่จะต้องถูกตรวจสอบจากองค์กรภายนอกอื่นด้วย เพื่อเป็นการ Check and Balance ในการทำหน้าที่ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความเป็นอิสระและความเป็นกลาง อันเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นจริยธรรมประการแรกของการดำรงตนของผู้พิพากษา ผู้พิพากษาต้องหลีกเลี่ยงการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียกับชื่อเสียงของผู้พิพากษา ต้องหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไม่เหมาะสม ประชาชนมักสนใจในความประพฤติของผู้พิพากษาและตรวจสอบการกระทำของผู้พิพากษตลอดเวลา ดังนั้น ผู้พิพากษาจะต้องระมัดระวังเรื่องความประพฤติและต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริตเพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ประชาชน แสดงให้เห็นว่า ผู้พิพากษามักอยู่ภายใต้การสอดส่องของประชาชนอย่างไม่คลาดสายตา เพียงแค่มีผู้พิพากษาท่านใดท่านหนึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติตนหรือการครองตนที่ไม่เหมาะสมไม่ว่าจะอยู่ในศาลหรือนอกศาล ก็อาจจะก่อความเสื่อมเสียให้กับสถาบันตุลาการได้แล้ว

ส่วนการตรวจสอบโดยกระบวนการอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ศึกษาเห็นว่า เนื่องจากผู้พิพากษาศาลฎีกาเป็นผู้พิพากษาสูงซึ่งได้อบรมบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมและสั่งสมความรู้ ความสามารถและประสบการณ์มาอย่างยาวนาน ดังนั้น กระบวนการอื่นๆ ก็อาจจะใช้ได้กับผู้พิพากษาทั่วไป แต่สำหรับผู้พิพากษาศาลฎีกาแล้วผู้ศึกษาเชื่อว่าแต่ละท่านล้วนแล้วแต่รับราชการมานานดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรี มีความเป็นผู้ใหญ่และทรงความอาวุโส ประกอบกับมีการประพฤติปฏิบัติตนอยู่ภายใต้หลักจริยธรรมตุลาการมาเป็นเวลานานคงต้องรักษาชื่อเสียง เกียรติภูมิ ไม่ให้ต่างพร้อยเห็นได้จากข้อมูลของกองงาน ก.ต. ว่าไม่เคยปรากฏว่ามีผู้พิพากษาศาลฎีกาท่านใดถูกลงโทษทางวินัยขั้นร้ายแรง แต่ก็มิได้หมายความว่าเมื่อมีความไว้วางใจในตัวบุคคลสูงขนาดนั้นจะไม่มีข้อจําเป็นจะต้องตรวจสอบแต่ประการใด เพราะดังที่ได้เคยกล่าวไว้แล้วยังมีกระบวนการตรวจสอบที่ดีเท่าไรก็ยิ่งเป็นหลักประกันให้ประชาชนได้มีความมั่นใจว่าผู้ถูกตรวจสอบจะไม่สามารถใช้อำนาจไปในทางไม่ชอบ แต่จะอย่างไรที่จะทำให้ภาคประชาชน (The People) เข้ามาช่วยดูแลและตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อให้มีความระมัดระวังในการทำงานมากยิ่งขึ้น แม้จะมีความระมัดระวังอยู่แล้วก็ตาม โดยเฉพาะในรัฐธรรมนูญก็ได้กำหนดให้มีการตรวจสอบโดยการถอดถอนได้เช่นเดียวกันกับ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นที่กำหนดให้ใช้วิธีการ Impeachment เป็นวิธีการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาที่สำคัญวิธีหนึ่ง เนื่องจากมีขั้นตอนการตรวจสอบอย่างละเอียดถี่ถ้วนผ่านการกลั่นกรองจากหลายฝ่ายและกระทำอย่างเปิดเผยในรัฐสภา ทำให้เจ้าพนักงานระดับสูงหรือผู้พิพากษาต้องมีความรับผิดชอบ (accountability) ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อรัฐสภา มิใช่จะมีความเป็นอิสระและขาดลอย

จากการควบคุมตรวจสอบจากอำนาจใดๆ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดการใช้อำนาจในทางที่ผิดหรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้

สำหรับประเทศไทยก่อนหน้านี้นี้ เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกอบพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แล้ว เห็นว่ายังคงจำกัดตัวบุคคลเพียงตำแหน่งที่สำคัญเท่านั้น ได้แก่ ประธานศาลฎีกาและรองประธานศาลฎีกา ส่วนผู้พิพากษาศาลฎีกาทั่วไปซึ่งต้องมาพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใสของประเทศชาติซึ่งบางครั้งก็เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพของรัฐบาลก็ไม่ได้รับการตรวจสอบโดยวิธีการถอดถอนแต่อย่างใด ดังนั้น เมื่อมีการแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554 จึงเป็นการขยายให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยให้สามารถถูกถอดถอนได้ด้วยกระบวนการเช่นเดียวกับประธานศาลฎีกาและรองประธานศาลฎีกาด้วย ซึ่งก็จะทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจเพิ่มขึ้นว่า การพิจารณาคดีดังกล่าวน่าจะเกิดความเป็นธรรมกับผู้ที่เกี่ยวข้องมากขึ้นก็ได้ เพราะการตรวจสอบจากทั้งในและนอกองค์กรก็จะทำให้ผู้พิพากษาผู้พิจารณาคดีต้องระมัดระวังในการใช้อำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นเพราะหากเป็นการตรวจสอบจากภายในองค์กรอย่างเดียวอาจมีข้อครหาว่าอาจจะมีการช่วยเหลือกันได้

อย่างไรก็ตาม กระบวนการตรวจสอบทั้งหลายทั้งปวงที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นเพียงกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในทางอื่นซึ่งไม่ใช่ทางตุลาการเท่านั้น เนื่องจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นศาลชั้นเดียว แม้รัฐธรรมนูญปัจจุบันจะให้สิทธิคู่ความสามารถอุทธรณ์ได้ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ไปยังที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา แต่กระบวนการดังกล่าวก็มิได้มีการพิจารณาโดยศาลที่สูงกว่าที่เรียกว่า Judicial Review ในความเห็นของผู้ศึกษาจึงเห็นว่าไม่ใช่เป็นการตรวจสอบในทางตุลาการเป็นการขัดต่อหลักการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมือง ค.ศ. 1966 ที่บัญญัติให้ทุกคนที่ต้องคดีอาญามีสิทธิได้รับการพิจารณาทบทวนคำพิพากษาและโทษโดยศาลสูงตามกฎหมาย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการทบทวนระบบการกลั่นกรองการทำงานของตุลาการอย่างน้อยที่สุดก็เพื่อจะมาเสริมการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในทางอื่นซึ่งมิใช่ทางตุลาการ (เป็นการตรวจสอบคุณสมบัติ ความเหมาะสม วุฒิภาวะ ความรู้ความสามารถและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น) โดยการให้มีการอุทธรณ์ได้โดยศาลที่รับอุทธรณ์นั้นเป็นศาลหรือองค์กรที่สูงกว่า การที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีเพียงชั้นเดียวและไม่อาจอุทธรณ์ฎีกาได้นั้น น่าจะขัดต่อหลักประกันด้านสิทธิขั้นพื้นฐาน

ของประชาชนที่จะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และขัดต่อหลักการ ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุความแตกต่างในเรื่องสถานะบุคคล เนื่องมาจาก สาเหตุการเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างไป ในกรณีที่ไม่อาจได้รับการ พิจารณาทบทวนคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองได้ ทั้งอาจขัดต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่บัญญัติให้ บุคคลชอบที่จะได้รับ ความเท่าเทียมกันอย่างเป็นธรรม และเปิดเผยโดยศาล ซึ่งเป็นอิสระและยุติธรรมในการวินิจฉัย ชี้อคดีในทางคดี

ดังนั้น เพื่อให้เกิดกระบวนการตรวจสอบในทางตุลาการผู้ศึกษาจึงเสนอแนะให้แก้ไข รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองมีการพิจารณามากกว่าหนึ่งชั้น เพื่อให้จำเลยในคดีสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือ คำสั่งได้ โดยหากเน้นเฉพาะแต่ความรวดเร็วในการพิจารณาคดีอย่างเดียวย่อมไม่เป็นผลดีต่อผู้ที่ ตกเป็นจำเลย ทั้งนี้ เพื่อให้มีการทบทวนตรวจสอบกลับกรองคำสั่งหรือคำพิพากษาในข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายได้ จำเลยจึงจะ ได้รับความเป็นธรรมเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป เพราะในการพิสูจน์ ค้นหาความจริงยังควรต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาไม่ให้ กระทบกระเทือนจนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด

ดังนั้น ประการแรกให้มีการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมากกว่า หนึ่งชั้นศาลโดยอาจจะเริ่มจากศาลอาญาในส่วนของคดีอาญา เริ่มจากศาลแพ่งในส่วนของคดีแพ่ง หรือศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ได้และให้มีการอุทธรณ์คำพิพากษา หรือคำสั่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพราะเป็นสิทธิของจำเลยที่ ควรจะได้รับการพิจารณาอุทธรณ์จากศาลที่สูงกว่า (ตามลำดับชั้นของศาล) ไม่ใช่ศาลเดียวกันตามหลัก ICCPR โดยอาจจะให้มีจำนวนองค์คณะเทียบเคียงกับศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง ประการที่สอง รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ ป.ป.ช. ทำหน้าที่เหมือนศาลได้ส่วน อยู่แล้ว เพียงแต่ระบบไต่สวนของ ป.ป.ช. ไม่ได้ทำโดยเปิดเผยและไม่ให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหา มีทนาย เข้าซักถามเหมือนกระบวนการพิจารณาในศาล ดังนั้นทางแก้คือ ต้องแก้ไขระเบียบการไต่สวนของ ป.ป.ช. ให้เหมือนศาล ประการสุดท้ายเนื่องจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นศาลที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเกี่ยวข้องกับสถาบันการเมือง นักการเมือง และนโยบายที่ฝ่ายการเมือง ต้องนำไปปฏิบัติ ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลพินิจและในที่สุดอาจจะมิประเด็นต้องนำไปคดี ขึ้นสู่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้นองค์ประกอบของศาลที่มี อำนาจพิจารณาพิพากษาจึงควรที่จะเพิ่มให้มีผู้พิพากษาที่มีความรู้ ความเข้าใจในทางการเมืองและ กฎหมายมหาชนมาเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา ทางแก้ของประเด็นนี้คือควรมีนักกฎหมายมหาชน

นักรัฐศาสตร์หรือผู้มีความรู้ความชำนาญในทางการเมืองโดยผ่านความเห็นชอบจากวุฒิสภาร่วมเป็นผู้พิพากษาสมทบหรือองค์คณะด้วยในทำนองเดียวกันกับที่องค์ประกอบของ ก.ต. มีบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้วยจำนวน 2 คน ซึ่งประเทศประชาธิปไตยหลายๆ ประเทศได้พยายามเพิ่มบทบาทและความสำคัญของผู้พิพากษาสมทบอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะระบบผู้พิพากษาสมทบได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในแง่ช่วยทำให้เกิดความโปร่งใสเฉกเช่นเดียวกับ ก.ต. ซึ่งมีองค์ประกอบจากบุคคลภายนอก และอย่างน้อยที่สุดก็คือ ทำให้มีจุดเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงระหว่างศาลกับประชาชน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

สืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญได้รับรองหลักความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษา อรรถคดีของศาลไว้อย่างชัดเจน ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 197 ว่า “ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไป โดยถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย” เพื่อให้ศาลสามารถอำนวยความ ยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างเต็มที่และในขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญก็ให้ความรับรองและคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ด้วย เพราะประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงจากการใช้อำนาจรัฐ ในการบริหารราชการแผ่นดิน ประชาชนจึงควรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจทุกฝ่าย ซึ่งรวมถึงอำนาจตุลาการด้วย

จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้มี แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นในศาลฎีกา เพื่อทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี ที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้กระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติขึ้น ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ในการควบคุม ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อให้การเมืองโปร่งใส และตรวจสอบได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ในส่วนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น มีฐานะเป็นศาลในสังกัดศาลยุติธรรม เป็นอำนาจตุลาการอันเป็น หนึ่งในสามของอำนาจอธิปไตย จึงเป็นศาลที่มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องใดๆ ที่ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นเรื่องในทางการเมืองหรือไม่ และ เจตนารมณ์ในการบัญญัติให้มีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะบรรลุผล ได้หรือไม่นั้น ในด้านหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับระบบ โครงสร้าง และวิธีพิจารณาในศาล ขณะเดียวกัน อีกด้านหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับผู้ใช้และผู้ตีความว่าจะให้บทบัญญัติของกฎหมายดำเนินไปในทิศทางใด เมื่อเป็นศาลที่มีอำนาจค่อนข้างกว้างขวาง ประกอบกับเป็นศาลแรกและศาลสุดท้าย กล่าวคือ เมื่อ วินิจฉัยเป็นเช่นใดแล้วแทบจะมีผลเป็นยุติเด็ดขาด ดังนั้น หากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองไม่ระมัดระวังในการวินิจฉัยของตน โอกาสที่จะเกิดปัญหาวิกฤตจากคำพิพากษา ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองย่อมเกิดขึ้นได้ไม่ยากนัก การมีศาลฎีกา

แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ดี มีประสิทธิภาพย่อมเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่นว่าจะได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นธรรมเช่นเดียวกัน การที่จะวินิจฉัยว่าองค์กรศาลหรือองค์กรอื่นๆ ทำหน้าที่ได้ดี หรือไม่ นั้นคงต้องหมายถึงทั้งระบบและบุคลากรว่าดีเพียงพอแล้วหรือไม่ และสิ่งหนึ่งที่สามารถวัดได้ก็คือองค์กรนั้นมีระบบการตรวจสอบที่ดีหรือไม่ เพราะระบบการตรวจสอบที่ดีที่สุดสำหรับองค์กรใดก็ย่อมมีความหมายว่าสามารถนำมาใช้ควบคุมคนในองค์กรให้ทำหน้าที่โดยสุจริตที่สุด มีคุณภาพสูงสุด กล่าวคือ การควบคุมตรวจสอบต้องคู่ขนานกันไปทั้งการพัฒนาระบบและพัฒนาบุคลากรให้ได้มาตรฐานพร้อมๆ กันไป ดังนั้น หากมีการทบทวนกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่ก็จะทำให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของประชาชนเพิ่มยิ่งขึ้น สมดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง

เพื่อให้การใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นไปโดยชอบเนื่องจากผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็เป็นผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ดังนั้น กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงเป็นกระบวนการเดียวกันกับการตรวจสอบผู้พิพากษาศาลยุติธรรมทั่วไป เพียงแต่จะใช้กระบวนการใดให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้พิพากษาในแต่ละชั้นศาลใดเท่านั้นเอง เนื่องจาก ผู้พิพากษาที่เป็นผู้พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูง ผ่านการอบรมขัดเกลาคุณธรรม จริยธรรม มาเป็นเวลานาน อีกทั้งมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ระดับครูอาจารย์ผู้ถ่ายทอดวิชาให้กับผู้พิพากษาทั่วไปรวมทั้งมีเกียรติยศ ศักดิ์ศรี ที่สั่งสมมาเกือบตลอดชีวิตของการรับราชการ จึงน่าจะถือได้ว่าบุคลากรในระดับนี้ได้รับการพัฒนาทางด้านคุณธรรมมาจนได้รับการยอมรับมาแล้วระดับหนึ่ง จนก้าวมาสู่ตำแหน่งผู้พิพากษาในศาลสูงสุดและได้รับการคัดเลือกให้ทำหน้าที่ที่สำคัญนี้ ปัญหาคือจะทำอย่างไรให้การตรวจสอบในส่วนของระบบได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นๆ ไปจากการรวบรวมศึกษาในครั้งนี้ พบว่า มีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งสิ้น 5 ลักษณะ 7 กระบวนการ ประกอบด้วย

1. การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยกระบวนการถอดถอนออกจากตำแหน่ง
2. การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยภายในองค์กรฝ่ายตุลาการ
 - 2.1 การตรวจสอบรายบุคคลโดยคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.)
 - 2.2 การตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่โดยองค์กรคณะ

3. การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
4. การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความ
5. การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญ
 - 5.1 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

5.2 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยผู้ตรวจการแผ่นดิน

5.3 การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

ภายใต้หลักการแบ่งแยกอำนาจ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการต้องสามารถควบคุม ตรวจสอบและยับยั้งซึ่งกันและกันได้ ทั้งนี้ เพราะอำนาจทั้งสามนั้นมิได้แบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด หากแต่มีการถ่วงดุลกัน (checks and balance) เพื่อให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครอง ดังนั้น หลักการแบ่งแยกอำนาจจึงได้แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจ การตรวจสอบอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจ

แต่สำหรับองค์กรตุลาการนั้น ตามรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจของศาล โดยมีความผูกพันต่อกฎหมายเท่านั้น เพื่อให้การพิจารณาพิพากษารวดคดีของผู้พิพากษาเป็นไปโดยอิสระ จึงจำเป็นที่จะต้องตัดอำนาจในการควบคุมตรวจสอบของอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารที่มีต่อตุลาการในแง่ของการแบ่งแยกอำนาจตามอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นแก่ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญในการทำภารกิจของฝ่ายตุลาการและเฉพาะในขอบเขตการทำหน้าที่ในทางตุลาการเท่านั้นที่องค์กรอื่นไม่อาจจะเข้ามาควบคุมตรวจสอบได้⁷⁵ แต่หากเป็นการตรวจสอบนอกเหนือจากในทางตุลาการแล้ว เช่น เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ความสามารถ ความเหมาะสมกับตำแหน่ง ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น องค์กรอื่นก็สามารถตรวจสอบองค์กรตุลาการได้ ดังเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 270 ที่บัญญัติให้มีกระบวนการถอดถอนออกจากตำแหน่งได้และหากพิจารณาประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมก็อาจถูกตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน การร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินและการตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ตามหมวด 3 หมวด 7 และหมวด 8 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542) นอกจากนี้ในปัจจุบันพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554 ก็ได้บัญญัติในส่วนที่

⁷⁵ บรรเจิด สิงคะเนติ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ, 2544. จัดพิมพ์โดย บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด ซอยกวีเหวียนระวี ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กทม. หน้า 3/6

เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษาศาลากลางโดยตรงไว้ในมาตรา 58 ที่แก้ไขเพิ่มเติมได้กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจดำเนินการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ถ้ามีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมร้ายแรงได้ คือ (5) ประธานศาลฎีกา (14) รองประธานศาลฎีกา (18) ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนด และ (19) ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงหรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับอื่นที่เทียบเท่า

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ที่มีลักษณะที่เห็นได้ชัดเจนหรือเป็นทางการ (Formal Check) แต่ละกระบวนการต่างก็ทำหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายให้อำนาจ แต่ก็พบว่า ในการบังคับใช้มาตรการต่างๆเท่าที่มีอยู่นั้นระบบการตรวจสอบจากภายในองค์กรโดยคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) สามารถนำมาบังคับใช้ในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมได้อย่างเข้มงวดและจริงจัง และยังคงมีประสิทธิภาพคงเส้นคงวา นอกจากนี้ในประมวลจริยธรรมตุลาการที่มีการแก้ไขในปี 2552 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 13 ว่าด้วยจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาตรา 279 ก็จะได้เห็นได้ว่ามีสภาพบังคับ (SANCTION) ซึ่งมีใช้เป็นการแนะแนวว่าผู้พิพากษาที่สมควรปฏิบัติหน้าที่ในทางอรรถคดีอย่างไร และควรครองตนอย่างไรในสังคมเท่านั้น แต่หากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมแล้ว ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดทางวินัยและมีบทกำหนดโทษด้วย จึงเห็นได้ว่าผู้พิพากษาศาลยุติธรรมทั่วไปไม่เว้นแม้แต่ผู้พิพากษาศาลฎีกาได้ถูกตรวจสอบโดยระบบตรวจสอบภายในองค์กรอย่างเข้มงวดเพื่อรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพตุลาการ อย่างไรก็ตามการตรวจสอบโดย ก.ต. นั้นแม้จะสามารถกล่าวได้ว่ามีประสิทธิภาพเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับระบบการตรวจสอบโดยองค์กรภายในขององค์กรอื่นๆ ก็ตามแต่องค์กร ก.ต. ก็มีฐานะเป็นเพียงองค์กรบริหารงานภายในเท่านั้น ซึ่งอาจจะมีเสียครหาได้ว่าอาจจะช่วยเหลือกันเอง

นอกจากนี้ในการศึกษานี้พบว่า ประเด็นปัญหาที่มาของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) ผู้ซึ่งจะทำหน้าที่ตรวจสอบผู้พิพากษาศาลยุติธรรมซึ่งรวมทั้งผู้พิพากษาศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วยต่างหากที่ศาลยุติธรรมควรตระหนักว่าจะกำหนดให้มีที่มาอย่างไรเพราะหากในการตรวจสอบโดย ก.ต. ทำให้ผู้พิพากษาที่ถูกตรวจสอบไม่ได้รับความเป็นธรรมแล้วจะมีวิธีการใดที่จะเป็นการตรวจสอบ ก.ต. ด้วย ตามหลักคุณแห่งอำนาจ ผู้ศึกษาจึงขอฝากประเด็นในเรื่องที่มาจาก ก.ต. ว่าผู้พิพากษาทุกชั้นศาลควรมีสติหลีกเลี่ยง ก.ต. ที่มาจาก

ทุกชั้นศาลหรือไม่ โดยเฉพาะผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งมีจำนวน ก.ต.มากที่สุดและในจำนวนนั้นอาจได้รับเลือกให้เป็นผู้พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกตรวจสอบโดยถ้วนหน้ากันหรือไม่ว่าผู้ถูกตรวจสอบก็มีสิทธิกลั่นกรองผู้ที่มาตรวจสอบตนเองก่อนเช่นกัน นอกจากนี้ในอนาคตหาก ก.ต. กระทบการไม่ถูกต้องไม่ว่าจะเป็นเรื่องการออกระเบียบ การพิจารณาแต่งตั้งโยกย้ายหรือการพิจารณาลงโทษทางวินัยแล้ว จะมีหน่วยงานอิสระหน่วยงานใดที่จะเข้าตรวจสอบการทำงานของก.ต. ได้แค่ไหนเพียงใด เพราะอาจจะกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและสถาบันศาลยุติธรรมได้

นอกจากนั้นยังพบอีกว่า ก่อนหน้าการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยกระบวนการถอดถอนจากตำแหน่งนั้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกอบพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้วจะเห็นได้ว่า สามารถใช้ได้กับผู้บริหารระดับสูงเท่านั้น เช่น ประธานศาลฎีกาและรองประธานศาลฎีกา ซึ่งเป็นเรื่องของเจตนารมณ์ในการตรวจสอบ ยังไม่มีสภาพบังคับกับผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาที่พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานศาลฎีกาหรือรองประธานศาลฎีกา เห็นได้ว่าตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นน่าจะมุ่งหมายเฉพาะตำแหน่งที่สำคัญเท่านั้น หมายความว่า หากในภายภาคหน้าไม่มีเงื่อนไขเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็คงจะเฉพาะสองตำแหน่งนี้เท่านั้น แต่หากต่อไปความไว้วางใจทางสังคมที่มีต่อการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองน้อยลง ก็อาจมีการแก้ไขกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้กินความขยายไปถึงผู้พิพากษาศาลฎีกาที่พิจารณาคดีประเภทนี้ด้วย ซึ่งในปัจจุบันเมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554 จึงมีการขยายถึงตำแหน่งผู้พิพากษาอื่นๆ ด้วย ซึ่งต้องรวมผู้พิพากษาศาลฎีกาที่พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่แล้ว ถือได้ว่าเป็นมาตรการที่มีความรุนแรงมากทีเดียว ทั้งนี้การจะใช้มาตรการนี้ให้บรรลุถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญก็จะต้องขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองของสังคมไทยด้วยว่าองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตรวจสอบตามกฎหมายนี้จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด แต่ก็ถือว่าเป็นแนวคิดที่ดีและสมควรได้รับการสนับสนุน เพราะแม้ว่าองค์กรตุลาการเองจะมีการตรวจสอบภายในอยู่แล้ว แต่เท่านั้นยังไม่พอ ระบบการตรวจสอบที่ดีจำเป็นต้องมีการตรวจสอบทั้งจากภายในองค์กรและภายนอกองค์กรประกอบกัน และที่ไม่อาจละเลยได้คือการตรวจสอบในทางตุลาการกล่าวคือการมีศาลมากกว่า หนึ่งศาลในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ยังผลให้เป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปด้วย จึงจะเป็นระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

อยู่แล้ว จึงควรร่วมกันสร้างระบบการตรวจสอบศาลที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยไม่ให้กระทบกระเทือนต่อความเป็นอิสระของศาลก็จะเกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายสมดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่พบว่า องค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะ ป.ป.ช. นั้น เริ่มมีกรณีการไปกล่าวหาต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าองค์คณะผู้พิพากษาชุดที่พิจารณาพิพากษาคดียึดทรัพย์พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ฐานร่ำรวยผิดปกติ ได้ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ แม้ในที่สุดคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมิตติไม่รับคำกล่าวหาไว้พิจารณาเพราะยังฟังไม่ได้ว่าการกระทำตามข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นความผิดก็ตาม แต่ก็ถือว่ากระบวนการตรวจสอบโดย ป.ป.ช. ก็ได้ทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแล้วและตามกฎหมายที่กำหนดให้ ป.ป.ช. ต้องตรวจสอบเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่แล้ว ปัญหาคือ จะอย่างไรจึงจะสามารถตรากฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่จะให้ความคุ้มครองส่วนได้เสียทั้งของฝ่ายศาลและฝ่ายประชาชนได้อย่างเท่าเทียมกันต่างหากที่ทุกคนควรตระหนัก ทั้งนี้ เพื่อให้สถาบันศาลเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชนอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาเรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พบปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบังคับใช้วิธีการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ในรูปแบบต่างๆ เพื่อที่จะให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างชัดเจน ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 ศาลยุติธรรมควรกำหนดหลักเกณฑ์ที่มาของ ก.ต. ซึ่งจะมาทำหน้าที่ตรวจสอบผู้พิพากษา โดยให้ผู้พิพากษาในแต่ละชั้นศาลมีสิทธิเลือก ก.ต. ที่มาจากทุกชั้นศาล

2.2 ควรมีศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างน้อย 2 ศาล โดยศาลเริ่มต้นอาจเริ่มที่ศาลอาญา (ในส่วนของคดีอาญา) เริ่มที่ศาลแพ่ง (ในส่วนของคดีแพ่ง) หรือให้เริ่มที่ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ได้ แต่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2.3 ป.ป.ช. ที่ทำหน้าที่ได้ส่วนข้อเท็จจริงก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาลควรประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้เกิดความรู้สึกรับประกันได้ว่าพยานหลักฐานต่างๆ ที่นำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ทั้งยังส่งผลให้จำเลย

มีหลักประกันที่ดีขึ้นว่าตนจะไม่ถูกกลั่นแกล้ง เช่นนี้ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้ โดยให้มีการแก้ไขระเบียบการไต่สวนของ ป.ป.ช. ให้เหมือนหรือใกล้เคียงศาล

2.4 ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นศาลที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดอรรถคดีที่นักการเมืองเป็นจำเลยในกรณีทุจริตหรือปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบซึ่งบางครั้งก็ต้องเกี่ยวข้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าอาจเป็นการกระทำในทางรัฐบาลนอกเหนือจากประเด็นในทางอาญา ดังนั้น ในอนาคตเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมผู้พิพากษาที่มาทำหน้าที่ควรจะต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญทางการเมือง รัฐศาสตร์และกฎหมายมหาชนมาเป็นองค์คณะพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือจัดให้มีผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะด้วยอย่างน้อยก็เป็นจุดเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงระหว่างศาลกับประชาชนโดยเฉพาะในทางกฎหมายมหาชนและรัฐศาสตร์ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาคดีประเภทนี้ในประเทศฝรั่งเศสจะเห็นได้ว่าผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะประกอบด้วย ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะ 15 คน โดยมาจากผู้พิพากษาประจำศาลฎีกา 3 คน ซึ่งจะเลือกตั้งให้เป็นประธานศาลยุติธรรมแห่งสาธารณรัฐ 1 คน จากสภาผู้แทนราษฎร 6 คนและวุฒิสภา 6 คน นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วยผู้พิพากษาสำรอง 15 คน จากผู้พิพากษาประจำศาลฎีกา 3 คน จากสภาผู้แทนราษฎร 6 คนและวุฒิสภา 6 คน ทั้งในการจัดตั้งองค์คณะผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมแห่งสาธารณรัฐนี้ก็จะมีการเลือกตั้งเป็นการล่วงหน้า โดยไม่รอให้มีการเลือกตั้งองค์คณะแต่อย่างใด เช่นนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้ โดยให้ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประกอบด้วย

2.4.1 ผู้พิพากษาศาลฎีกา มีคุณสมบัติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำนวน 9 คน ทำให้ได้มุมมองในแง่การพิจารณาว่าการกระทำของจำเลยว่าเป็นความผิดในทางอาญาหรือไม่ ซึ่งจะเลือกตั้งให้เป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน 1 คน

2.4.2 ผู้พิพากษาสมทบที่มาจากนักวิชาการ หรืออาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน ซึ่งจะได้มุมมองในแง่ทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนหรือทางรัฐศาสตร์

2.4.3 ผู้พิพากษาสมทบที่มาจากนักกฎหมายที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองหรือนักการเมือง เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 3 คน ซึ่งจะได้มุมมองในแง่ฐานความเข้าใจทางการเมือง โดยในส่วนของผู้พิพากษาสมทบทั้งในข้อ 2 และ 3 ให้ผ่านความเห็นชอบจากวุฒิสภา และผู้ศึกษาเห็นด้วยกับประเทศฝรั่งเศสในการกำหนดให้มีการเลือกตั้งองค์คณะก่อนมีคดี เนื่องจากทำให้ไม่สามารถทราบล่วงหน้าได้เลยว่าผู้พิพากษาคนใดจะต้องรับผิดชอบในคดีใด นอกจากนี้แล้วในการพิจารณาคดีจะต้องมีองค์ประชุมไม่น้อยกว่า 9 ท่าน และมีการจัดผู้พิพากษาศาลฎีกาเป็นคณะย่อย (Petty Bench) 3 คณะ ประกอบด้วยองค์คณะละ 5 ท่าน

(การพิจารณาพิพากษาคดีจะต้องมีองค์ประชุมไม่น้อยกว่า 3 ท่าน) ทั้งนี้เมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาคดีดังกล่าวจะถูกส่งไปยังองค์คณะ คณะใดคณะหนึ่งก่อน หากพิจารณาแล้วพบว่าคดีนั้นๆ มีประเด็นที่อาจรับฟ้องได้ก็ให้ส่งไปยังองค์คณะใหญ่เพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป

2.5 ควรส่งเสริมบทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนให้มีบทบาทในเชิงรุก เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ขณะเดียวกันศาลยุติธรรมก็ควรสอดส่องตรวจตราการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาอย่างเข้มงวดในประเด็นที่อาจจะมีการละเลยการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

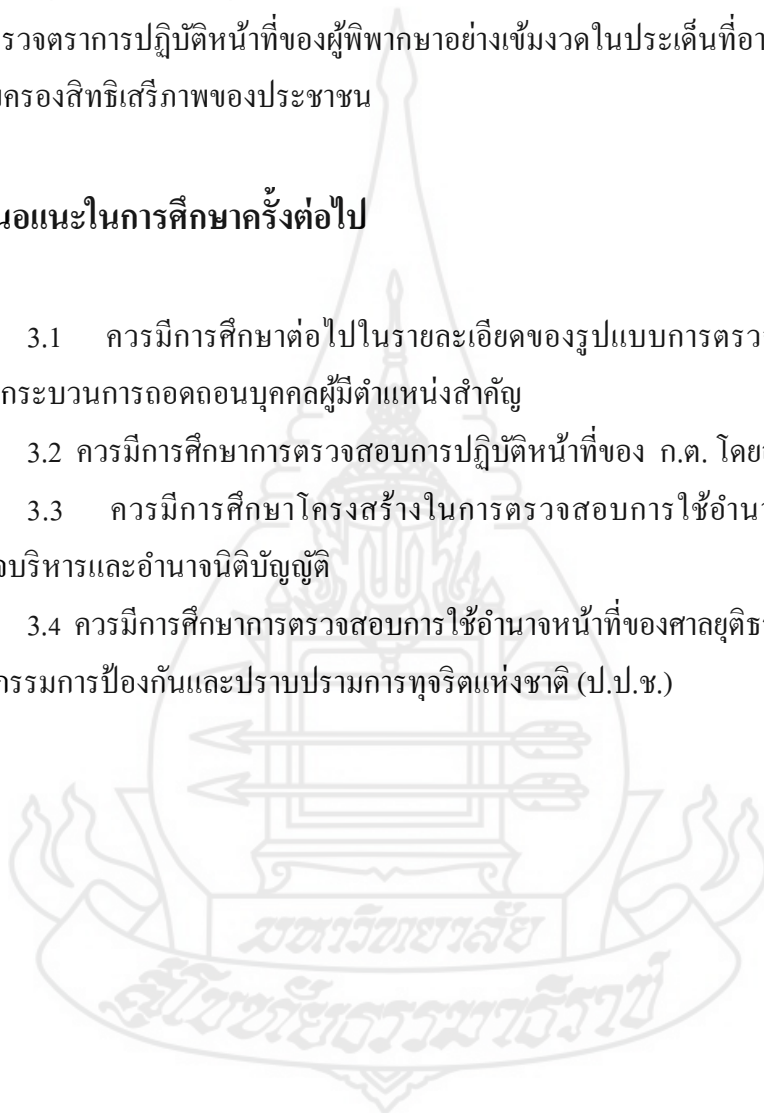
3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาต่อไปในรายละเอียดของรูปแบบการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยกระบวนการถอดถอนบุคคลผู้มีตำแหน่งสำคัญ

3.2 ควรมีการศึกษากการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของ ก.ต. โดยองค์กรอื่น

3.3 ควรมีการศึกษาโครงสร้างในการตรวจสอบการใช้อำนาจของศาลยุติธรรม โดยอำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ

3.4 ควรมีการศึกษากการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรม โดยศึกษาเฉพาะกรณีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล กอบกัยกิจ (2543) มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขผลประโยชน์ขัดกันของ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงในประเทศไทย วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- คณิต ณ นคร (2528) “จริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย : ปัญหาและทางแก้ไขแต่ละวิชาชีพ”
รายงานการสัมมนาจริยธรรมนักกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โดยการสนับสนุนของมูลนิธิเอเชีย ระหว่างวันที่ 19-20 ธันวาคม
ณ ห้องประชุม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จิตติ ดิงศภัทย์ (2533) *หลักวิชาชีพนักกฎหมาย กรุงเทพมหานคร*
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จักรปาณี ศรีศีลวิสุทธิ “หลักประกันอันสุดท้ายของประชาชน” กระจงยุดิธรรม 2
(ธันวาคม 2496) : 37
- ณรงค์ ใจหาญ (2541) *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร*
วิญญูชน
- ถม ทรัพย์เจริญ (2524) *การควบคุมทางสังคม พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร*
ภาควิชาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง .
- ทวี กลียพงษ์ (2517 : 74) *เรื่องเก่าเล่าใหม่เกี่ยวกับตุลาการและศาลไทยกฎหมาย 1*
- ชานินทร์ กรัยวิเชียร (2541) “จริยธรรมนักกฎหมาย” บรรยายในการปัจฉิมนิเทศของเนติบัณฑิต
สมัยที่ 50 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 27 มิถุนายน
- ชานินทร์ กรัยวิเชียร (2553) *การปรับปรุงศาลยุติธรรม กรุงเทพมหานคร*
อมรินทร์พริ้นติ้ง ลิขซึ่ง (มหาชน)
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2542) “สำนักงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” รายงานการวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- บุญชัย ฤทธิเสถียร (2541) *หลักการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในชั้นศาล*
วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ประพันธ์ ทรัพย์แสง (2553) “เอกสารประกอบการศึกษาวิชากระบวนการยุติธรรมทางอาญา”
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พรชัย ขันดี, ชัชชัย ปิตะนิละบุตร และอัสวิน วัฒนวิบูลย์ (2543) *ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาชญาวิทยา*
กรุงเทพมหานคร บั๊คเน็ต

- พิศาล เทพสิทธิ์ (2535) *กฎหมายและจริยธรรมแห่งวิชาชีพทันตแพทย์ พิมพ์ครั้งที่ 4*
กรุงเทพมหานคร เพชรการพิมพ์
- พิเศษฐ เมลานนท์ ผู้พิพากษาต้องประพฤติถึงเช่นไรในญี่ปุ่นจึงจะถูกถอดถอน.
วารสารศาลยุติธรรม (พฤษภาคม - สิงหาคม 2544) : 72 - 79
- กิม ชงสันติ (2545) “การตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลยุติธรรม” วิทยานิพนธ์
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- มานิตย์ จุมปา (2541) *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540* พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพมหานคร นิติธรรม
- _____. (2541) *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2540*
กรุงเทพมหานคร นิติธรรม
- โยธิน ศันสนยุทธ และจุมพล พูลภัทรชีวัน (2524) *จิตวิทยาสังคม* กรุงเทพมหานคร
ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ
- รายงานการเสวนาทางวิชาการ “สื่อมวลชนกับกระบวนการยุติธรรม: บทบาท
ในการตรวจสอบและผลกระทบต่อสิทธิของประชาชน” *บทบัญญัติ* (มิถุนายน 2540) :96
- รุ่งระวี โท้วประดิษฐ์ (2544) “บทบาทของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”
วิทยานิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- วรพจน์ วิสชุดพิชญ์ (2538) “ศาลปกครองกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ.” *วารสารกฎหมายปกครอง*
: 45 - 46.
- วิชัย ตันติกุลานันท์ (2535) *ความเป็นอิสระของผู้พิพากษากับความมั่นคงของชาติ งานวิจัยหลักสูตร
วิทยาลัย ป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัย ป้องกันราชอาณาจักร*
- วิชัย วิวิตเสวี (2541) “การคุมขังโดยมิชอบ : ศาลกับการพิทักษ์เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ” เชียงใหม่
พงศศาสตร์การพิมพ์
- สทรน รัตนไพจิตร (2527) *ความประสงค์ของการลงโทษอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัย
กฎหมาย ลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา*
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุทธิวาทนฤพุฒิ, หลวง (2516) *คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท* พระนคร
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

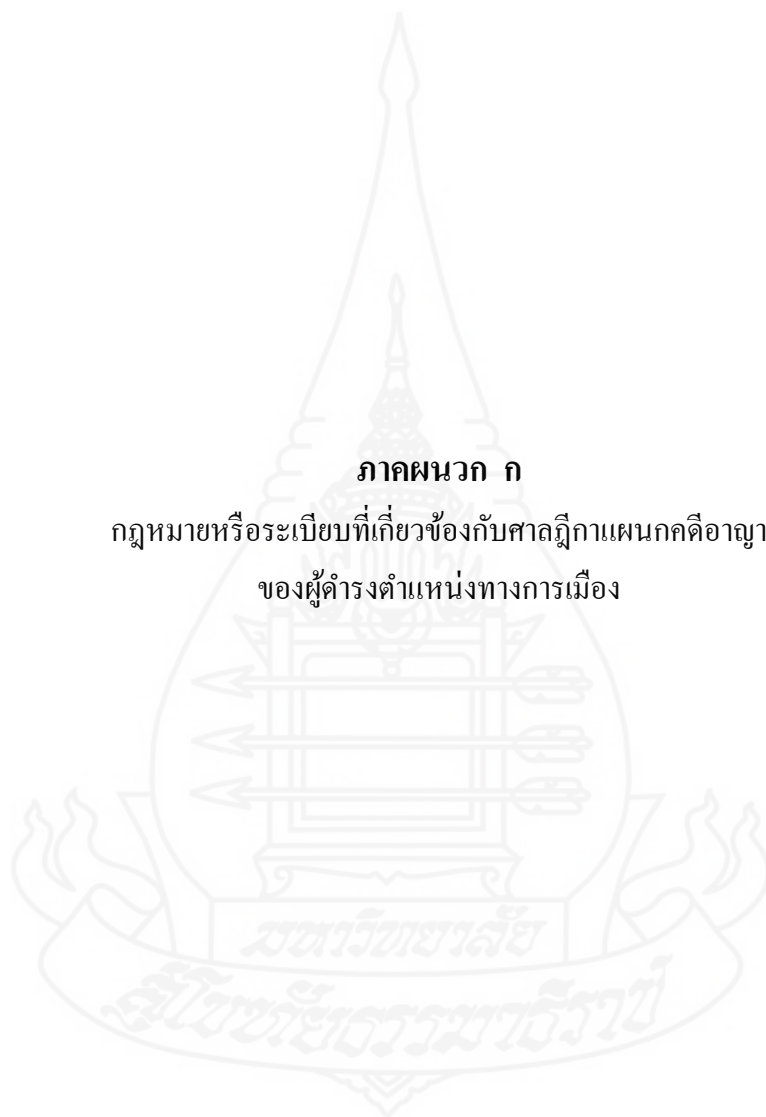
- สุนิสา อธิษชัยโย (2547) “ความรับผิดชอบของรัฐและผู้พิพากษาอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจตุลาการ”
 วิทยานิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุภรัตน์ ชูขวัญ (2547) “ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”
 การศึกษาอิสระ หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล (2545) *คำอธิบายการดำเนินคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*
 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน
- โสภณ รัตนากร (2537) “ฎีกาวิเคราะห์” *คุลพาท* (กรกฎาคม - สิงหาคม) : 144
 _____ (2537) “ฎีกาวิเคราะห์” *คุลพาท* (กรกฎาคม - สิงหาคม) : 144
- สัจชัย สัจจวานิช (2513) “อิสระของตุลาการ” *นิติศาสตร์* 1 (มีนาคม) : 9
- หยุด แสงอุทัย (ม.ป.ป.) *คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2511) เรียงมาตราและคำอธิบายรัฐธรรมนูญทั่วไปโดยย่อ* พระนคร กรุงเทพมหานครการพิมพ์
- อมร รักษาสิทธิ์ (2541) *รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนพร้อมบทวิจารณ์* กรุงเทพมหานคร
 ด้านสุทธิการ
- อรพินท์ สพโชคชัย, ไรรัตน์ สุวรรณรักษ์ และพรณิษา บิณษริ (2543) *รัฐธรรมนูญและกลไกใหม่เพื่อสังคมโปร่งใสด้านกัญชา* กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- อคิน รพีพัฒน์ (2527) *สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2525 – 2416* กรุงเทพมหานคร
 สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อภิศักดิ์ พรหมสวาสดี (2535) “ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต
 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อาคม พงษ์ และนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2527) *ศรีธรรมเทพบุตร* สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม
- อินทรา ฉิรัมย์ (2545) *ความคิดเห็นของผู้พิพากษาไทยกับทางเลือกในการสรรหาคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.)* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

กฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

พ.ศ. 2542

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2542 เป็นปีที่ 54 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่าโดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงไว้เป็นอย่างอื่น

“ศาล” หมายความว่า ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

“คณะกรรมการ ป.ป.ช.” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

“ประธาน ป.ป.ช.” หมายความว่า ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

“กรรมการ ป.ป.ช.” หมายความว่า ประธานหรือกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

มาตรา 4 นับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ห้ามมิให้ศาลอื่นรับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้พิจารณาพิพากษา

มาตรา 5 ในการพิจารณาคดี ให้ศาลยึดรายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักในการพิจารณาและอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้ ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมายเพื่อให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี

เป็นไปด้วยความรวดเร็วและเที่ยงธรรม ให้บุคคล คณะบุคคล หรือหน่วยงานตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ความร่วมมือในการดำเนินการใดๆ ตามที่ศาลขอหรือมอบหมาย

มาตรา 6 ศาลมีอำนาจออกหมายอาญาและหมายใด ๆ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติ

มาตรา 7 ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

หมวด 1

บททั่วไป

มาตรา 8 ให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ประธานศาลฎีกาแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาจำนวนตามที่เห็นสมควร เป็นผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาเพื่อปฏิบัติงานที่จำเป็นในระหว่างที่ยังไม่มีองค์คณะผู้พิพากษาตามมาตรา 13 สำหรับคดีใดคดีหนึ่ง

มาตรา 9 ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

(1) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่านายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ร่ำรวยผิดปกติ กระทบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(2) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาบุคคลตาม (1) หรือบุคคลอื่นเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทบความผิดทางอาญาตาม (1)

(3) คดีซึ่งประธานวุฒิสภาส่งคำร้องให้ศาลพิจารณาพิพากษาข้อกล่าวหาว่ากรรมการ ป.ป.ช. ร่ำรวยผิดปกติ กระทบความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทบความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

(4) คดีที่ร้องขอให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติตกเป็นของแผ่นดิน

มาตรา 10 เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่ากรณีมีมูลที่จะดำเนินคดีตามมาตรา 9 (1)

(2) หรือ (4) ให้ประธาน ป.ป.ช. ส่งรายงาน เอกสาร และพยานหลักฐาน พร้อมทั้งความเห็นไปยังอัยการสูงสุดภายในสิบสี่วัน เพื่อให้อัยการสูงสุดยื่นฟ้องคดีต่อศาลให้อัยการสูงสุดยื่นฟ้องคดีภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับเรื่องตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่ภายในระยะเวลาดังกล่าวอัยการสูงสุดมี

ความเห็นว่าเป็นเรื่องที่ยังมีข้อไม่สมบูรณ์ และได้แจ้งข้อไม่สมบูรณ์นั้นไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ช.

มาตรา 11 ภายในสิบสี่วันนับแต่วันได้รับแจ้งข้อไม่สมบูรณ์ตามมาตรา 10 ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. และอัยการสูงสุดตั้งคณะทำงานขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีผู้แทนของแต่ละฝ่าย จำนวนฝ่ายละเท่ากันเป็นคณะทำงาน ให้สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ คณะทำงานมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์ และรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์ แล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อไป ในกรณีที่คณะทำงานไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการฟ้องคดีได้ภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันตั้งคณะทำงาน ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจยื่นฟ้องคดีเองหรือแต่งตั้งทนายความให้ฟ้องคดีแทนได้ แต่ต้องฟ้องภายในสิบสี่วันนับแต่วันครบกำหนด

มาตรา 12 การยื่นฟ้องเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามมาตรา 10 และมาตรา 11 ย่อมกระทำไม่ได้ถ้าได้ฟ้องภายในอายุความ

มาตรา 13 เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ให้ประธานศาลฎีกาเรียกประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาเป็นองค์คณะผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวโดยเร็ว แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบสี่วันนับแต่วันยื่นฟ้องคดี ผู้พิพากษาคนใดประสงค์จะขอถอนตัวจากการได้รับเลือก ให้แถลงต่อที่ประชุมใหญ่ก่อนการลงคะแนน และให้ที่ประชุมใหญ่ลงมติว่าจะให้มีการถอนตัวหรือไม่ มติของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นที่สุด การเลือกองค์คณะผู้พิพากษาแต่ละคดีให้ใช้วิธีการลงคะแนนลับ ให้ผู้พิพากษาที่ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบจำนวนเก้าคนเป็นผู้ได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาคดีนั้น แต่ทั้งนี้ จะมีผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาเป็นผู้ได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาเกินกว่าจำนวนสามคนไม่ได้ ถ้ามีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันในลำดับใดอันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกินจำนวนดังกล่าว ให้ประธานศาลฎีกาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก ผู้พิพากษาที่ได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษามีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีจนกว่าจะสิ้นสุดอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ห้ามมิให้มีคำสั่งให้ผู้พิพากษานั้นไปทำงานที่อื่นนอกศาลฎีกา การเปลี่ยนแปลงสถานะของผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่ได้รับเลือกเป็นองค์คณะผู้พิพากษาไปเป็นผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาไม่กระทบกระเทือนถึงการที่ผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่เป็นองค์คณะผู้พิพากษาต่อไป และมีให้นำความในวรรคสามมาใช้บังคับ

มาตรา 14 ผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาซ่อมพื่นหน้าที่ในคดีเมื่อ

- (1) พ้นจากการเป็นข้าราชการตุลาการ
- (2) ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ไปดำรงตำแหน่งที่ศาลอื่น
- (3) ถอนตัวเนื่องจากการคัดค้านผู้พิพากษา และองค์คณะผู้พิพากษามีคำสั่งยอมรับตาม

คำคัดค้านในมาตรา 16

ในกรณีที่มีเหตุตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการเลือกผู้พิพากษาแทนที่ตามวิธีการในมาตรา ๑๓

มาตรา 15 ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ที่ทำให้ไม่สามารถนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะได้และองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่า หากเลื่อนการไต่สวนพยานหลักฐานออกไปจะทำให้ล่าช้าและขาดความเที่ยงธรรม ให้ดำเนินการเลือกผู้พิพากษาแทนที่ตามวิธีการในมาตรา 13 ในกรณีนี้ให้ผู้พิพากษาที่ถูกแทนที่สิ้นสุดอำนาจหน้าที่ในคดี

มาตรา 16 หากคู่ความฝ่ายใดประสงค์จะคัดค้านผู้พิพากษาคนใดที่ได้รับเลือกเป็นผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษา เนื่องจากมีเหตุอันจะคัดค้านผู้พิพากษาได้ ให้ยื่นคำร้องต่อศาลก่อนเริ่มการไต่สวนพยานหลักฐาน ในการนี้ ให้องค์คณะผู้พิพากษาไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้วมีคำสั่งยอมรับหรือยกคำคัดค้าน คำสั่งนี้เป็นที่สุด และให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษามาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมการคัดค้านผู้พิพากษาจะกระทำมิได้ หากได้เริ่มการไต่สวนพยานหลักฐานไปแล้ว เว้นแต่ผู้คัดค้านจะสามารถแสดงต่อศาลได้ว่ามีเหตุสมควรทำให้ไม่สามารถคัดค้านได้ก่อนนั้น

มาตรา 17 ให้องค์คณะผู้พิพากษาเลือกผู้พิพากษาคคนหนึ่งในจำนวนเก้าคนเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน

ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีอำนาจดำเนินการตามมติขององค์คณะผู้พิพากษา และเมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาอีกสองคน มีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ที่มีได้เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้

มาตรา 18 ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา มีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีเพื่อใช้แก่การปฏิบัติงานของศาลได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ นอกจากนี้ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ กระบวนพิจารณาในศาลให้เป็นไปตามข้อกำหนดตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่ไม่มียกข้อกำหนดดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับสำหรับคดีอาญา และบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับสำหรับคดีกล่าวหาว่าร้ายรอยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ โดยอนุโลม

มาตรา 19 ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่จะมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้

มาตรา 20 การทำคำสั่งที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดหรือการพิพากษาคดี ให้ผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาทุกคนให้ความเห็นในการวินิจฉัยคดีเป็นหนังสือพร้อมทั้งต้องแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ และให้ถือปฏิบัติตามเสียงข้างมาก ในการนี้ องค์คณะผู้พิพากษาอาจมอบหมายให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งในองค์คณะผู้พิพากษาเป็นผู้จัดทำคำสั่งหรือคำพิพากษตามมตินั้นก็ได้ คำสั่งที่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือคำพิพากษาของศาล ให้เปิดเผยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ส่วนความเห็นในการวินิจฉัยคดีของผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาทุกคน ให้เปิดเผยตามวิธีการที่ประธานศาลฎีกากำหนด

มาตรา 21 ความเห็นในการวินิจฉัยคดีอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

- (1) ชื่อคู่ความทุกฝ่าย
- (2) เรื่องที่ถูกลกล่าวหา
- (3) ข้อกล่าวหาและคำให้การ
- (4) ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณา
- (5) เหตุผลในการวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย
- (6) บทบัญญัติของกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง
- (7) คำวินิจฉัยคดี รวมทั้งการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง ถ้ามี

มาตรา 22 เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องจับกุมหรือคุมขังผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยเนื่องจากมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น คณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการไต่สวน หรืออัยการสูงสุดอาจร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลออกหมายจับหรือหมายขังผู้นั้นได้

ในกรณีที่มีการฟ้องคดีแล้ว ไม่ว่าจะมีการคุมขังจำเลยมาก่อนหรือไม่ ให้องค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาถึงเหตุอันควรคุมขังจำเลยและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรหรือปล่อยชั่วคราวจำเลยผู้นั้นได้

หมวด 2

การดำเนินคดีอาญา

มาตรา 23 ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ได้แก่

(1) อัยการสูงสุด

(2) คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการปฏิบัติตามมาตรา 11

มาตรา 24 ในการฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำความผิดเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบทและบทใดบทหนึ่งอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลรับพิจารณาพิพากษาข้อหาความผิดบทอื่นไว้ด้วย

มาตรา 25 การฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง ในวันยื่นฟ้องให้โจทก์ส่งสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ต่อศาลเพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาและรวมไว้ในสำนวน และศาลอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 26 การพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานให้กระทำโดยเปิดเผยเว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้

มาตรา 27 เมื่อได้มีคำสั่งประทับฟ้องแล้วให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลย และนัดคู่ความมาศาลในวันพิจารณาครั้งแรก

นับแต่วันที่จำเลยได้รับสำเนาฟ้องให้จำเลยมีสิทธิขอตรวจและขอคัดสำเนาเอกสารในสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ในวันพิจารณาครั้งแรก เมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้บันทึกไว้ ถ้าจำเลยไม่ให้การก็ให้บันทึกไว้ และให้ศาลกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานโดยให้โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน

มาตรา 28 ให้โจทก์จำเลยยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอ ก่อนวันพิจารณาตรวจพยานหลักฐาน ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

การยื่นบัญชีระบุพยานเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษา เมื่อสามารถแสดงเหตุสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้น หรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดี

มาตรา 29 ในวันตรวจพยานหลักฐาน ให้โจทก์จำเลยส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาลเพื่อให้อีกฝ่ายตรวจสอบ เว้นแต่องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น เนื่องจากสภาพ

และความจำเป็นแห่งพยานหลักฐานนั้น หลังจากนั้นให้โจทก์จำเลยแถลงแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อองค์คณะผู้พิพากษา

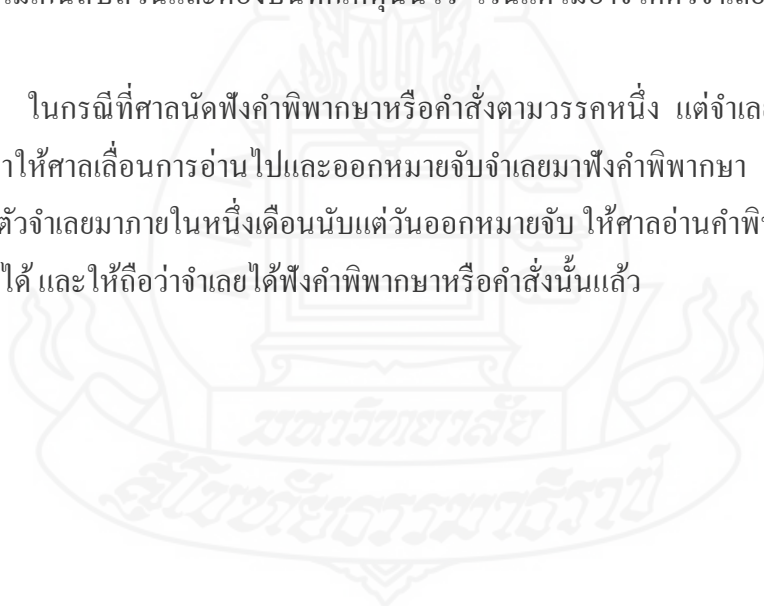
ในกรณีที่มิได้มีการโต้แย้งพยานหลักฐานใด องค์คณะผู้พิพากษาก็มีคำสั่งให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ แต่หากมีการโต้แย้งพยานหลักฐานใดหรือเมื่อศาลเห็นเอง ให้องค์คณะผู้พิพากษาคำเนิการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นต่อไป

มาตรา 30 ในกรณีที่ต้องมีการไต่สวน ให้องค์คณะผู้พิพากษากำหนดวันเริ่มไต่สวนโดยให้โจทก์จำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

มาตรา 31 ในการไต่สวน ให้องค์คณะผู้พิพากษาสอบถามพยานบุคคลเอง โดยการแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งจะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป

มาตรา 32 เมื่อการไต่สวนพยานหลักฐานเสร็จสิ้น โจทก์และจำเลยมีสิทธิแถลงปิดคดีของตนภายในเวลาที่ศาลกำหนด แล้วให้องค์คณะผู้พิพากษามีคำพิพากษาและให้อ่านคำพิพากษาในศาลโดยเปิดเผยภายในเจ็ดวันนับแต่วันเสร็จการพิจารณา ถ้ามีเหตุสมควรจะเลื่อนการอ่านไปก่อนก็ได้แต่ต้องไม่เกินสิบสี่วันและต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ เว้นแต่ไม่อาจได้ตัวจำเลยมาศาลในวันอ่านคำพิพากษา

ในกรณีที่ศาลนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งตามวรรคหนึ่ง แต่จำเลยไม่อยู่หรือไม่มาฟังคำพิพากษาให้ศาลเลื่อนการอ่านไปและออกหมายจับจำเลยมาฟังคำพิพากษา เมื่อได้ออกหมายจับแล้วไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันออกหมายจับ ให้ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลยได้ และให้ถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว

หมวด 3

การดำเนินคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

มาตรา 33 ในการพิจารณาพิพากษาคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะเหตุร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ให้นำบทบัญญัติในหมวด 2 เว้นแต่มาตรา 24 มาตรา 27 วรรคสาม และมาตรา 32 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 34 เมื่อได้รับคำร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ให้ศาลประกาศคำร้องดังกล่าวในที่เปิดเผยตามวิธีการในข้อกำหนดตามมาตรา 18

บุคคลภายนอกอาจร้องคัดค้านเข้ามาในคดีได้ แต่ต้องกระทำก่อนศาลมีคำพิพากษา

มาตรา 35 ผู้ใดกล่าวอ้างโต้แย้งว่าทรัพย์สินที่ร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติก็มิได้เป็นทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติก็มิได้ ผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์ต่อศาลถ้าผู้มีภาระการพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินที่ร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติ หรือมิได้เป็นทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นคนวิกลจริตไม่อยู่ในภาวะทำการพิสูจน์ต่อศาลได้ หรือผู้ที่กล่าวอ้างโต้แย้งเป็นทนายหรือผู้จัดการมรดก ให้ศาลคำนึงถึงความสามารถในการพิสูจน์ของบุคคลดังกล่าวและพิจารณาพิพากษาตามที่เห็นเป็นการยุติธรรม

หมวด 4

การดำเนินคดีต่อกรรมการ ป.ป.ช.

มาตรา 36 ในกรณีที่ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องขอให้ดำเนินคดีต่อกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 300 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ดำเนินการเลือกองค์คณะผู้พิพากษาตามมาตรา 13

มาตรา 37 ให้องค์คณะผู้พิพากษาแต่งตั้งบุคคลจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน เป็นคณะกรรมการไต่สวน ทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีตามคำร้องขอในการดำเนินการของคณะกรรมการไต่สวน ให้คณะกรรมการไต่สวนมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยอนุโลม

มาตรา 38 คณะกรรมการไต่สวนให้แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการระดับไม่ต่ำกว่าชั้น 6 อย่างน้อยหนึ่งคน และข้าราชการอัยการระดับไม่ต่ำกว่าชั้น 6 อย่างน้อยหนึ่งคน และที่เหลือให้พิจารณาแต่งตั้งตามความเหมาะสมแก่คดีจากบุคคลผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีในวันแต่งตั้งและต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับ 10 หรือเทียบเท่า
- (2) เป็นหรือเคยเป็นผู้สอนกฎหมายในมหาวิทยาลัยไม่น้อยกว่าสิบปี
- (3) เป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญทางการเงิน การบัญชี หรือวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องในคดี โดยเคยปฏิบัติงานด้านดังกล่าวมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

มาตรา 39 กรรมการไต่สวนต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องหรือบงการในคดี
- (2) เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (3) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

- (4) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
- (5) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
- (6) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
- (7) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ
- (8) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

มาตรา 40 กรรมการไต่สวนจะได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 41 คณะกรรมการไต่สวนมีอำนาจสั่งให้กรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกกล่าวหาแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เพื่อประกอบการไต่สวนตามรายการ วิธีการ และภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการไต่สวนกำหนด

ระยะเวลาตามวรรคหนึ่งต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวัน แต่ไม่เกินหกสิบวัน

มาตรา 42 คณะกรรมการไต่สวนต้องทำการไต่สวนและทำความเข้าใจให้เสร็จสิ้นภายในเก้าสิบวันนับแต่วันได้รับแต่งตั้ง แต่องค์คณะผู้พิพากษาอาจขยายระยะเวลาให้เท่าที่จำเป็นได้

ในกรณีที่คณะกรรมการไต่สวนมีมติว่าข้อกล่าวหาอันเป็นคดีอาญาต่อกรรมการ ป.ป.ช. นั้นมีมูลหรือมีมติว่ากรณีมีมูลน่าเชื่อว่ากรรมการ ป.ป.ช. ร่ำรวยผิดปกติ ให้คณะกรรมการไต่สวนส่งรายงานพร้อมทั้งเอกสารทั้งหมดที่มีอยู่ไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาล

ให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีตามความเห็นของคณะกรรมการไต่สวนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องตามวรรคหนึ่ง

การยื่นฟ้องเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคสาม ย่อมกระทำไม่ได้ ถ้าได้ฟ้องภายในอายุ ความ

ให้นำบทบัญญัติในหมวด 2 และหมวด 3 มาใช้บังคับในการดำเนินคดีตามหมวดนี้ด้วย โดยอนุโลม

มาตรา 43 ในกรณีที่คณะกรรมการไต่สวนเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลให้คณะกรรมการไต่สวนส่งรายงานพร้อมทั้งเอกสารทั้งหมดที่มีอยู่ไปยังองค์คณะผู้พิพากษาเพื่อดำเนินการต่อไป

หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าพยานหลักฐานที่คณะกรรมการไต่สวนรวบรวมยังไม่เพียงพอที่จะมีคำสั่งในเรื่องนี้ อาจกำหนดให้คณะกรรมการไต่สวนรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมภายในระยะเวลาอันสมควรก่อนมีคำสั่งก็ได้

หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ให้พิพากษายกคำร้องขอ แต่หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าข้อกล่าวหา มีมูล ให้ส่งเรื่องไปยังอัยการสูงสุดเพื่อยื่นฟ้องต่อศาล และให้นำมาตรา 42 วรรคสามถึงวรรคห้ามาใช้บังคับ โดยอนุโลม

มาตรา 44 ในการพิจารณาพิพากษาให้องค์คณะผู้พิพากษาดำเนินการไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร เพื่อพิสูจน์ความเป็นจริงตามคำร้องขอให้ดำเนินคดีโดยไม่ผูกมัดกับเหตุผลหรือพยานหลักฐานที่ปรากฏในคำร้องขอให้ดำเนินคดี หรือในการไต่สวนหรือความเห็นของคณะกรรมการไต่สวน หรือในการดำเนินคดีของอัยการสูงสุด

หมวด 5

การบังคับคดี

มาตรา 45 การบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีให้เป็นไปตามมาตรา 18 คำพิพากษาและคำสั่งตามวรรคหนึ่งให้เป็นที่สุด

บทเฉพาะกาล

มาตรา 46 คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลอื่นในวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้คงพิจารณาพิพากษาต่อไปจนเสร็จและมีให้ถือว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลนี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งอื่นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดถูกกล่าวหาว่ามีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น รวมทั้งบุคคลอื่นที่เป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาดังกล่าวด้วย ดังนั้น จะต้องดำเนินการจัดตั้งแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา และกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีพิจารณา ตลอดจนการบังคับคดีในการดำเนินคดีดังกล่าว เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2550

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 กำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาเก้าคน เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแต่ละคดี แต่ในปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะมีปริมาณคดีเข้ามาสู่ศาลฎีกาเพิ่มขึ้น เป็นเหตุให้ศาลฎีกาประสบปัญหาภาวะขาดแคลน

อัตรากำลังผู้พิพากษาที่จะเป็นองค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างมาก ดังนั้นสมควรกำหนดให้มีผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาตามกฎหมาย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสร่วมเป็นองค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ข้อกำหนด

เกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ.ศ. 2543

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีเพื่อใช้บังคับในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้อกำหนดนี้เรียกว่า "ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543"

ข้อ 2 ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

หมวด 1

บททั่วไป

ส่วนที่ 1

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

ข้อ 3 เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้คู่ความที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เว้นแต่ข้อที่ไม่ถูกต้องนั้นจะเกิดจากความจงใจหรือละเลยเพิกเฉยของคู่ความฝ่ายนั้น และทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ

ส่วนที่ 2

การเลือกองค์คณะผู้พิพากษาและผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน

ข้อ 4 เมื่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกองค์คณะผู้พิพากษาตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 แล้วให้ประธานศาลฎีกาประกาศรายชื่อองค์คณะผู้พิพากษาไว้ที่ศาลฎีกาภายในกำหนด 5 วัน นับแต่วันประชุมใหญ่ เพื่อให้คู่ความทราบและมีโอกาสคัดค้านผู้พิพากษาคนใดที่ได้รับเลือกเป็นผู้พิพากษาในองค์คณะผู้พิพากษาคดีนั้น

ข้อ 5 การเลือกผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนขององค์คณะผู้พิพากษามาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ให้ทำโดยวิธีลงคะแนนลับ หากคะแนนเท่ากันก็ให้ลงคะแนนลับเลือกเฉพาะผู้ที่มีคะแนนเท่ากันจนกว่าจะได้ผู้ที่มีคะแนนสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว

ข้อ 6 ให้ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้งตามมาตรา 8 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 อย่างน้อยสามคนมีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ให้เป็นไปตามมาตรา 8 วรรคสอง ดังกล่าว

ข้อ 7 กรณีที่มีเหตุใดเหตุหนึ่งตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะผู้พิพากษาคคนใดคนหนึ่งรายงานให้ประธานศาลฎีกาทราบโดยเร็ว

หมวด 2
การดำเนินคดีอาญา
ส่วนที่ 1
การรับฟ้อง การนั่งพิจารณา

ข้อ 8 ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือมีข้อความตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 และต้องมีข้อความเป็นการกล่าวหาเกี่ยวกับเรื่องการร้ายวช ผิดปกติ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น และต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่ากระทำความผิดพร้อมทั้งชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจนพอที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาได้สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้

หากโจทก์นำตัวจำเลยมาศาลในวันฟ้อง ให้ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณาในการขังหรือปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว หากไม่ได้นำตัวจำเลยมาศาลให้โจทก์ระบุที่อยู่จริงของจำเลยมาในฟ้อง

ข้อ 9 ในชั้นพิจารณาถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลอาจเรียกพยานหลักฐานมาทำการได้สวนต่อไปได้ จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

ข้อ 10 ศาลมีอำนาจพิจารณาและได้สวนพยานหลักฐานลับหลังจำเลยได้

ข้อ 11 เมื่อมีการพิจารณาเป็นการลับ บุคคลเหล่านี้เท่านั้นมีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้ คือ

- (1) โจทก์
- (2) จำเลยและผู้ควบคุมตัวจำเลย
- (3) ทนายความ
- (4) พยานและบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากศาล

ส่วนที่ 2

การตรวจและไต่สวนพยานหลักฐาน

ข้อ 12 เพื่อประโยชน์ในการตรวจพยานหลักฐาน หากพยานเอกสารหรือพยานวัตถุใด อยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก ให้คู่ความที่ประสงค์จะอ้างอิงขอให้ศาลมีคำสั่งเรียก พยานหลักฐานดังกล่าวมาจากผู้ที่ครอบครอง โดยยื่นคำขอต่อศาลพร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยาน เพื่อให้ได้พยานหลักฐานนั้นมาก่อนวันตรวจพยานหลักฐานหรือวันที่ศาลกำหนด

ข้อ 13 ศาลอาจรับฟังข้อมูลที่บันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือเครื่องประมวลผล โดย เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ หาก

(1) การบันทึกข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือการประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นการกระทำตามปกติในการประกอบกิจการของผู้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และ

(2) การบันทึกและการประมวลผลข้อมูลเกิดจากการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ปฏิบัติงาน ตามขั้นตอนการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์อย่างถูกต้อง และแม้หากมีกรณิการทำงาน of เครื่องคอมพิวเตอร์ขัดข้องก็ไม่กระทบถึงความถูกต้องของข้อมูลนั้น

การกระทำตามปกติของผู้ใช้ตาม (1) และความถูกต้องของการบันทึกและประมวลผล ข้อมูลตาม (2) ต้องมีคำรับรองของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือดำเนินการนั้น

ข้อ 14 คู่ความที่ประสงค์จะเสนอข้อมูลที่บันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผล โดยเครื่องคอมพิวเตอร์ จะต้องระบุข้อมูลที่ประสงค์จะอ้างอิงในบัญชีระบุพยานที่ยื่นต่อศาลพร้อมกับยื่นคำแถลงแสดงความจำนงเช่นนั้น และคำรับรองของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือดำเนินการตาม ข้อ 13 วรรคสอง กับสำเนาสื่อที่บันทึกข้อมูลนั้นไว้จำนวนที่เพียงพอ เว้นแต่

(1) สื่อที่บันทึกข้อมูลนั้นอยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือของ บุคคลภายนอกให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงข้อมูลยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลขออนุญาตส่งคำ รับรองตามข้อ 13 วรรคสอง และสำเนาสื่อที่บันทึกข้อมูล และขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกสื่อที่บันทึก ข้อมูลนั้นมาจากผู้ครอบครอง โดยให้คู่ความฝ่ายที่อ้างนั้นมีหน้าที่ติดตามเพื่อให้ได้สื่อที่บันทึกข้อมูล นั้นมาแสดงต่อศาลในวันตรวจพยานหลักฐานหรือในวันอื่นตามที่ศาลกำหนด

(2) ถ้าการทำสำเนาสื่อที่บันทึกข้อมูลนั้น จะทำให้กระบวนการพิจารณาล่าช้า ให้คู่ความ ฝ่ายที่อ้างอิงข้อมูลยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขออนุญาตส่งสำเนาสื่อที่บันทึกข้อมูลและ ขอนำสื่อที่บันทึกข้อมูลนั้นมาแสดงต่อศาลในวันไต่สวนหรือวันที่ศาลกำหนด

ถ้าคู่ความที่ประสงค์จะอ้างอิงข้อมูลที่บ้านทึกข้อมูลนั้นมาแสดงต่อศาลได้ภายในเวลาตามวรรคหนึ่ง ศาลจะกำหนดให้ทำการตรวจข้อมูลดังกล่าว ณ สถานที่ เวลา และภายในเงื่อนไขตามที่ศาลเห็นสมควรแล้วแต่สภาพข้อมูลนั้นก็ได้

ถ้าคู่ความที่ประสงค์จะอ้างอิงข้อมูลที่บ้านทึก โดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์มิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ห้ามมิให้ศาลรับฟังข้อมูลนั้นเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจะรับฟังข้อมูล เช่นว่านั้นเป็นพยานหลักฐานประกอบพยานหลักฐานอื่นด้วยก็ได้

ข้อ 15 คู่ความฝ่ายที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงข้อมูลที่บ้านทึก โดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์มาเป็นพยานหลักฐานยันตน อาจยื่นคำแถลงต่อศาลก่อนการไต่สวนเกี่ยวกับข้อมูลนั้นเสร็จ คัดค้านการอ้างข้อมูลนั้น โดยเหตุที่ว่าข้อมูลดังกล่าวไม่เข้าเงื่อนไขของการรับฟังตามข้อ 13 หรือสื่อที่บ้านทึกข้อมูลนั้นปลอม หรือสำเนาสื่อที่บ้านทึกข้อมูลนั้นไม่ถูกต้องทั้งหมดหรือแต่บางส่วน เว้นแต่จะแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่ามีเหตุอันสมควรที่ไม่อาจทราบเหตุแห่งการคัดค้านได้ก่อนเวลาดังกล่าว คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำร้องขออนุญาตคัดค้านการอ้างข้อมูลหรือสื่อหรือสำเนาสื่อที่บ้านทึกข้อมูล เช่นว่านั้นต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษาคดี และถ้าศาลเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่อาจยกข้อคัดค้านได้ก่อนหน้านั้นและคำร้องนั้นมีเหตุผลฟังได้ ก็ให้ศาลอนุญาตตามคำร้อง ในกรณีที่มีการคัดค้านดังกล่าวมานี้ ให้นำมาตรา 126 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าคู่ความซึ่งประสงค์จะคัดค้านไม่คัดค้านการอ้างข้อมูลดังกล่าวเสียก่อนการไต่สวนเกี่ยวกับข้อมูลนั้นเสร็จ หรือศาลไม่อนุญาตให้คัดค้านในภายหลัง ห้ามมิให้คู่ความนั้นคัดค้านการอ้างอิงข้อมูลนั้นเป็นพยานหลักฐาน แต่ไม่ตัดอำนาจของศาลในการไต่สวนและชี้ขาดในเรื่องเงื่อนไขของการรับฟังข้อมูลนั้นตามข้อ 13 หรือในเรื่องความแท้จริงหรือถูกต้องของสื่อหรือสำเนาสื่อที่บ้านทึกข้อมูล เช่นว่านั้นในเมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อ 16 ให้นำข้อกำหนดข้อ 12 ถึงข้อ 15 มาใช้บังคับแก่การรับฟังข้อมูลที่บ้านทึกไว้ในหรือได้มาจากไมโครฟิล์ม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นโดยอนุโลม

ข้อ 17 ในวันตรวจพยานหลักฐาน หากคู่ความโต้แย้งพยานหลักฐานใด ให้ศาลหมายพยานหลักฐานนั้นไว้แล้วจัดบันทึกไว้เพื่อดำเนินการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นต่อไป หากคู่ความประสงค์จะโต้แย้งพยานหลักฐานใดในภายหลัง คู่ความฝ่ายนั้นจะต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องก่อนศาลมีคำพิพากษาแสดงถึงเหตุอันสมควรที่ไม่อาจโต้แย้งพยานหลักฐานนั้นได้ในวันตรวจสอบพยานหลักฐานเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้มีการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นเพิ่มเติมได้

ข้อ 18 ในการไต่สวนพยานบุคคล ให้ศาลแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้โจทก์จำเลยถามพยานเพิ่มเติม โดยให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานดังกล่าวเป็นผู้ถามก่อน

การถามพยานของคู่ความตามวรรคหนึ่งจะใช้คำถามนำก็ได้

หลังจากคู่ความถามพยานตามวรรคหนึ่งแล้ว ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดถามพยานอีกเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล

ข้อ 19 ระหว่างการนั่งพิจารณาของศาล ให้บันทึกการพิจารณาโดยใช้เครื่องมือบันทึกเสียงและเครื่องมือบันทึกภาพและเสียงทุกคดี นอกจากนี้ให้ศาลจัดบันทึกรายงานกระบวนการพิจารณารวมไว้ในสำนวนด้วย

เมื่อคู่ความร้องขอและมีเหตุอันสมควร องค์กรผู้พิพากษาอาจอนุญาตให้คัดคำเบิกความพยานและรายงานกระบวนการพิจารณาของศาลได้โดยกำหนดวิธีการและเงื่อนไขตามที่เห็นสมควร

ข้อ 20 เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอ และองค์กรผู้พิพากษาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม องค์กรผู้พิพากษาอาจอนุญาตให้ทำการไต่สวนพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ (VIDEO CONFERENCE) ได้ โดยให้ผู้ขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีการไต่สวนโดยระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด

การไต่สวนพยานตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล

ข้อ 21 ให้คู่ความฝ่ายที่ยื่นคำคู่ความหรือบัญชีระบุพยานจัดทำสำเนายื่นต่อศาลในจำนวนที่เพียงพอสำหรับองค์กรผู้พิพากษาและคู่ความทุกฝ่าย

ข้อ 22 ถ้าอัยการสูงสุดหรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. รวมทั้งบุคคลใดที่จะเกี่ยวข้องในคดีเกรงว่าพยานหลักฐานซึ่งอาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมาไต่สวนในภายหลัง บุคคลดังกล่าวอาจยื่นคำขอต่อศาลโดยทำเป็นคำร้องให้ศาลมีคำสั่งให้ไต่สวนพยานหลักฐานนั้นไว้ทันที

เมื่อศาลได้รับคำขอเช่นว่านี้ ให้ศาลหมายเรียกผู้ขอ และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องมายังศาล และให้ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณาคำขอตามที่เห็นสมควร หากมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอดังกล่าว ให้มีอำนาจไต่สวนพยาน โดยให้นำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 และข้อกำหนดนี้มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

หมวด 3

การดำเนินคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

ข้อ 23 คำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนั้น นอกจากจะต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับข้อกล่าวหาและพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติแล้ว จะต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน สถานที่ตั้ง ชื่อ และที่อยู่ของผู้ครอบครองหรือมีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในขณะยื่นคำร้องด้วย

ข้อ 24 เมื่อศาลได้รับคำร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ให้ประกาศคำร้องดังกล่าว ณ ที่ทำการศาลฎีกา ศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ และประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายทั่วไปอย่างน้อยสามวันติดต่อกัน นอกจากนี้หากผู้ครอบครองหรือมีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินดังกล่าวมิใช่ผู้ถูกกล่าวหา ให้ส่งสำเนาประกาศดังกล่าวแก่บุคคลดังกล่าวด้วย

ข้อ 25 คำคัดค้านให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลโดยระบุเหตุแห่งการคัดค้านมาโดยละเอียด และให้ศาลส่งสำเนาคำคัดค้านให้แก่คู่ความทุกฝ่าย

ข้อ 26 ในห้วงกึ่งคณะผู้พิพากษาไต่สวนพยานหลักฐานของผู้ถูกกล่าวหาและคำคัดค้านของบุคคลภายนอกถ้าหากมีก่อน แล้วจึงไต่สวนพยานหลักฐานของผู้ร้อง เว้นแต่จะเห็นสมควรเป็นประการอื่น

ข้อ 27 ถ้าผู้ถูกกล่าวหาพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินที่ร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินมิได้เกิดจากการร่ำรวยผิดปกติ หรือมิได้เป็นทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติ ให้ศาลสั่งยกคำร้องโดยไม่ต้องวินิจฉัยคำคัดค้านของบุคคลภายนอก

ข้อ 28 ให้นำความในหมวด 2 ส่วนที่ 2 มาใช้บังคับในหมวดนี้ด้วยโดยอนุโลม

หมวด 4

การดำเนินคดีต่อกรรมการ ป.ป.ช.

ข้อ 29 เมื่อองค์คณะผู้พิพากษาแต่งตั้งกรรมการไต่สวนตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 แล้วให้แจ้งรายชื่อกรรมการไต่สวนไปยังประธานวุฒิสภาภายใน 7 วันนับแต่วันแต่งตั้ง และให้ประกาศรายชื่อคณะกรรมการไต่สวนไว้ที่ศาลฎีกาด้วย

ข้อ 30 ให้แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาแจ้งรายชื่อคณะกรรมการไต่สวนไปยังคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งทุกคน และดำเนินการให้มีการประชุมคณะกรรมการไต่สวนเพื่อพิจารณาคำร้องขอของประธานวุฒิสภาโดยเร็ว

ข้อ 31 การประชุมกรรมการไต่สวนครั้งแรก ให้กรรมการไต่สวนลงมติเลือกกรรมการคนใดคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการไต่สวนในคดีนั้น ๆ หากลงมติแล้วมีผู้ได้คะแนนเท่ากัน ให้ลงมติเฉพาะผู้ที่มีคะแนนเท่ากันจนกว่าจะได้ผู้มีคะแนนสูงสุด

ข้อ 32 กรรมการไต่สวน อาจถูกคัดค้านได้ในเหตุดังต่อไปนี้

- (1) รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหามาก่อน
- (2) มีส่วนได้เสียในเรื่องที่กล่าวหา
- (3) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกกล่าวหา
- (4) เป็นคู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมบิดาหรือมารดากับผู้ถูกกล่าวหา
- (5) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในฐานะญาติ หรือเป็นหุ้นส่วน หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือขัดแย้งในทางธุรกิจกับผู้ถูกกล่าวหา

การคัดค้านให้ยื่นคำร้องคัดค้านเป็นหนังสือระบุเหตุผลและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องต่อองค์คณะผู้พิพากษาภายใน 15 วันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อคณะกรรมการไต่สวนตาม ข้อ 29

ในกรณีที่ปรากฏว่า มีการแต่งตั้งบุคคลตามวรรคหนึ่งเป็นกรรมการไต่สวน ให้กรรมการผู้นั้นแจ้งต่อองค์คณะผู้พิพากษาโดยเร็ว ระหว่างนั้นห้ามมิให้กรรมการผู้นั้นยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการของคณะกรรมการไต่สวน หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่ากรรมการไต่สวนผู้ใดอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุตามวรรคหนึ่งหรือคำร้องคัดค้านมีเหตุอันสมควร ให้แต่งตั้งกรรมการไต่สวนใหม่แทนกรรมการไต่สวนผู้นั้น แต่ไม่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินการใดๆ ที่กรรมการไต่สวนผู้นั้นได้กระทำไปแล้ว เว้นแต่จะเป็นการกระทำโดยทุจริต

ข้อ 33 ให้คณะกรรมการไต่สวนแจ้งเป็นหนังสือให้กรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกกล่าวหาทราบข้อกล่าวหาและสั่งให้กรรมการ ป.ป.ช. ผู้ยื่นแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามรายการ วิธีการ วันและเวลาที่คณะกรรมการไต่สวน กำหนด การส่งคำสั่งให้กรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกกล่าวหา ให้ส่งโดยเจ้าพนักงานศาลหรือส่งโดยวิธีอื่นตามที่คณะกรรมการไต่สวนกำหนด เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับคำสั่งหรือถือว่าได้รับคำสั่งตามวิธีการที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ข้อ 34 กรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกกล่าวหาต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินเป็นหนังสือ และอาจชี้แจงด้วยวาจาโดยการตอบคำถามของคณะกรรมการไต่สวน หรือโดยแถลงการณ์ด้วยวาจาก็ได้

กรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิขอให้คณะกรรมการไต่สวนทำการไต่สวน พยานหลักฐานที่ตนเสนอได้ และคณะกรรมการไต่สวนมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ 35 กรณีกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกกล่าวหา ได้รับคำสั่งหรือถือว่าได้รับคำสั่งตามข้อ 33 แล้ว ไม่แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือ ไม่มาให้คณะกรรมการไต่สวนดำเนินการไต่สวน โดยไม่มีเหตุอันสมควร คณะกรรมการไต่สวนอาจดำเนินการไต่สวนพยานหลักฐานอื่นต่อไป หรือ ยุติการไต่สวนแล้วลงมติก็ได้

ข้อ 36 กรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธินำพยานความเข้าฟังในการชี้แจงข้อกล่าวหาหรือการให้ปากคำของตนต่อคณะกรรมการไต่สวนได้

การรับฟังคำชี้แจงของกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกกล่าวหา หรือการสอบปากคำกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกกล่าวหาหรือพยาน ต้องมีกรรมการไต่สวนอย่างน้อยห้าคนร่วมในการดำเนินการห้ามมิให้กรรมการไต่สวนทำหรือจัดให้ทำการใดๆ ซึ่งเป็นการล่อลวงหรือขู่เข็ญหรือให้สัญญาแก่กรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกกล่าวหาหรือพยานเพื่อจูงใจให้เขาให้ถ้อยคำใด ๆ ในเรื่องที่กล่าวหา

ข้อ 37 รายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการไต่สวนต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อและตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหา
- (2) เรื่องที่ถูกกล่าวหา
- (3) ข้อกล่าวหาและสรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวน
- (4) เหตุผลในการวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย
- (5) บทบัญญัติของกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง
- (6) สรุปความเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหา

หมวด 5 การบังคับคดี

ข้อ 38 การบังคับคดีอาญาให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การบังคับคดีแพ่งให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ให้ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกามีอำนาจออกหมายหรือคำสั่งใดๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

หมวด 6 แบบพิมพ์

ข้อ 39 ให้ใช้แบบพิมพ์ตามที่ประธานศาลฎีกากำหนด

หมวด 7 ค่าฤชาธรรมเนียม

ข้อ 40 การดำเนินการทางศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ของอัยการสูงสุดและคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 11 ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

ประกาศ ณ วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2543

จร อำนวยวัฒนา

ประธานศาลฎีกา

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พ.ศ. 2551

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 278 วรรคสาม บัญญัติให้ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาจยื่นอุทธรณ์ ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษามีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริง เปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ และให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกระเบียบเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ การพิจารณาเรื่องดังกล่าว

อาศัยอำนาจตามมาตรา 278 วรรคสี่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษา ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจ ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์ คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พ.ศ. 2551”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

อุทธรณ์ หมายความว่า อุทธรณ์ของผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้ยื่นต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ผู้พิพากษา หมายความว่า ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษา ศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา

ผู้ต้องคำพิพากษา หมายความว่า ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้รับโทษในทางอาญา ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ให้พ้น จากตำแหน่ง หรือต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ

พยานหลักฐานใหม่ หมายความว่า พยานหลักฐานที่ยังไม่เคยปรากฏอยู่ในสำนวนคดี ที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์ตามระเบียบนี้ แต่ทั้งนี้พยานหลักฐานใหม่นี้นับรวมถึงการกลับ คำให้การของพยานในคดี

ข้อ 4 พยานหลักฐานใหม่ที่จะยกขึ้นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้นจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและผู้ต้องคำพิพากษาไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีอยู่ และจะต้องนำมาแสดงเพื่อประโยชน์ของตน ทั้งหากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นนั้นแล้วจะทำให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องหรือยกคำร้องได้

ข้อ 5 ในกรณีที่พยานหลักฐานใหม่ ผู้ต้องคำพิพากษาอาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ข้อ 6 การอุทธรณ์ตามระเบียบนี้ให้ยื่นต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพร้อมด้วยสำเนา โดยอุทธรณ์จะต้องทำเป็นหนังสือใช้ถ้อยคำสุภาพและอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) รายละเอียดโดยชัดเจนเกี่ยวกับพยานหลักฐานใหม่
- (2) สาเหตุที่ไม่อาจนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดงต่อศาลในชั้นพิจารณา
- (3) เหตุผลที่ทำให้เชื่อได้ว่าหากรับฟังพยานหลักฐานใหม่เช่นนั้นแล้วจะทำให้ข้อเท็จจริงใดเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ

- (4) ลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์ ผู้เรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์อุทธรณ์

ข้อ 7 เมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้รับอุทธรณ์แล้วให้ส่งสำเนาอุทธรณ์ให้แก่โจทก์หรือผู้ร้องทราบเพื่อให้แก้อุทธรณ์ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับสำเนาอุทธรณ์ ถ้าได้รับคำแก้อุทธรณ์หรือพ้นกำหนดดังกล่าวแล้วแต่ไม่มีคำแก้อุทธรณ์ก็ให้รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาต่อไป

ให้นำความในข้อ 6 มาใช้แก่การทำคำแก้อุทธรณ์โดยอนุโลม

ข้อ 8 ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้พิพากษาห้าคนเป็นองค์คณะทำหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์ที่ได้ยื่นต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามระเบียบนี้ แต่ทั้งนี้องค์คณะผู้พิพากษาดังกล่าวจะต้องไม่เป็นหรือเคยเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์

ให้องค์คณะที่ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่งตกลงกันว่าจะให้ผู้พิพากษาคคนใดในองค์คณะทำหน้าที่เป็นเจ้าของสำนวน

ถ้าผู้พิพากษาคคนใดในองค์คณะพิจารณาอุทธรณ์ที่ได้รับมอบหมายไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกผู้พิพากษาคคนอื่นทำหน้าที่แทนต่อไป

ให้องค์คณะผู้พิพากษาเลือกผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหนึ่งคนทำหน้าที่เป็นเลขานุการองค์คณะพิจารณาอุทธรณ์

ข้อ 9 องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์มีหน้าที่ทำบันทึกความเห็นสรุปสำนวนเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าอุทธรณ์ของผู้ต้องคำพิพากษาเป็นอุทธรณ์ที่ชอบด้วยระเบียบนี้ที่จะรับไว้พิจารณาหรือไม่

กรณีที่เป็นกรณำเป็น องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์อาจไต่สวนให้ได้ความจริงอย่างหนึ่งอย่างใดในเรื่องที่เกี่ยวกับอุทธรณ์ของผู้ต้องคำพิพากษาเสียก่อนก็ได้ ในกรณีที่มีการไต่สวนให้แจ้งวันนัดไต่สวนให้ผู้ต้องคำพิพากษาและโจทก์หรือผู้ร้องทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

ข้อ 10 เมื่อองค์คณะพิจารณาอุทธรณ์ได้ทำบันทึกความเห็นสรุปสำนวนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้เสนอที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อจัดให้มีการลงมติว่าจะรับอุทธรณ์ไว้พิจารณาหรือไม่ ถ้าที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติว่า เป็นอุทธรณ์ที่ชอบก็ให้รับอุทธรณ์ไว้พิจารณา

ข้อ 11 เมื่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติให้รับอุทธรณ์ไว้พิจารณาแล้ว ให้องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์ตามข้อ 8 ทำหน้าที่เป็นองค์คณะไต่สวนรวบรวมข้อเท็จจริงเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

ถ้าเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีมาไต่สวนเพิ่มเติม ให้องค์คณะไต่สวนทำการไต่สวนพยานหลักฐานซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียกพยานที่ไต่สวนมาแล้วมาไต่สวนใหม่ด้วยโดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ

เมื่อองค์คณะไต่สวนได้รวบรวมข้อเท็จจริงแล้วให้ส่งให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาล่วงหน้าก่อนวันลงมติไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

ให้นำความในข้อ 8 ข้อ 9 และข้อ 10 มาใช้บังคับการดำเนินการขององค์คณะของผู้พิพากษาตามข้อนี้โดยอนุโลม

ข้อ 12 ผู้พิพากษาซึ่งเป็นหรือเคยเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาในเรื่องที่เกี่ยวกับอุทธรณ์ของผู้ต้องคำพิพากษตามระเบียบนี้

ข้อ 13 ในวันลงมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ให้ผู้ต้องคำพิพากษาพร้อมทั้งโจทก์หรือผู้ร้องมายังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในกรณีผู้อุทธรณ์เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้ได้รับโทษทางอาญา เมื่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ลงมติแล้ว ให้แจ้งผลของการลงมติให้ผู้ต้องคำพิพากษา และโจทก์ทราบในวันเดียวกันกับที่ได้มีมติ ถ้าเป็นความผิดของโจทก์ที่ไม่มา หากเห็นเป็นการสมควรที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจะลงมติโดยโจทก์ไม่อยู่ก็ได้ ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาไม่อยู่โดยไม่มีเหตุสงสัยว่าหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟังก็ให้ที่ประชุมใหญ่เลื่อนการประชุมไปจนกว่าผู้ต้องคำพิพากษาจะมาศาล แต่ถ้ามีเหตุสงสัยว่าผู้ต้องคำพิพากษาหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟังให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องคำพิพากษา และเมื่อได้ออกหมายจับ

แล้วยังไม่ได้ตัวผู้ต้องคำพิพากษาภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันออกหมายจับ ก็ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาลงมติไปได้และถือว่าผู้ต้องคำพิพากษาได้ทราบมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแล้ว

มติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้มีผลเท่ากับเป็นการพิพากษาหรือออกคำสั่ง โดยให้องค์คณะได้สวนเป็นผู้แจ้งหรืออ่านผลของมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้คู่ความทราบส่วนรายละเอียดของมติที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาให้ดำเนินการจัดทำเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งในภายหลัง แต่ทั้งนี้จะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันลงมติ

ในกรณีอื่น ถ้าคู่ความทุกฝ่ายไม่มาศาล ในวันลงมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจะให้งดการแจ้งหรืออ่านผลมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก็ได้

ให้ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกามีอำนาจออกหมายหรือคำสั่งใดๆ ตามที่เห็นสมควรเพื่อบังคับให้เป็นไปตามมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ข้อ 14 คำพิพากษาหรือคำสั่งตามมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์หรือองค์คณะได้สวนเป็นผู้ลงลายมือชื่อในคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วแต่กรณี

ให้ส่งคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ทำให้คดีถึงที่สุดไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาพร้อมทั้งติดประกาศไว้ที่ศาลฎีกา

ข้อ 15 ให้นำข้อบังคับการประชุมใหญ่ศาลฎีกา มาใช้บังคับแก่การพิจารณาอุทธรณ์ตามระเบียบนี้โดยอนุโลม

ข้อ 16 ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 18 มิถุนายน 2551

วิรัช ลิ้มวิชัย

(นายวิรัช ลิ้มวิชัย)

ประธานศาลฎีกา

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง การตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ – สกุล _____
2. อายุ _____ ปี
3. รับราชการเป็นผู้พิพากษามานาน _____ ปี และเป็นผู้พิพากษาศาลฎีกามาแล้ว _____ ปี
4. ตำแหน่งปัจจุบัน _____
5. เคยทำหน้าที่เป็นกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) หรือไม่
 เคย ไม่เคย
6. เคยทำหน้าที่เป็นอนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (อ.ก.ต.) หรือไม่
 เคย ไม่เคย
7. เคยทำหน้าที่เป็นกรรมการสอบวินัยหรือไม่
 เคย ไม่เคย
8. เคยพิพากษาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่
 เคย ไม่เคย

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

1. การตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยการถอดถอนโดยวุฒิสภา (ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 270 ถึง 275)

- สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้หรือไม่

- สามารถข่มขู่หรือยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมดไม่ให้กระทำหรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้หรือไม่

- ท่านมีตัวอย่างมาแสดงประกอบหรือไม่

- กระบวนการนี้มีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงหรือไม่และจะแก้ไขอย่างไร

- กระบวนการนี้สามารถใช้กับหน่วยงานอื่นได้หรือไม่

2. การตรวจสอบการใช้อำนาจผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
โดยฝ่ายตุลาการ

2.1 โดยการตรวจสอบตัวบุคคลโดยคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.)

- สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองได้หรือไม่

- สามารถข่มขู่หรือยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมดไม่ให้กระทำหรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้หรือไม่

- ท่านมีตัวอย่างมาแสดงประกอบหรือไม่

- กระบวนการนี้มีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงหรือไม่และจะแก้ไขอย่างไร

- กระบวนการนี้สามารถใช้กับหน่วยงานอื่นได้หรือไม่

2.2 โดยการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่

2.2.1 โดยองค์คณะ (ตามวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง)

- สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้หรือไม่

- สามารถข่มขู่หรือยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมดไม่ให้กระทำหรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้หรือไม่

- ท่านมีตัวอย่างมาแสดงประกอบหรือไม่

- กระบวนการนี้มีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงหรือไม่และจะแก้ไขอย่างไร

- กระบวนการนี้สามารถใช้กับหน่วยงานอื่นได้หรือไม่

2.2.2 โดยคำวินิจฉัยส่วนตัว (ตามวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง)

- สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้หรือไม่

- สามารถข่มขู่หรือยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมดไม่ให้กระทำหรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้หรือไม่

- ท่านมีตัวอย่างมาแสดงประกอบหรือไม่

- กระบวนการนี้มีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงหรือไม่และจะแก้ไขอย่างไร

- กระบวนการนี้สามารถใช้ได้กับหน่วยงานอื่นหรือไม่

3. การตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (ตามประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา)

- สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้หรือไม่

- สามารถข่มขู่หรือยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมด ไม่ให้กระทำหรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้หรือไม่

- ท่านมีตัวอย่างมาแสดงประกอบได้หรือไม่

- กระบวนการนี้มีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงหรือไม่และจะแก้ไขอย่างไร

- กระบวนการนี้สามารถใช้กับหน่วยงานอื่นได้หรือไม่

4. การตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองโดยองค์กรอิสระ

4.1 โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

- สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองได้หรือไม่

- สามารถข่มขู่หรือยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมด ไม่ให้กระทำหรือใช้
อำนาจโดยมิชอบได้หรือไม่

- ท่านมีตัวอย่างมาแสดงประกอบหรือไม่

- กระบวนการนี้มีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงหรือไม่และจะแก้ไขอย่างไร

- กระบวนการนี้สามารถใช้กับหน่วยงานอื่นได้หรือไม่

4.2 โดยผู้ตรวจการแผ่นดิน

- สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้หรือไม่

- สามารถข่มขู่หรือยับยั้งไม่ให้บุคลากร (ผู้พิพากษา) ในระบบทั้งหมด ไม่ให้กระทำหรือใช้อำนาจโดยมิชอบได้หรือไม่

- ท่านมีตัวอย่างมาแสดงประกอบหรือไม่

- กระบวนการนี้มีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงหรือไม่และจะแก้ไขอย่างไร

- กระบวนการนี้สามารถใช้กับหน่วยงานอื่นได้หรือไม่

5. เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว ท่านเห็นว่ากลไกหรือกระบวนการตรวจสอบทั้งหมด มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้หรือไม่

6. เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว ควรเพิ่มมาตรการอื่น ๆ ที่จำเป็นในการตรวจสอบการใช้อำนาจอีกหรือไม่

7. ท่านเห็นว่าระบบตรวจสอบที่ใช้ในปัจจุบันนั้นส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างไรหรือไม่

8. ท่านเห็นว่าการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระบบใด ที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากมีการเริ่มต้นคดีโดยการยื่นฟ้องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อศาลอุทธรณ์และหากมีการอุทธรณ์คำพิพากษา也给อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากในการพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ถือเสียงข้างมากในมติสองในสาม แทนมติเกินกึ่งหนึ่ง (โดยอาจจะคำนวณจากฐานความคิดที่ว่าองค์คณะ 9 ท่านนั้นมาจากศาลชั้นต้น 3 ท่าน , ศาลอุทธรณ์ 3 ท่าน และศาลฎีกา 3 ท่าน ซึ่งหากใช้มติในแต่ละชั้นศาล จะต้องเป็นมติ 2 ใน 3 ทุกชั้นศาล เมื่อรวมทุกชั้นศาลแล้วก็จะ เป็น 6 ใน 9 หรือ 2 ใน 3 นั่นเอง)

3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากมีการกำหนดระเบียบกรณีมีการถอนตัวจากองค์คณะผู้พิพากษา โดยข้อสำคัญต้องมีการแสดงเหตุผลในการถอนตัวที่ชัดเจนจริงๆ

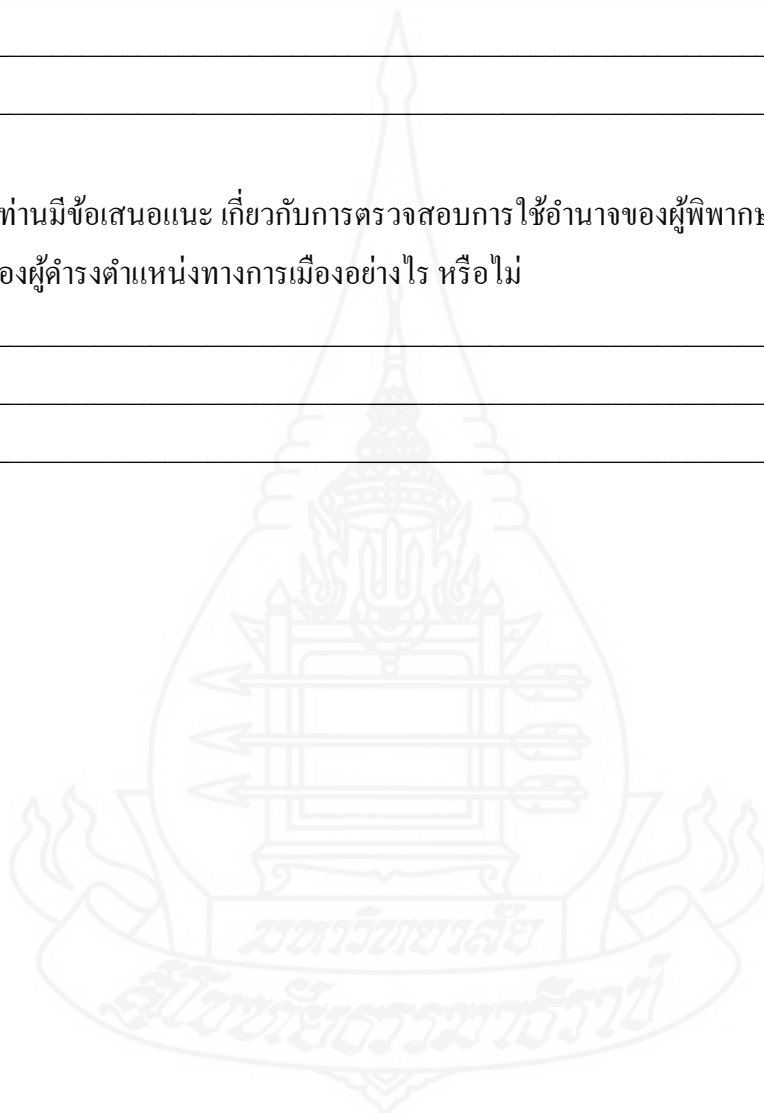
4. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากให้มีการเลือกองค์คณะผู้พิพากษาสำรองไว้ในฐานะเป็นผู้ทำการแทนองค์คณะผู้พิพากษาชุดแรกสำหรับกรณีที่องค์คณะผู้พิพากษาชุดแรกคนใดคนหนึ่งมีเหตุต้องถอนตัวหรือมีกรณีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากในการลงมติเพื่อลงโทษจำเลยโดยให้มีการแยกการลงมติอีกครั้งหลังจากพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดแล้ว โดยหากไม่มีเสียงเกินกึ่งหนึ่งให้ถือว่าโทษสูงสุดถูกปฏิเสธและให้ลงมติในโทษที่อ่อนกว่านั้น

6. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีองค์คณะผู้พิพากษาสองชุด ชุดแรกทำหน้าที่สืบพยาน ผู้พิพากษาชุดนี้เรียกว่า ผู้พิพากษาพิจารณา (Ruling Judge หรือ Instructing Judge) เมื่อคดีเสร็จการพิจารณาแล้ว จะจัดทำบันทึกสรุปเป็นลายลักษณ์อักษรและส่งบันทึกดังกล่าวพร้อมทั้งสำนวนให้ผู้พิพากษาอีกชุดหนึ่งเรียกว่า ผู้พิพากษาชี้ขาดตัดสิน ผู้พิพากษาชุดหลังจะฟังคำแถลงการณ์ของกลุ่มความแล้วตัดสินเลยหรือจะไต่สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมก่อนก็ได้

7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากในการพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีการขัดแย้งกับสาธารณชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสรรหองค์คณะผู้พิพากษา เช่น หลังจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ทำการเลือกองค์คณะผู้พิพากษาแล้ว ให้นำรายชื่อองค์คณะผู้พิพากษาไปให้สภาเพื่อพิจารณา เป็นต้น

- ส่วนที่ 4 ท่านมีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างไร หรือไม่

ภาคผนวก ค

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้พิพากษาศาลฎีกาและผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาซึ่งเคยหรือมีโอกาสได้รับเลือกให้พิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวม 8 คน ได้แก่

1. หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์	ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา
2. นายสมศักดิ์ เนตรมัย	ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา
3. นายบุญรอด ต้นประเสริฐ	ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา
4. นายประทีป เฉลิมภัทรกุล	ประธานแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกา
5. นายวิระชาติ เอี่ยมประไพ	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา
6. นายสุบุญ วุฒิวงศ์	ผู้พิพากษาศาลฎีกา (ขณะสัมภาษณ์รับราชการ ในตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค 3)
7. ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา
8. ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา

นอกจากนี้แล้วผู้ศึกษายังได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกอีก ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อดีตพนักงานอัยการระดับสูง นักวิชาการ อาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย และทนายความ รวม 6 คน ได้แก่

1. นายสุทัศน์ เงินหมื่น
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. นายสหาย ทรัพย์สุนทรกุล
อดีตรองอัยการสูงสุด
3. รองศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ
คณบดีคณะนิติศาสตร์สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก เต็งจำรูญ
นักวิชาการอิสระ
5. ดร.ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล
อาจารย์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
6. ดร.อักรินทร์ ลีประเสริฐ
ทนายความ

ประวัติผู้ทรงคุณวุฒิ

1. หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์

อายุ 64 ปี รับราชการเป็นผู้พิพากษามานาน 36 ปี เป็นผู้พิพากษาศาลฎีกามาแล้ว 11 ปี
 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา
 เคยดำรงตำแหน่ง กรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.)
 รองประธานศาลฎีกา
 อธิบดีคุมประพฤติ
 เคยพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้ว 3 เรื่อง

2. นายสมศักดิ์ เนตรมัย

อายุ 64 ปี รับราชการเป็นผู้พิพากษามานาน 36 ปี เป็นผู้พิพากษาศาลฎีกามาแล้ว 12 ปี
 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา
 เคยพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้ว 3 เรื่อง

3. นายบุญรอด ต้นประเสริฐ

อายุ 63 ปี รับราชการเป็นผู้พิพากษามานาน 35 ปี รับราชการเป็นผู้พิพากษาศาลฎีกามาแล้ว 8 ปี
 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา
 เคยพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้ว 3 เรื่อง

4. นายประทีป เฉลิมภัทรกุล

อายุ 60 ปี รับราชการเป็นผู้พิพากษามานาน 36 ปี รับราชการเป็นผู้พิพากษาศาลฎีกามาแล้ว 8 ปี
 ตำแหน่งปัจจุบัน ประธานแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกา
 เคยดำรงตำแหน่ง กรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.)
 รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญารธนบุรี
 เคยพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้ว 3 เรื่อง

5. นายวีระชาติ เอี่ยมประไพ

อายุ 62 ปี รับราชการเป็นผู้พิพากษามานาน 34 ปี เป็นผู้พิพากษาศาลฎีกามาแล้ว 5 ปี
 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา
 เคยดำรงตำแหน่ง กรรมการบริหารศาลยุติธรรม (ก.บ.ศ.)
 อนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (อ.ก.ต.)
 ประธานศาลอุทธรณ์ภาค 3
 เคยพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้ว - เรื่อง

6. นายสุบุญ วุฒินวงศ์

อายุ 57 ปี รับราชการเป็นผู้พิพากษามานาน 30 ปี เป็นผู้พิพากษาศาลฎีกามาแล้ว 1 ปี
 ตำแหน่งปัจจุบัน อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค 3
 เคยดำรงตำแหน่ง อนุกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (อ.ก.ต.)
 รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค 5
 รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค 5
 เคยพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้ว - เรื่อง

7. ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม

อายุ 66 ปี รับราชการเป็นผู้พิพากษามานาน 40 ปี เป็นผู้พิพากษาศาลฎีกามาแล้ว 11 ปี
 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา
 เคยดำรงตำแหน่ง ประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 เคยพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้ว 2 เรื่อง

8. ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม

อายุ 64 ปี รับราชการเป็นผู้พิพากษามานาน 38 ปี เป็นผู้พิพากษาศาลฎีกามาแล้ว 12 ปี
 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา
 เคยดำรงตำแหน่ง รองประธานศาลฎีกา
 ประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 เคยพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้ว 3 เรื่อง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวอินทรา จิวรัมย์
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกาศนียบัตรชั้นสูงเนติบัณฑิตไทย สำนักศึกษาอบรมแห่งเนติบัณฑิตยสภา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารงานยุติธรรม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
ประวัติการทำงาน	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดอุบลราชธานี ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดอุดรธานีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดมุกดาหาร ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักงานศาลยุติธรรมช่วยราชการในศาลอาญาธนบุรี ผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี ผู้พิพากษาศาลจังหวัดนครราชสีมา ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุรินทร์ ผู้พิพากษาศาลแขวงสุรินทร์ ผู้พิพากษาประจำกระทรวง ผู้ช่วยผู้พิพากษาปี 2534